

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204930

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యవివాహము

గ్రంథకర్త:

ఆ ప్టా వ థా ని,

జంగా హనుమయ్యచౌదరి

లెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాశాల (టివి బిల్డ్) యందు

క. కోనండరామయ్యగారిచే

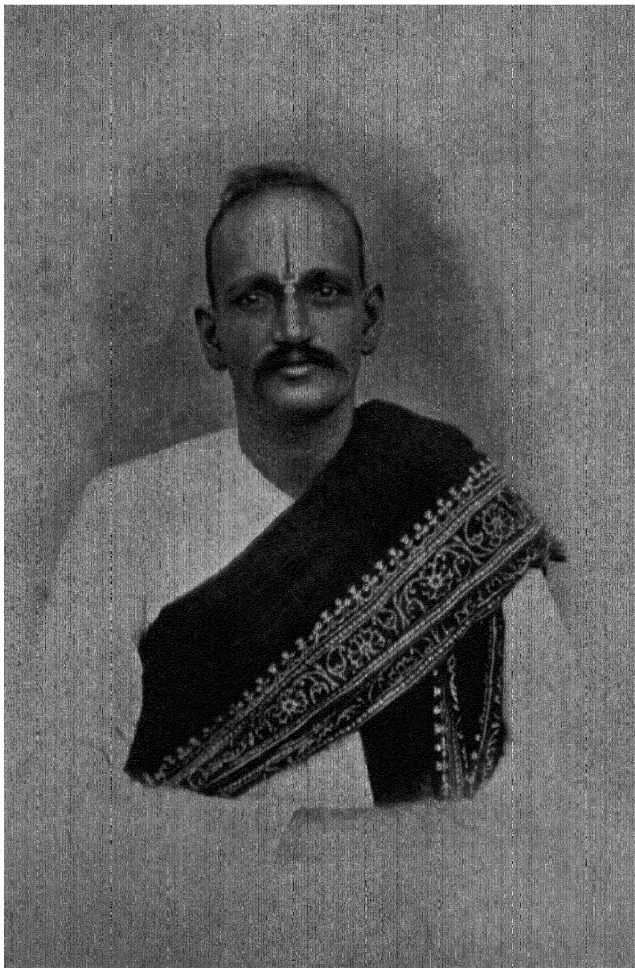
ముద్రింపబడియె.

1925.

కాపీరైటు

క్యాన్సెల్డెండు రు 0-12-0]

[రేపరువైండు 0-8-0

గ్రంథకర్త:

జంగా హనుమయ్య చౌదరి.

పీఠిక

మృదుమధురమగు మనయాంధ్రీవాఙ్మయమునందుఁ గావ్యనియమములు కట్టాట వ్రావెడ సంస్కృతాది భాషలనుండి యాదికవులు సేకరించి గ్రంథరచనమునకు దొరకొనిరని పరిశోధకులు వాకొనుచున్నారు. నన్నయభట్టారకుఁడు మొదలు అల్లసాని పెద్దనవఱకుఁగల కవులందఱు సంస్కృతాంధ్రీమిశ్రముగఁ గావ్యము రచించుచుఁ బాగల్భ్యమునకుమాత్రము అందందు శుద్ధాంధ్రీ పద్యములు చిత్రగర్భబంధకవిత్వములు వ్రాయుచు వచ్చిరి. శ్రీనాథునినాటనుండి తెలుఁగుకవిత సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై చాలవఱకు నాంధ్రీత్వమునే మఱచినది. ఆధునికకవులలోఁ బలువురు తామువ్రాయునది యాంధ్రీ కావ్య మనుమాట మఱచికాఁబోలు కేవల సంస్కృతసమాస బంధురముగఁ బోత్తములవ్రాసి యాదికవుల మాదర్శము దూరగులైరి.

ఈ యదనున మధురతరమగు నాంధ్రీవాఙ్మయము ప్రబంధరచన యోగ్యము, మనోహరతరమని సాటి శుద్ధాంధ్రీ కావ్యరచనమునకు మార్గదర్శకుఁడైన పాన్నిగంటి తెలగన్న ప్రశంసాపాత్రుఁడు. ఆంధ్రీభాషావ్యక్తిత్వము నీయనఘుఁడు కావ్యముఖమునఁ జెల్పించుటాది పలువురు కవులు శుద్ధాంధ్రీ కావ్య కల్పనా భిముఖు లగుట కవకాశము చిక్కినది. తెలగన్న కవి తెలుఁగుభాస నుద్ధరించుటకే భాషానామము దాల్చి యుండనోవు. శుద్ధాంధ్రీభాషాస్వరూపనిరూపణమునకు లక్ష్యలక్షణములు చాలినన్ని లేనితరుణమునఁ దాను

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనము గావింప దొరకొనుట కష్టసాధ్యమని యాతఁ డీ క్రిందివిధముగ యయాచితరీతిమునఁ గృతి పతి యనినటుల వ్రాసికొని యున్నాఁడు.

‘ఉ॥ అచ్చతెనుంగు పశ్యమొకటైనను గబ్బములోన నుండినకొచ్చని యాడుచుందురదియెన్నుచు బెద్దలుపొత్తమెల్ల నిచ్చుతెలుంగునకొడువనందులచందమెలుంగువారు నికొచ్చురొ యబ్బుగంబనరొ మేలనరొ కొనియాడరొనినుకొ’

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనమునకుఁ దోడ్పడిసి కావ్యరచనమునఁ గృతార్థుడైన తెలగన్న కవికవఁ గూచిమండు తిమ్మకవి త్రాతపాకవలతో నచ్చతెనుంగు కబ్బముల రెండిని మనోహరముగ వ్రాసెను ఆవల శుద్ధాంధ్రకవితలో జతరచనలు గూర్చి వరింగంటి సింగరాచార్యకవి నీతాకథ్యాణాది శుద్ధాంధ్రనిరోఢ్యగ్రంథముల రచించి యందు నిరోఢ్యుని వింశతి ప్రబంధసింఘమునఁగని చెప్పుకొనెను. అధునికులలో శుద్ధాంధ్రగ్రంథరచనాధురీనులు కొలఁదిమంది కలరు వీరిలో సత్యవిజయమురచించిన పార్థసారథికవి, శుద్ధాంధ్రనిర్వచన నిరోఢ్యునలచరిత్రాదులు వ్రాసిన వీరేశలింగంపంతులువారు లోనగు కవిపద్య లగ్నిగణ్యులు. వీరంశలు శుద్ధాంధ్రసారస్వతమునకుఁ బ్రాణదానము గావించిన ధన్యులు.

పూర్వోక్త చరిత్రవిశిష్టమగు శుద్ధాంధ్రమున సత్యావివాహమును నాలుగాశ్వాసముల నిర్వచనకావ్యముగ వ్రాసి యాంధ్రభారతీ చరణనన్నిధిని సమర్పించి ధన్యుడైన కవి జంగా హనుమయ్య కమ్మకులజుఁడు. ఈయన గురుసేవవలనను

స్వకృషివలనను సారస్వతాభినివేశము నార్జించి, యీ నిర్వచన శుద్ధాంధ్రకావ్య మొనరించెను. ఇంతటి ప్రధాన కథాంశము భాగవతమునందుండి తీసికొనఁబడి ప్రబంధానుకూలములగు కొలఁదిమాపులు గావింపఁబడెను. మూలానుసారముగు జాంబవతీ పరిణయము కూడ నిందు. జేర్చఁబడెను. పూర్వకపులవలె బ్రీకృత గ్రంథకర్తయు సీతత్యావివాహమునఁ గథాంశమునకంటె వర్ణనాంశమునకే ప్రాముఖ్య మొసంగెను. అందుచే బురవర్ణనము, నాయకావర్ణనము, త్రికృష్ణ సంపర్కన వర్ణనము, వివాహావర్ణనము లోనగు వర్ణనాంశములు గ్రంథ ప్రాగము నావిరించుటచే గథాకల్పనమునఁ గవికృషి చేయ నయితీకాదయ్యెను. అగుగాక! కవిత మృదుమధురము గను గూర్చు బింకముగలదిగను థాం శుద్ధి గలదిగ నుంటచే సీగ్రంథము చదువఁ జదువఁ జపులూరుచున్నది. కవి యాధునికుఁడని తెలుపకున్నచో సీకబ్బము తొల్లింటి కవి చెప్పెనని భాషాపరిశోధకుఁడేని విశ్వసింపఁదగినంత సారశ్యముగ సీ శుద్ధాంధ్రగ్రంథ మలరారుచున్నది. ప్రథమ ప్రయత్నమైనను గవియిందు కృతకృత్యుఁడయ్యెనని మావిశ్వాసము. గ్రంథము నందలి కొలుపువర్ణనము మనోహరముగ నున్నది. అందందు గల సామెతలు మనోజ్ఞములుగ నున్నవి. మూడవ యాశ్వాసముతో సత్రాజిత్తు సోదరునకై విలపించు భాగమునఁ గవి తనకుఁగల రచనా కౌశలము బూర్తిగఁ జూపియున్నాఁడు. తమ్ముని, శవ్యసంతకమును గూర్చి విలపించు,

సీ॥ "తమ్ముడా! హా! శివమంతకమా"

అనుపద్యము రచనాప్రగల్భమున భాగవతము నందలి సత్యాసంగ్రామములోఁగల "రాకేందుబింబమై రవి బింబమై యొప్పు" అనుపద్యము పొందనగు గౌరవము బడయఁదగి యున్నది. సత్యాకృష్ణుల క్రిడావర్ణన మినాటి నాగరకులకంటెఁ బ్రబంధప్రాప్తియల నానందపఱచును.

యవనపరిములు కొన్ని దేశ్యములుగ నీకావ్యమునఁ బ్రయోగింపఁబడెను. ఇండియా, సబ్బున, మైచికిలీ యొనర్చుట లోనగు పదములుఁగూడ నిందుఁగలవు. కథాంశములు లేలువువాఁడు సూతుఁడు, వినువాడు మునులుగాన నీరెంటిని సూతునిచేఁ జెప్పించుట బాగుండవని మాతలంపు.

గ్రంథప్రచురణమున కనకాశము లేక చిరకాలము నుండి నిలువయుంచఁబడిన యీప్రబంధమును విని యానందించి భాషాభిమానముచే ముద్రించి ప్రకటింపఁదోడ్పడిన సారస్వతరసజ్ఞులు నుదారశీలురునగు మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజీ వీరయ్యగారియొకఁ బాతకులు కృతజ్ఞులు కాకపోరు.

ఆంధ్రసోదరు లీ నూతనగ్రంథము నాదరించి యిందలి గుణముగ్రహించి కవిశ్రీమ సార్థక మొనరించి యింక నిట్టిగ్రంథములను రచింపఁ గవిని ప్రోత్సహింతురని మావిశ్వాసము.

నందిగారు,
9—10—25.

ఇట్లు భాషానేతరులు,
శేషాద్వైరవ గాకవులు, శతావధానులు.

మ న వి

అయ్యలారా! నావిన్నప మించుకయాలకింపుడు. ఈ యచ్చతెలుగుకబ్బమును నేను సుమారు పదియేండ్లక్రిందట వ్రాసియుంటిని. అచ్చతెలుగునగా దోలుతటి కబ్బములయందు వాడినట్టియు నిప్పుడు లోకులు వాడుచున్నట్టియు జలకనై యుండమైనబాస. ఇది కలగూరగంపవంటిది. ఇదియకాదు, జగ మునంగల బాసలన్నియు నిట్టివే. ఈ తెలుగునందు సంస్కృతముకాని పలుకులన్నియు నుండును. పేరులు, బిరుదులు వచ్చునప్పుడు సంస్కృతముకూడ వాడబడును. గోల్లన సంస్కృతపుమాటలనుమాత్రే మేలపలుకకూడగనిన నవియన్నియు నించుకంత మార్పుజెంది తెలుగై తెలుగునందు గలిసియే యున్నవి. చాలమంది కీతెలుగు చిన్న బాసయనియు దీనియం దేపాత్తములును వ్రాయుటకు నీలులేననియుఁ నలంపు. అట్లు గాక దీనిని జాలపెద్దబాసగాఁజేసి దీనియం దన్నిరకములపాత్తములను పాటలు పద్యములవగైరాఁతో నింపుగాఁ గూర్చవచ్చునని తలంచి పొన్నిగంటి తెలగన మొదట నీకొత్తదారిం దొక్కెను. తరువాత కూచిమంచి తిమ్మనమొదలగువారిదారి నడచిరి. ఈదారియం దేమిమంచికలదనిన తెలుగుకన్న యను సంస్కృతమును దేవేరికి నూడిగఁపుగఁజైనుగాఁ జేయకుండుటయుఁ దెలుగువారందరు సంస్కృతమును నేర్చియుండినఁ గాని తెలుగుపాత్తములు తెలియవీలులేదను గాని దొలగించుటయును; అయితే తెలుగువారు సంస్కృతమునేర్చుటయే గానియనుచున్నాఁడవుగదా! తెలుగులోనికి పరాయి బాసల

మాటలన్నియు జేర్చుకొనుట కొడంబడుచున్నారే, యవి
యన్నియు నేర్చుటకేమియుఁ దిప్పలులేవా యందురేమో.
పరమబ్రహ్మమాటలన్నియుఁ జేర్చుకొనుటకు మున్నటికైతఁడు
లోపియుండలేదు. తెలుఁగువానికి మామూలుగాఁ దెలిసి
యుండి తెలుఁగుమాదిరిగానే వాడుకొనుచున్న మాటలవరకే
యని తెలియుదు. నేటివరకుఁ జాలవంది కైసరులు సంస్కృ
తపు నుడులవరకునెడి యినుపగొలుసువకుఁ జివర నొకచిన్న
తెలుఁగుఁబుకనెడి యుచ్చునుఁబట్టి యిది చేదత్రాడనఁ
జొచ్చిరి. ఈ తెలుఁగుబావిలోని నీటినిచేదుటకు గొలుసును
పట్టి లాగగలిగినవాడు, నుచ్చునుతీయగలిగినవాడు గావలసి
వచ్చినది. ఇనుపగొలుసునుమోసి లాగగల్గినవాఁ డుచ్చుతీయ
లేదు. ఉచ్చుఁదీయ నజ్ఞుఁడైనవాఁ డినుపగొలుసును లాగజాలఁడు.
చేదను తయారుచేయుటకుఁ గష్టపింపనియుఁ గాపుపనియుఁ
చెరిసినవాడు గావలయును. ఈచేదకు తెలగన కొబ్బరి, జనుప,
గోఁగు మొదలగు నారలతో త్రాడువేసి చూపించినాడు.
ఇట్టిత్రాడు చేదకు మిగుల బాగుగానుండును. ఈలాగున
పెద్దపెద్ద మోకులనువేసి తెలుఁగుతేరులను జలకరగా మనము
లాగవచ్చును పరమిపలుకులు మనము కైకొనిన మన
తెలుఁగుచెడిపోయి తెలియకుండఁబోవునని కొందఁ రెంచెదరు.
మున్నటి సంస్కృతపుగబ్బములందును, సంస్కృతముగలసిన
తెలుఁగు పాత్రములందును, పాఠ్యములందును, గ్రీకు,
తురక, అరబ్బీ, పారసీకుల మాటలన్నియో చేరియున్నవి.
మనకు పాఠమున్న ద్రావిడ, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, ఘూర్జర,
ఓఢ్ర, హిందీమొదలగు భాషలు మనభాషయందు చేరియున్న

మాటఁ జెప్పనిక్కరయే లేదు. అట్టిమాటఁ న్నియు నిప్పుడు
 విననింపై, కనసాంపై వనకుఁ జలకనగా దెలియుచుండుట
 లేదా! మొదట నేబాసయు నొరులమాటలు కైకొనక
 పెంపొందదు. ఒరులమాటలు విని కైకొన నొల్లనివారు మోటు
 వారగుట నిక్కము. కావుననే తెలుగుబాసకును సంస్కృతపుఁ
 జేయుత యగత్యమని దానిసాధుమును గోరిరి. తెలుఁగు
 బాసను పెంపుఁజేయఁ దలఁచిన వారట్టి సాయము నెట్టి
 లుక్కిట్టుననో, యెట్టిమార్పుననో కైకొనవలసి యుండ, చాల
 వంది కైకగులు తెలుఁగును రూపుమాపి సనికలైనను జేసి
 సంస్కృతమును పెండ్లకూతురిం గావించిరి. అన్ని బాసలవారును
 తవతమ బాసలను పెంచుకొనుచుండ మనవారు మనబాసను
 పుట్టించిపోయిరి. ఇప్పటివారిలో జక్కగాఁ జదివినవారునైతము
 చాలనుడువులకు తెలుఁగుపలుకు తెలుఁగరని గట్టిగాఁ జెప్పఁ
 గలను. మున్ను తెలగన వగైరాలు తెలుఁగుగన్నియను గారా
 బము జేయుచు దొరకన సొమ్ములు దెచ్చిపెట్టి బొట్టుగాటుక
 దీర్చి జెలుఁగుఁ బుట్టముఁ గట్టనిచ్చి వనకుఁ జూపించినారు.
 మనమిప్పుడైనను దానిని మన్నించి పంచదారను దినిపించి
 పాలను దాగించి పెంచవలెను. కైలు, కైము, మైలు,
 సబ్బు, రోజు, రకము, తరహా, తహశీలు, వగైరా, తాలూకు,
 బాసతు మొదలగునవి మొదట పరాయిమాటలైనను నానా
 టికి వనతెల్లువారి కందరికి బాగుగాఁ దెలియుటచే సీపలుకు
 లిప్పు డిట్లే వాడుట కెంతయో తగియుండును వీనిని మఱి
 యొకరీతిని దెనుఁగునకుఁ గాని, సంస్కృతమునకుఁ గాని మార్చిన
 యెడల సంకరదారిని నడచినట్లుండును. కావునఁ దెలుఁగు

వారి కందటికిఁ దెలిసిన పలుకులన్నియుఁ దెలుఁగనియే యెంచి మున్నటి పెద్దలు వారినాఁటి కెఱిగిన నుడువులను కబ్బములందు వాడియున్నారు. ఈబాట నెఱిఁగియుండియు నిప్పటి వారు నాఁడు సూతుఁడు జడదారుల కిట్టి కొత్తమాటలతోఁ జెప్పుట కలుగునాయని యడుగుచున్నారు. తెలుఁగుబాస పుట్టకముందెన్నఁడో చలిగట్టు వద్దనున్న హిందీ, బెంగాలీ, తమిళులకు సూతుఁడితెలుఁగుపదైములతో జెప్పుట మాత్రము బొసఁగునా? పొసగదు. ఎచ్చోటనున్నవా రచ్చోట నప్పుడు వాడెడి బాసతోఁ గతలు, పదైములు, పాటలు నుడువుచుందురు. కాని వెనుక నాకతజరిగినతరియందు వారుమాటలాడిన బాస యేదీయో తెలిసి చెప్పుటకు వీలగునా? ఆ ట్లాకా నొకడు నేర్చిచెప్పినను వినువారికిఁ దెలియునా? తెలియదు. కావున నప్పుడు వాడుకలోనున్న బాసతోఁ గైతజెప్పుట తగునని మున్నటివారు లాతిబాసలలోని పలుకలు నెల్లటికిఁ దెలిసినవి కబ్బములందు వాడియుండుకని నానవ్వుకము.

నా యీ కబ్బమునందు నానేరమిచ్చే గల్గిన తప్పులును బొరపాట్లును పలుచోట్లఁ గల్గియుండవచ్చును. తెలిసినవారు వానిని నాకుఁ దెలిపినయెడల సంతసముతో నందుకొని రెండవ కూర్పునందు సవరించుకొనియెదను.

ఈపాత్రము నచ్చుగూర్పుతఱియందు నేను చిత్తు కాపీలు చూచుటఁ గలుగనందున నచ్చుతప్పులుఁ గొన్ని పడియున్నవి. అచ్చుగూర్పుటకిచ్చిన వ్రాతకాపి యొకపిల్లవాఁడు వ్రాసినదగుటచే బండితాలు, అరసున్నలు వ్రాసియుండలేదు.

ఇట్టి చిన్న చిన్న నెఱసులకై తెలిసినవారు నన్ను దూఱకుండు
మీరు గాకయని వేడుచున్నాఁడను.

నైఱాయిలూకా వరంగల్ జిల్లా మధిరతాలూకా,
యిల్లూరను వీట నివలసిల్లెడివారును, కమ్మవారును నగు
మహారాజరాజశ్రీ జవ్వాజీ వీరయ్యజమీందారుగా రీపాత్తము
నచ్చుగూర్చించుట కయ్యెడిసామ్మంతయు నిచ్చి నాపైఁ
గూర్చియుఁ దెలుఁగుగన్తియపై గారవమును జూపించి తిర
మైన వాసియు వన్నెయుం గడించిరి. కావున వీరికిని, ఈపాత్త
మునందలి పీఠికను వ్రాసిపంపిన శతావధానులగు శ్రీమాన్
శేషాద్రిరమణకవులకును కడుంగడుసంతకమున బోహరులం
గావించుచున్నాఁడను.

చిరులపాడుగ్రామం,)

నందిగూడతాలూకా.)

18.10-25.

ఇట్లు,

అష్టావధాని, జంగా హనుమయ్యచౌదరి.

పండితాభిప్రాయములు

సుప్రసిద్ధశతావధానులు నుభయభాషాకోవిదులు నగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు కడియం నుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీపుస్తకము (సత్యావివాహము) చేసినది. అచ్చు లెలుగు కవనమైనను, మృదువధురపదభూయిష్టమై రసయుక్తమై నిద్దుప్తమై కడుంగడు జక్కగానున్నది. మీ కింకను భగవంతు డిట్టి చక్కనికబ్బములను రచించుపూనిక నభివృద్ధి పఱచి యాయురారోగ్యైశ్వర్యప్రదుడై యుండుచుగాక!

కడియము, }
22.9.23. }

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి,
కావధాని."

కావ్యతీర్థబిరుదాంకితులును, ఆంధ్రబ్రహ్మండపురాణాది గ్రంథకర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు కడపనుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ఆర్యచర్యా!

"భనత్ప్రేషిత సత్యావివాహమును శుద్ధాంధ్రనిర్వచన ప్రబంధము బీరిమీఱంగొని యందందు బలించితిని. పద్యములు పరమహృద్యములు. పాకము శుద్ధాంధ్రమగుట దాగ్రతాపాకమునుమించి కనలీపాకమునక బడినది. శైలి సలక్షణముగ నలరారుచున్నది. కొన్ని కొన్ని తావుల నంది తిమ్మన్న

గారి పారిజాతాపహరణపద్యములా యివి యను భ్రమను
బుట్టించక విడువవు. వర్ణనములు శ్రుతికటువులుగాక స్వభావ
మునుపించక సొగసుగ నున్నవి. ద్వితీయాశ్వాసములోని
“మగసేతసల్పి పొల్పగు” అను సీసము, దానివెంబడి గగు
“సొంపునింపెడి సంగు” అను సీసము చదువునపుడు దేహము పుల
కరింపినది. ఇట్లే అన్ని తావుల నెత్తిచూపుట సరసముగాదు కాన
పడలితి. పద్యకావ్యములన్నఁ దలకంటకించునను మహాత్ముల
కేమోకాని యేమాత్రము భాషాసేవ చేసినవారికైనను
మిగ్గింధము శిరసావహించక విడువరానిని నొక్కి
వక్కాణించెను. ఇట్టి పరమోత్కృష్ట గ్రంథరత్నహారమును
భాషాజననిఁ గానిక పెట్టి ధన్యులరైతిరి. “సమానానాముత్తమ
శ్లోకోస్తు” అను శ్రుతివాక్యఫలము నొందుదురుగాక యని
సత్యముగఁ గోరుచున్నాఁడను. ఎక్కువ స్వార్థస్యమును
గ్రహించి మిక్కుటమగు చమత్కారముగ వ్రాయఁజాలని నేను
మిగ్గింధ రాజమున కొక్క సమస్కారముచేసి శిరసావహించి
నాయాశయము విన్నవించుకొనుచున్నాఁను. మీ కీ గ్రంథ
రత్నము దిగంతనిశ్చాంత సంతత సుయశంబు చేహురిచి సరస
జన శిరోధార్యమై యసమానవిఖ్యాతి నలరారుఁగాకయని
నమ్మచున్న వాఁడను.

కడప, }
1—10—25. }

ఇట్లు విన్నవించు మిదిధేయ్యుడు,
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.”

సుప్రసిద్ధ నిరుద్ధ భారతాది గ్రంథకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ
మంగిపూడి వెంకటశర్మ గారిటులు వ్రాయుచున్నారు.

"మహాశయా! తాము వయతోపరిపిన సత్యావివాహము
సూతోపముతో నందుకొని యచ్చటచ్చటఁ జదివెలిని. అచ్చ
తెలుగుపూర్తములు రచించుటయే కష్టము. నిర్వచనముగా
రచించుట కష్టతరము. సత్యావివాహము శబ్దాలంకార
యుక్తపయ్యును, శైలి వృధుమధురమై యలంకారుచు నింత
వరకుగల యచ్చతెలుగుగ్రంథము లన్నిటికన్న సులభ
గ్రాహ్యమై యొప్పుచున్నది. తామింకను ననేక గ్రంథరత్నము
లచే నాంధ్రభాషా మోషామణి నలంకరించి యలరించునట్లు
సర్వేశ్వరు డనుగ్రహించును గాకయని కోరుచున్నాను.

18—9—1925

ఇట్లు విన్నవించి,

మం. వెం. శర్మ."

విజయాంకసాహసాగ్ర్యనేక గ్రంథకర్తయును అష్టావ
థానియు నగు శ్రీరాజా మంత్రిప్రేగడ భుజంగరావు బహద్దరు
జమీందారు గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"అయ్యలారా! "సత్యావివాహ" మను సిశుద్ధాంధ్ర
నిర్వచనంపు కబ్బంబు నాలుగుగుక్కులును మొదటినుండి తుది
వరకు ననన్తసేయఁ జదివి సంతసిల్లితిని. అచ్చ తెలుఁ గని
సంతన నదియెఱుకలబాసయకానెంచి చదువ విసివి విడుచు
వచ్చెనము మనవాండ్రీలోఁ చెక్కండ్రీకుఁ గలదు. ఏలయన

మారుమూలలనున్న మాటలతోడను సొంతముగం గూరిచిన కూడుపుమాటల కలయికతోడను బొత్తంబు లల్లంబడి యుండుటచే నెఱుకపడమి లాలివారి సాయంబు కావలసి యుండెడిది. దానంజేసియే దీనిం జేసిన కైసరుడు:

‘క॥ లెనుగున జేసినకబ్బము

లినుప నగలటంచు నందు రీసున నిది యా

యినుమైన మేల్మియైనను

లెనుబల్లి నొసంగినాడఁ బెట్టుము తండ్రి’

అని నుడివియుండెను. ఇప్పోల్తం బట్టి గట్టిమాటలతో నిండుక కవ్వచ్చునం దీసిన బంగరు తీవ్వియంబోలె మొదటి పద్దెము మొదలు తుదిపద్దెము వఱకు నొక్కమాదిరి మాటలకూర్పుతో నొప్పుచున్నది. ఎందును నడక కుంటు వడుచున్నదను పద్దెమే కానరాదయ్యె. ఏ నీసపద్దెముంగాంచిన నేదియోయొక సింగారమందు బొందుపడి యుండెను. వీని కన్నింటికీం గతయుఁ దగినదియై యున్నది. ఇం దచ్చటచ్చటఁ బసందు, పోకు, వేక, మున్నగుమాటలు కానవచ్చుచుండి నను దఱికింకగిన చవిసొనంగు మాటలుగానే నాకుఁ జోచుచున్నవి. ఇట్టి కబ్బంబులు పెక్కులొనరించి వీరు మననాట నచ్చలెనుంగు బాస రెక్కొన సేయుదురుగాక యని మిక్కిలి కోరుచు వీరికిం గడలేని బ్రదుకేడ వేల్పుపెద్దం దద్దయు వేడుచున్నాడను.

ఏఱాడు,

20—9—25.

}

ఇట్లు విధేయకు,

రాజా. యం. భుజంగరావు.”

పితౄపురమునుండి సుప్రసిద్ధకవియగు ఉమర్ ఆలీషా
కవిగాదిట్లు వ్రాయుచున్నారు. .

“తే॥ గీ॥ జంగహనుమయ్య నత్క వి సత్యపెండ్లి
కథను రచించి యాంధ్రలోకమునఁ దెల్లు
బాసకెంతయు వన్నెయువాసిఁ దెచ్చె
సచ్చలు చదివి కోవిదుల్ మెచ్చుచెట్లు.

చం॥ సుగుచ్ఛ భావనంపకలుసాంపులు నింపుదెలుంగుబాసకుకా
మెలుగులు దెచ్చుచర్చనలు మేలగువైలి రసప్రసూర్ణమై
పరగు కథాచమత్కృతి ప్రభావము నచ్చునబోసిట్లు సుం
దరతరమైవెలార్చును సతంబును సత్యవివాహ కావ్యముకా.

పితౄపురము, } ఇట్లు,
19—9—20. } ఉమర్ ఆలీషా.”

శ్రీ శ్రీపితౄపుర వహారాజావారి యాస్థాన విద్యార్థు
వులును, శతాంధానులు నగు ఓలేటి వేంకటరామ శాస్త్రిగా
దిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“అయ్యా, మీరనిన కబ్బము (సత్యవాహము) చేరి
నది. అందందు. జనించూచితిని. అచ్చలెలుగుంగయితయందు
మీరొనర్చిన యలపునకు మిగుల నలరితిని. పద్దెములు ముద్దు
గనే యున్నవి. కాని మీరీకబ్బము కూర్చున నెల్లయెడలఁ
దొల్లిఁటిలెరువుల బట్టి యరిగియు నన్నిచోటల నటసున్నలను
గొన్నితావుల బండితాలను విడిచివైచుటకు గతం బెలుక
వడవయ్యె.

ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రి.”

అవధానకంఠీరవేత్త్యాది బిరుదాకీర్తులును శతావధా
నులు నగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగా రిట్లువా
యుచున్నారు.

చం॥ జిలిపిలిపల్కులకా సుకవిశేఖరులెన్నిని పూర్వముల్లి ర
ట్టులె రసనాతమాగతిగడుగడు హృదయముగాగ నప్పపుకా
దెలుగున సత్యపెరిచిలి సుధీవరులెల్లసమెచ్చ వ్రాసి యాం
ధ్రులకుపకారముకా సలుసనోతె హృదయప్రాజ్ఞవందనమా.
ఉ॥ ద్రువుకుపాటగా గుకవితాపము నిశ్చయమెన్నపా త్నముల్
హంపిరివోర పింగ ఫలముకా సమగూరునె మూర్ధ్నికా సుధీ
సంపదసూర్పగాబడిన సత్యనివాహమె చాలు నారయకా
గంపెడుగుక్కుతాల్ గలుగుకన్న ను కత్తు నొకకాడు చాలదే.
తెనకాడ, } ఇట్లు విధమున,

25-10-25.

ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవి.

ఉ॥ అచ్చపుదేనెపోన ననయబురు నీనులనిందు నేయుచుకా
హెచ్చిన ముచిపోకడల నెలయు గబ్బునులెల్లువాడకి పె
న్నెచ్చుల నొంగుజాలియును మేటిగొనమ్ముల కిక్కయ్యన మీ
యచ్చ తెలుగుకబ్బమురకచ్చెగురుకమత్తితోన మొరిచితికా.
ఉ॥ అచ్చ తెలుగుబాసయరయకాడు గొడ్డిరియందు బద్దెముల్
మచ్చున కల్లగావగును, మాచుగ నితటి పెద్దకబ్బముకా
నచ్చెడుమాడ్కి వ్రాయగగునా కడువిప్లవనమ్ములేక, యా
లచ్చుచుగండు పేర్మిదొరలకా గురుతకాదిరముంబొనర్చుతకా.

కుడికాడ, }

ఇట్లు,

26-10-25.

జంధ్యాల శివన్న శాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు.

మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యజమాందారు గారిం
గూర్చిన బహుశృతి.

పంచరత్నములు

సీ॥ ప్రధితమైతగు నిజాం । రాష్ట్రమందుఁజెలంగు
నిగ్మలాంచితపూత । నీర వైర,
తన్నెరిత్పశ్చిమ । తటమునరాజ్య
నిల్లురు నాఁగ పే । చెరయునూరు
గణుతిగాంచెదరందు । గాంధీర్యుచ్చోర్య
కలీతైర్ల గెగువారు । కమ్మవారు
వారలంఁజిలో జ । వాడి నర్పయగారి
నుకుడు ప్రశ్నాతథీ । యుతుండు హితుండు

సీ॥ వీరయాగిధధర్మసం । చారుడవరు
రంగయాభిఖ్య నేగకట । రామయాఖ్య
సోగరులు భీమపార్శ్వల । ట్లూరగమునఁ
గొలుచ సత్యావిధిండు వీరి । నెలమిబోమ.

శా॥ కంఠైయాదిను నికుపాదకటకాం । కంఠై నముద్యన్మ్రగాం
కంఠై వీర సుధాపయోధిగత పం । కంఠై హసత్పుండరీ
కంఠై స్వచ్ఛజల ప్రపూరిత తటా । కంఠై చలదేవలో
కంఠై యుప్పు జవాజి వీరయ యశోం । కంఠైలోకంబుల॥

ఉ॥ ఒక్కటజర్మ మొందిమరిఁ యొక్కటమాంసమునొందియుంక వే
తొక్కటనెమ్మలొందితగఁ నొక్కటబ్రాణములొందిపుట్టితా
నొక్కటబాలయక ఫలముఁ లొక్కటఁగైకొనెఁబొత్తుబిడ్డదే
దిస్కవహోపునర్థియని । తీసి భరించితి వీరయాహ్వాయా!

చ॥ అపిగినచిచ్చునో మొగము । నల్లనవాల్చు నొకొంతయిచ్చిన
న్నిడుమల బెట్టునోయనుచు । నెవ్వనిపేడంగ బుద్ధివోక నే
డడఁబడుచుండఁగావ్యమువృ । ధాజననీయకముద్రణవ్యయం
బిడియెడనెనటంచను ప । రేంగితవేదిని నిక నుతించెడఁ

సీ॥ ఎంచా విభవహా । హీనహూర్నవరాహ
వాహ్మయై యధాత్రి । వరలుచుండు
నెందాకించనాయ । కేందుతారాయుక్తి
నభ్రమండలముఁ జె । న్నారుచుండు
నెందాకి చక్షరాధి । హిమరుక్మీరుటుండు
గిరిజానమేతుడై । పరగుచుండు
నెందాకఁ గరులాక్షుఁ । డిందిరాంగనతో సు
ధాభివీచికల నుయ్యాల లూగు

గీ॥ నెలమినందాకఁ గవితయక । డలరుఁబోసే
నియశోగానమునుజేయ । నెగడుమయ్య
కూర్మకులచంద్ర దాతృతా । గుణబలీంద్ర
సారగుణధుర్య జవ్వాడి । వీరయాద్య!

ఇట్లు విధేయుడు,

అష్టావధాని, జంగా హనుమయ్యచౌదరి,

వీరులపాడు.

ప్రతిష్ఠా:

శుద్ధాంధ్రనిర్వచన సత్యావివాహము.

ప్రథమాశ్వాసము.

చ॥ సిరియునునీలయు॥ బుడచు చేరి విగు॥ చవిహజ్జలూర్తి క
వృక్షచైవిష్ణు కీలని॥ బుద్ధి వగాజులు గల్లుగల్లు॥
గిరవ సహార వీర బెనుగారవ ఎప్పుగ బుజ్జగించుచు॥
బరివ ను గోర్తు॥ వినుపు వెన్ను గుమాడుగాత సాయముల

సీ॥ చీలువ బెట్టినవాడు జీలువ పెట్టినవాడు
దయ్యంబుపగిడునై తనగుచుండ
దమ్మి గొట్టినవాడు దమ్మి బుట్టినవాడు
నైదోడు గొడుకునై కానుమీర
బుడచి బెట్టినవాడు బుడచి బెట్టినవాడు
సెజ్జయు రండియై చెన్ను మిగుల
వేలుపు॥ మూకయు వేలుపు॥ వాకయు
బంటులై పట్టియై పరగుచుండ

సెవ్వలనువచ్చి కోరికబుచ్చి సిచ్చి
చివ్వలనుబుచ్చి పున్నెముల వ్రవ్వితెచ్చి
యెవ్వరికి గట్టిసిచ్చి వస్త్రించులచ్చి
జీవుననువచ్చి మాయంటతెచ్చుమెచ్చి.

శా|| వెన్నుండమ్ముగ మేల్మీగట్టునిలుగా బెన్నావతే దట్లెగా
మన్నుంజేడియ లేపగాదోలెనుపిల్ల నూనెట్టుగుట్టాలుగా
జెన్నారంబొనరింప బోదుడయివాసిక మూడుపోల్లెచ్చి పెం
పెన్నంగా జగమేలుమేలి యిడలేదే మాకుమేల్లన్నియుక.

|| పాపం-తోడపులు భస్సుభస్సువనంగ
 బెన్నయాతల్లెడి బుస్సువనంగ
రుదురక్కపేరులు రుదురుటలొడంగ
 దాల్చిరనోటై తటయనంగ
బొమ్మ చేరతల లో బొట్టుబొట్టురకంగ
 చేతిలేకయు - పగుచెగునునగ
కొమ్మయక్కడితే గోండుగోండుమొంగ
 కెరలిమట్టుండు ఘీఘీయనంగ

సప్పటప్పటికులికెను నొప్పుగాఁ
కొగిలింతలకలకును గరముచెరిమ
తోడ నోదార్పుతేను బల్వేకుకిలర
నిచ్చుగాపుత మాకోర్కె లిచ్చమెచ్చి.

గీ|| పెద్దపొట్టవాని జేర్మి గంచినదాని
మొదలిదాని గోర్కెలొదవుదాని

మంచుగొంపపట్టి మనుచుమీ యని పట్టి
కొలుచువాడ నెపుడు నడుచువాడ.

ఉ॥ ఒంగురుబొజ్జవాడు గడుబాటిజనంబుల గన్నవాడు బ
ల్కుంగనిస్త్రీయవాడునుడికుల్కుచి లూరివ నండుగొల్పువా
రిం గడుబోవువాడు ఒకరేయన జెన్నగునాడు బల్కిక
లొంగెడువాడు నాకలుతలో దొనగు పడనంపజేయుతె

సీ॥ చెలివమ్మి విరియె కొంగురుకుసింగిపుదీప
యరిదిరా యంచ యింపెనతేజ
రగనాగనికలు రతితోడికోరిలు
నలగుకల్మలగోరి యనుగుటల్ల
యంపాసుచిల్ల చెల్వింపుంగడికల్ల
తుంటిబ్బొల్పు ముద్దులచంబిది
సింగారపుంబుచ్చ చిన్నజేజేలున్
సింగారున్నెర పలుకదోడు

గొనబుకైతయు బాటయగుబ్బచనులు
పెద్దెలన్నయుమేనుగా వె యుమగువ
నూచుపోయాలు కిసికిరంబలరుచూడ్కి
నిండుపేడుక నామీగ నెరపుగాక.

సీ॥ నడిగట్టుమిన్న యెవ్వసేమన్నండుని
తొడలవైజేర్చి ముద్దిడుసతంబు
జింకతొల్పటియేని చిలుచెయ్యలనుగాంచి
యుబ్బితబ్బిబ్బగుచుండు నెపుడు

గుట్టరాచూలేసి కోర్కలునిండాక
 గట్టంతయుండ్రముల్ కడగిచేయు
 తబిసితేడెవనితో దవలెలక్కుచుబోవ
 నన్నిపొత్తములనింపాక వాసె

కందువకు దోడబుట్టి చెన్నందుజెట్టి
 గుత్తులనుబాదు నెలుకినె నెక్కుబోదు
 పున్నములపంట గొనముల బూనుదంట
 యెవ్వడవ్వెవకయ్య నే నెంతు మదిని.

గీ॥ మొదల రామునికత బొత్తముగనొనర్చి
 కైసరులకంతరికి దారి గనుపరచిన
 కలుగుకాన్పునిరాబారి గట్టితనము
 సేగదలంచెద గడుబత్తి గుదురుపరచి.

ఉ॥ మున్ను తెలుంగుకబ్బములు బొల్పుగజేసిపొగడ్తగన్నయా
 నన్నయభట్టు దిక్కునను నాచనసోముని రంగనాథు బో
 తన్నను రామభూషణుని నచ్చతెలుంగునుగూర్చినట్టి తె
 ల్లన్నను దివ్యనాదలతు నందము కైతను జిందువందగఁ.

గీ॥ రెండుబాసల గైత గొండాడజెప్పిన
 తిరుపతి వేంకటేశ్వరులమెచ్చి
 చులకినాక్రిందారి బలు పొత్తములుజేయు
 వీరేశలింగము సారెదలచి
 తెనుగురామాయణంబును నేర్పువైగూర్పు
 వావిలికొలను సుబ్రాహ్మణ్యుని

బ్రహ్మాండము తెనుంగుబాస గాఁచించిన
జనిమంచిశేషాద్రి శర్మకరగి

శబ్దరత్నాకరముజేయు బాణగొల్చి
త్రేపురనేని రావస్వామి దిట్టబొగడి
మరియు తక్కినయట్టి శైశవరులవేడు
వాడ బాసకు మేల్చేయువారలగుట.

గీ॥ చిలువసాముకైగ పలవంపుగలిగించు
పలుకులందు దేని జలుకుచుండు
వాని నొజ్జ చడలి వైకుంఠశాస్త్రిని
నామదింగుదుర్తు ననుపుమీర.

సీ॥ ఎటకేనిబోయి నేనించుకనేపున్న
నరయు జొట్టాలయిండ్లన్నీ విరిగి
చిన్నతనంబుచే జెడువెచ్చమొనరింప
వలదనిచెప్పు నవ్వారిగాగ
గూళలతోగూడుకొని దోసములానర్ప
వినజెప్పెజెప్పించె వసిగిగొణిగె
పెరుగునెయ్యింబప్పు వరిబువ్వతోచెంచ
బిట్టపన్నపు నేలు గట్టనిచ్చె

నిట్టిమారల్లె లక్ష్యవృత్తి నితపుమీరు
కట్టపుగొనంబుగల్గు మారండ్రీయైన
శేషయనుగొల్చి బత్తితోజరిగిమొగ్గు
లిడుదు వారల యవ్వలో బడకఁముండు.

క॥ అనివేల్పుల వేల్పుల కీ
 డనవగువారం ను గొల్పి యల వంగడము
 వినుమితు గూర్చి తోడ
 వినుడని వినువారి మొదల వేడ్కొని వేడ్క.

కవివంశానుక్రమణిక.

గీ॥ ఇల చెలుగునీమ బెజవాడ గలదు దాని
 కెంచ బడచుగగా నిర్వచేనుమైల్ల
 నుండు వీరులపాదన నొప్పుకల్లె
 యందు గల్గిన కొఁ ముల నరసిచూడ.

సీ॥ తెల్పును బెంపు కాణింప జాగముగల్గి
 యెమ్మెనొప్పెడువారు కమ్మవారు
 క్రీమ్మివలమ్మనుచు బింకమ్మజాపెడివారి
 గ్రీమ్మగల్గినవారు కమ్మవారు
 బూతులందుట సత్తిజాతరలేనెయుట
 కలనెరుంగనివారు కమ్మవారు
 వ గువలు మగవాండు తగుపాటుచదివి చ
 క్కగబల్కగలవారు కమ్మవారు
 కంతుని బెడంగుగలవారు కమ్మవారు
 కప్పిరిని జంకనివారు కమ్మవారు
 కబ్బములు చెప్పగలవారు కమ్మవారు
 కడిది నాజాకు గలవారు కమ్మవారు.

క॥ రంగుగ నాపెన్లమ్మల
 వంగడమున మిగుల వాసి వన్నె జెలంగ

జంగావా రలరుదు రు
ప్రొంగి జగంబెల్ల యశము పొరలుచునుండఁ.

క॥ ఆకొలమునందు గిలెగె
రాకొలమునబుట్టినట్టి న మునిబోలె
దేకునగ్గినవాడై
శ్రీకృష్ణయ జగముల ద్విరేయసి పొగడఁ.

సీ॥ చనుబాలాపంగు నానిని గూలిచినట్లొంపు
గొల్లచెల్వ గూడికొన్న కంపు
బలుజరాపంధుదాడులకు బారిచచ్చు
చెలులచీరలను దొంగిలినతప్పు
కదుపుల నడవిలోగలయగాచిన నెవ్వ
మేనల్లతోగూడి మెలగురవ్వ
యొరులకుండలలోని పెరుగుద్రావిసగట్టు
చలిదిబుచ్చలు దిననలయునట్టు

వీడుకొనియెగు కృష్ణుండు వేదమూర
నెఱతమెచగెడు గొనములకెల్ల నెల్లి
అనదులకుపెట్టు యశములకాటవట్టు
నైనకృష్ణయ్య నా బువియందుబుట్టి.

క॥ మెప్పుగ నాశడు కాంచెను
గొప్పగొనంబులుగల్గి కొడుకు బుడు ల
పృష్ఠాయెంతటి వాడను
నప్పయబున్నెములెట్ట నను వగుదిట్టఁ.

౪॥ చెలుగు గొడుగు లతనికే
జెలగిరి సుబ్బయ్య మరియు శేషయ నాగ
య్యలు నాగ ముపురు తొలిప
ల్కులు మూడును మన్నునల్వకుంగల్లినటుల్.

౫॥ వడముడివలె సత్తునయును
విడిముడియును గల్గి యుమువెదజల్లితగే
పుడుకు ప్రమానన చాగం
బడర సుబ్బయ్య జగము శాశాయనగ.

౬॥ అందు నాగయ్యగంచె గంగయ్య వెంక
టప్పయలు నాగ దగువారిసొప్ప మిగుల
సీగి బత్తి పెరిమలకు నిమ్మలనగ
నుల్లసీలిమాసకములు నాడెల్లువారి.

మ॥ అలశేషయ్యదనచ్చెబున్నెముల పోవై నెమ్మదిగల్గియెం
దలుక మాట యెగుంగకే కలిమికింపాచాగము దెంపుద
న్నలమన్మారటలచ్చినా దనరుక్మమ్మ గడుంబేర్చి బెం
డిలియై జానకీక్మీనర్సమల నెంలే చాయమాంబగనె.

౭॥ అమ్మపురు నెలతలకు
దమ్మడ హనుమయ్య యనగ దనరినవాడ
గమ్మని తెలుగున బలు క
బ్బమ్మలు నుడివిలిసి లేత పరువములోన.

౮॥ తెలగనయు దిమ్మనయు నచ్చతెలుగుగూర్చి
గొప్పతనమొందిరని నేను గూర్చుటరయ

కడలి దూకిన యశుమని గాంచియొక్క
కోరియును దూకి పడినట్టి రీతిగాదె.

శ॥ చెలువుడు కృష్ణుడు తలపఁ
చెలియొ కన్గొనగ సత్య జలీచిల్ తెలుగుం
బలుకులు కూర్చెడునవి బ
త్తులకుఁ జదురులకు నెలమిదోపదె యిందుఁ.

గీ॥ సత్యపెండ్లినిపుడు చక్కనచ్చుతెనుంగు
బాసతోడనేను బల్కువాడ
గాన దీని ముత్తిగాంచంగ పదిగోరి
యింపుమీర వినుతునెవని కనిన.

శ॥ అనదల గాచెడి వానికి
మొనగానికి గొల్లబోంట్ల ముద్దుల మురిపిం
చినవానికి జగములయం
దెనయెప్పుడులేని వాని కీరు సాలికిఁ.

శ॥ నంటయి నల్వగ్రద్దప
నంటల దన పొట్టయందునన్ జెర్చిన యా
తుంటవిలుతుతండికి గడ
కంటఁ గనికరము గురియు కరివేల్పునకుఁ.

శ॥ మఱ్ఱాకుమీదబండిన
కుఱ్ఱనికిఁ వేల్పులెల్లగొలువందగు నా
కట్టిచెలికాని కొజ్జకు ,
గుఱ్ఱలబ్ధికించి యిచ్చుగొనములగనికిఁ.

క. పాలకడలి బామువయ్య

జాలగ నిదురించునట్టి జగజెట్టికి మిన్
జాలడుగు దమ్మిబుట్టిన
పోలుపగారాని పున్నెపుం బోవునకు

క॥ పక్కులరాయని దమితో

నెక్కువజీరునకు లచ్చియిల్లాలుగ లెం
పెక్కిన గెస్తున కుదుటున్
రక్కసి కూటుపుల జెండురాజాజనకున్.

క థా ప్రి రం భ ము .

గీ॥ కాన్కగా నే నొనర్చెడి కతకు మొదల

దెట్లులనైన నిరాబాదిదిట్టలంద
రాక్కనోగూడి కనకానిచక్కిజూచి
వెరిమ బత్తెయు దవులు ముప్పిరిగొనంగ.

క॥ ఇట్టినిరి సత్య నెటజే

పట్టెను వెన్నుందు దానివా రెవరు కొలం
దోది పోలేయ్యదియో
గట్టిగ మూకెరుగ జెప్పు కతవరుస మెయ్యి.

గీ॥ వింతయైనయట్టి వెన్నునికలన్ని

విసుగురాదునూవె విన్న కొలది
కప్పురంపుదెట్టె విప్పినరీతిగా
మెప్పులుప్పెట్లు ముప్పుదప్పు.

గీ॥ అనిన నతడు పరాశరుం డనెడు లేచి

కొడుకుపాజ్జల నెడలోన గుదురుపరచి

వెన్ను నివలంచి ముక్కంటి నెన్ని వేడి
చెలుగునకు మ్రోక్కియిట్లని పలుకదొడగె.

చ॥ పుడమి నెలంతకున్నకను బొట్టుగుముత్రైపు జేరులోన నే
పడఁగెడు మేరువోయనగ నారయము త్రిడుప్రోళ్యయందుజే
ర్వడసియు నాకఠంబలముపైడి హెరుంగుదురంగలించు క
ట్టడములచేత నింపెనగుటక వగు ద్వారకశివునెంతయు॥

సీ॥ పూవులా ముత్యాల కోరికలా రతనాల
ప్రోవులా యేవాడటాల్పసంగు
లేరులా వెలిపూవుబారులా పెనురాచ
దాసులా కడుపెరు సారునెరపు
జెట్టులా బంగారు కొట్టులా మగరాల
చట్టులా వట్టు లే చెట్టుగన్న
జింకలా చిల్క గొర్వంకలా పన్నీటి
చింకలా యేవంక జెలువునూపు

లేటులా ముద్దుకోయిలపాటలా చొ
కాటమైవెల్లు పూవులతోటలందు
కోటలా వేటలా కడువాటమాట
వీటిగోటెన్న మిన్న పన్నీటికన్న.

సీ॥ కోటచుట్టు నగడ్డ లోటుపాటునులేక
పాటిల్లుపాల మున్నీటిదెగడి
అంది చందురుని కందుదజేయగ బోంట్ల
కెందు వీలగుమేడ బిందమొట్ట

నెన్న మొన్నటిచిన్న గున్న యేనుగువెన్ను
 దన్న మిన్నేటి పెండ్లమ్మలబ్బు
 తలపుతో నుడుటు జంకలతోడ వలికరు
 కలితో జల ముసల్పు వాగువములు

తీవలో ముత్తైకోళలో తియ్యగున్న
 మాపులోతమ్మి బాపులతీవులేమొ
 నా వెలుగుచున్న యాటల నాతిమిన్న
 గములు పాలుపండు నందు సింగార మూర.

మ॥ తొలిపల్లల్ నలువొందగాజదివి తోడ్తోలెల్లుతోనంతయు
 బాలుపొనల్లరిగింతు రప్పుడమివేల్పుల్ వారలజెప్పుచో
 నలునజవేలుపుటజ్జలెంజలువ నెన్నంబోలునే సాతిగా
 దలపంగా ముదివాండుగ్రల్లుగమిలో దార్తా రుగాకుంధురే

క॥ మెచ్చరురాచకోలబును
 వ్రచ్చిన గొడ్డంటిజోడు వడి మీరెడు నా
 చిచ్చరకంటిని నైనను
 దచ్చనలాడెదరు పుడిమిదాలుపు లచటక.

ఉ॥ అక్కటనేస్తకాడు జగవంతటచిచ్చము నెత్తుచుండగా
 తొక్కపుతడు వద్దనడు రోవెలదింబరె నెంతగూర్చినన్
 గక్కనమైనయాబ్రీతుకుకాన్పొనోయనియినడింతుపెం
 పెక్కిన జేరసారములు నీగియు సొమ్మునుగల్గకోమటుల్.

గీ. అడుగుపుట్టుపు లచట జెన్నాగుచుండు
 గింజయును డబ్బు తమచేలికింద చాల్పు

పాతరలనిండ నుండగా శతగాంధ్రీ
మన్ని చుట్టాల శతపుల కనిప తనిపి.

శీ॥ ఆరెండునవచెండ్ల కీరెంటికినిజేర
మేమితేడాదేమి యెమ్మెలాది
యీరెంటినై వ్రేయు మా రెండు తమ్ముల
బట్టిన గండు కాపలయునెవ్వ
నాకంతజెప్పెడినోకాని పహ్వారే
ముద్దులూరెడిసుమీ పువ్వుహోణి
యెంతలాడగనేల పుంతజూచ్చినచెక్క
నెదవగుల్కానువాసి నదిమియడుగు

గీ॥ మనుచు నీరీతిపూలమ్ము నన్నికడల
నెలతుకలతోడ నవ్వుచు సింధూనవ్వు
నంపు నెరజాణలూడు చెల్వెంపుఱుక్కు
లింపులనునింపు వినువారి కెప్పుడందు.

చ॥ వెలవెలబాదునట్టితరి వెల్లివరిం గగు పువ్వుదోటల
మెలగినపిల్లగాలి యటమేసినతావులనెల్ల నీటి కొం
దభుకు పసిండిమేడల యదాయదలై నిదురించునట్టి రా
చెలియలమోములందునిచిచెచ్చెరమేల్కానజేయునచ్చట

చ॥ చదివినవారియిండ్లను వసారల గట్టిన పంజరంబుల
బొదలెడు పెంపుదుండెలుక బోదలుజెప్పెడి కైతలోచవుల
మదిదనియింపవేరికి బలా తొలిపల్కులహజ్జ లెట్టుల
జదువనెరింగెనో కయితబాలెటు లచ్చెగుమయ్యెనోకదా.

శ|| ఆవీటికిగావై తో

ఘో వేట్టుంజాల్పునల్ప దోడ్పడుచాగ్గిపై
చాగ్గివేట్టుంగవి రాపై
యావెన్నుంజొచ్చు బత్తి కందెడుతోపై.

స|| ఒకపంక బలుడు సాత్యకి బరామఁసింప

నొకక్కేవ గదసాంబులొదిగియుండ

నొకచాయ దనచుట్ట లుబ్బుమీరగగొల్వ

నొకతట్టువెలవెందుకలు బాడ

నొకదెగుళ్లెనరు లూని కబ్బముజెప్ప

నొకజాడ పెనుప్రోడ లుబ్బియాడ

నొకప్రక్క జెట్టిలు హునరు దెబ్బలుజూప

నొకట మంతుకులేమొ యుగ్గడించ

నెల్లరికి నింపొసంగుదు నితనికంటె

కొలుచనగువాడు పెరవాడు గలుగఁడెందు

ననుచు గొండాడ నాకల్మియన్ను గూడి

జగము గాపాడుచుండు నాసొగసుకాడు.

స|| కఱకరిగాడు దగ్గటజేరువారల

కురక కఱపు దీర నొసగుగాని

పిఱికితనములేదు చిరుదురక్కసిజెట్ల

విఱిచి నేలకుబట్టి చఱచుగాని

మొఱకుతురకగాడు విఱివియా చుఱుకుతో

నెరపల్కులెత్తరిజరుపుగాని

మొఱిగినవారల మఱచి పోనడు పరా

మరికచే మురుపు గన్నరచు గాని

మురియజేయు బదాశ్వేలగరిత బున్న
యిరవులం దరమగలేక నరుతలెరిమ
నరుముకొని మెరసెడి కనికరముతోడ
గొనములకు నెల్ల నెల్లయై తనకు నతడు.

క॥ జగములనన్నిటి నేలడి
మగవా డక్కిటి గాఢ మనియెడివారి
వగవున్ నెవ్వయు రవ్వయు
తగులాటము లోటుపాటు దగులునె యందున్.

క॥ అచ్చట సత్కౌజిత్తను
పొచ్చెము పొయింతలేసి పున్నె పుగసి పే
రెచ్చగ గాపురముడు
మచ్చితయులేక పావమరియూద లోక.

చ॥ పెరిమను జవ్వకంబునన నెంపిలియైన నెంకాయం దతం
డరుదుగగాంచెళుతునుకయా రెయటంచునారులేకరంబున
బ్బురపడి చూచుచక్కదనము స్థనము గ్గ నానినెందుచు
నరిగనరానిదాని బుక సోయక జెలువొందు ఏత్తరి.

చ॥ తరమగు కొమ్మెరుంగుగడిదేరికమాటలు నేర్పకల్కు బం
గరునుసుకీలుబొమ్మ యొడికంబగు మేన్ద పూచదీవయె
త్తరి పనదగ్గిపోని వెలిదామకపూవులచెందు సానన్దై
నారసినమానికంబు చెలియొప్పు నేవని విప్పిచెప్పుకు.

క॥ అమ్మగువ తండ్రియెప్పుడు
నిమ్మున కదనునకువచ్చు నెల్లరకు బో

నమ్మెనగి తమ్ములమ్మిడి
నెమ్మదితోగొల్చివారి నెట్లభ్యక్షనుపుకా-

సీ॥ కొమ్ములగాంచిన గుమ్మునేమోయని
జడుపుగల్గించును పుడుకుదొడుకు
కావలెవలద్రోట బోవనీయరుగాన
విశయాదలంపగా వేల్పుజెట్టు
పిసినిగొట్టులయిండ్ల వెన నంటుకొనియుంట
జెంకరా దెవ్వారు సిరివెలంది
జేజేల తేని బాసియగుండ గట్టుగాన
దూరమేనిసి జేజేరతనము

నీగడే వేల్పురామొదవీగిచెట్టు
నిగడే మాపాటికి సిరి యీగిరతన
మనుచు పుడనినిగల బీద లలముకొనగ
దనసు సత్రాశ్శతుడు నిద్దా యసమున.

క॥ ఈరీతి ముంగిగా నన
చేరొక్కండేమిలేక చెల్లిన నత చె
వ్వారిని వన్ననసేయగ
నేక నివ్వటిలు నెవ్వ నెవ్వగదోపకా.

గీ॥ తలచె నిట్లు మదిని కలవానిచెడుచెయ్యు
లైన తెలివిగొవిడ్లు తనద్దు
లేనివాడుపుడమి లేనివాడనుమాట
నిన్ననెంచి చూడ నిచ్చలంబు.

చ॥ కావున తమ్మి కొన్న చెలికానిని గూరిచి కొల్చి తక్కువై
పోవని మేటిసాముగని బొందెకగాక యటంచునెంచి యా
లాపరిచానకుఁ మురుపులఁ మురిపించెడు నుద్దుబిడ్డకుఁ
దీవనలిచ్చి యిల్లకలె తెంపును బెంపుకలంపు నింపగఁ.

గీ॥ కదలి చనిచని గండును మ్మెలు బొదలి
రొదలుజేసెఁచి చలుఁపూపాదలుగలిగి
వదికి నింపొందించు గమ్మనగులావి
రా నిరాబాదులుఁ జెడి కోనలోన.

సీ॥ మువ్వన్నె మెకముల ముత్తైదువలపిండు
వసుఁదూడలకు పాత్రాసగుచుండ
జవ్వజిల్లుల పువ్వబోదులు కూర్చి
నెలుకకూటువులతో నెలమినాడ
మెకపురేడులపిల్ల లేకసక్తములతోడ
జంకబోదలగూడి నెలమిజేయ
తోడేళ్ళగుంపు సంతోసంబు గనికరం
బెనయంగ మేకల ననగిపెనగ

పులుగురేడులు పాములు గలసి మెలసి
తద్దయును గారవంబున దనరుచుండు
తలిసియిరువాకదాని సత్రాజితుండు
గాంచి యిది మంచిచోటని యెంచె నెడద.

చ॥ వెన నటనిల్చి పూన్నిసరవింగన నొక్కట గొల్చుచుండె నా
కసమునవెల్లుమానికముగాకొనుచీకటిపిల్పు మొక్కినన్

దాసగులువాపువేల్పు గడిదొంగలుకొత్తులుదిట్టుచుండ బల్
చనననరాగుజెట్ట (లెవల్కులదాపుడుపెట్టె దిట్టయై.

చ॥ వినుడు చరింగొలండువుల వేచుబలోపల నగ్గివానయం
దుక చెనుగట్టునెత్తముల దూలక తెంపు జెంగ మాజ్జలక
వినుచరిన్పొసెత్తి బుడమకగదియించి కరంబు బత్తితో
వినునీసుగ్గ మెసంగుచును వెనువెలుంగు సామి కీట్లనున్

సీ॥ తమ్మపూసలయ నిద్దామెరుంగుమొగంబు
విప్పించి లేనప్పుగుప్పజేయ
గట్టిచీకటివోలె గాటమా దోసంపు
వెల్లిసెల్లప్పడు విరియజేయ
చందురుతో గమి నెంచి లేల్పురినెడి
తొగకన్నెసిరియల్ల దొలగజేయ
పంచ్రెండురూపులై తీడ్కించి జగముల
వేల్పిడియా నటుల్ వేర్చివేయ

ముపురు సాముల లేజులు బూని మూజ్జ
గముల ముక్కులు గని మేలుగదురజేయ
జగ్గవపులుంగుగముల కెచ్చరికజేయ
నొస మొండ్లకు దలప విన్నానికంబ.

సీ॥ ఇలబుట్టువులకుండు చలిబీళ్లు నెవ్వాడు
యెవ్వాడు పగలు గావించువాడు
గడుసుతోర్తుల విటకాండ్రమాన్పు నెవాడు
యెవ్వాడు దొంగల నేచువాడు

వేయిచేతులుగిల్గి వెల్లుచుండు నెవాడు
 యెవ్వవాడు బలుకోర్కెఁగీఁచుచువాడు
 ముక్కంటిచలవలెచక్కఁగన్నెవ్వవాడు
 యెవ్వవాడుసోకుల నేర్చుచువాడు

పొడుగుఁ బాముచే బట్టుబడెడివాడు
 నరయ తోఁపెల్లులకుఁ బెట్టె మురవాడు
 సుకము లంచరి కీయగా జూచువాడు
 ఎవ్వ నెవ్వవాడు నాకోర్కెఁగీఁచుగాడి.

గీ॥ పగిలుగావించుచువాడు సోకుగలనూడు
 దాసగు చీటివేసాడు మాడ్డచేడు
 నన్నువన్నెంచు కోరికలన్ని నించు
 ననుచు పలువురకును చేడుకొనినయంత.

గీ॥ తమ్మచెలసంగడిడు సత్రాణకునకు
 కనికరమున శపఁదశకంబనెడు గొప్ప
 మాసికము సంతకెలయనరాని దాని
 దీసికొని వచ్చి చూచి యీతీసుపలికె.

గీ॥ దొరక దియ్యది జేజేలదొరకునైన
 కడలియెల్లుసీకైన ముక్కంటికైన
 గట్లనిలచిల్వరాతలకట్లయందు
 బుట్టి దిది యున్న నెవ్వయుపట్టులేదు.

సీ॥ ఇదియున్న వారల కిచ్చుబంగారంపు
 నాడెముల్ రోజుకు నాల్గుశుట్లు

ఇదియున్న వారల కిచ్చు సుకంబు ల
 వ్యాధిగా వారల వారలకును
 ఇదియున్న వారల కిచ్చు యసంబుల
 పిండు విన్నగు చుక్క లుండువరకు
 ఇవియున్న వారల కిచ్చును బిడ్డల
 మనుషుల నిక జాలు ననెడువరకు

పాసగ దః దాల్చి యోలగంబునకు జనిన
 మంచిచెడుగుల నేరి చూపించి తగిన
 దారినడిపించు దాసగు లెంత ను నడంచు
 దీని కెనగాదు వేల్పురామానికంబు,

॥ ఇది తలదాల్చిన నాతడు
 గడుముఁ జీకట్టులగుంపు గార్కొను వానిఁ
 బదితలలవాని బలగము
 పదితేరులవానిపట్టి పడగొట్టినట్లు.

సీ॥ ఒకటవాకిలియంచు నొప్పైనగోడ కెం
 తయు మోము నొవ్వగా దాకుచుండు
 రొకవంకపెద్దసీటి కొలంకునని యెంచి
 బట్టవై జెక్కికాల్చెట్టు చుండు
 రొకచోట గడ్డెయంచొగి గూరుచుండ సం
 బరముతో జని క్రిందబడుచునుండు
 రొకచెంత వెలజంతలుండిరంచు కవుంగి
 లించి సిగ్గున దలవంచుచుండు

రీ శమంతామానికం బెఱసి యింట
నుండునో వానియింట యేపొందు పోడ
వైన బదునరులైన రేండ్తైన గాని
దీని గొనియాడ జీవితేని తరమె.

క॥ అని పల్కుచు వినుగతనము
కనికరమున రతనమియగా నైకొని యొ
య్యన మొక్కి సంతసంబు
బనుపడ దనయల్లుజేర బయగంబాయె॥

కి॥ ఇచ్చటికత యిట్లుండగ
నచ్చొట నోయి వెన్నునంకలి గొనముల్
మెచ్చంకగు నంకంబును
నెచ్చలిగవి నెప్పగా వినియె దగులూనె॥

చ॥ తగులము నాడునాటికి నెదఁజదురల్ బొనరింపనెంతయున్
చెగడివితాకుశెందు చెల్లించుముగాంచునాకోయటంచు లో
దగిలెడు సిగ్గుచే బయికి దా గననీయక దాచుచుండు న
మ్ముగుడనుకంతుకాయడియు మోపగ సిగ్గునమంబుల త్తరి॥

ఉ॥ ఒంటరిసూరుచుండి మరుడు త్తలచెట్ట గలంతబారి వా
ల్లంతివలంచు నిట్లు మరుకొకల కోరువజాల చుట్టువా
ల్లంట కరంబు నన్ను తనదాపున జేరిచి బుజ్జగించుచు
జొంటియబోలు మోవి చవిజూడగనిచ్చినదాక నెంతయు॥

నీ॥ అదటుతో జని వెన్నునదిరించి యెదయందు
నుడుటుగుబ్బలు విగ్గనదుము తెపుడో

సింగారముంగాడు చెంగావి నునుమోవి
 పానకంబూని నే నాను బెపుడొ
 చిశిలద్దములనేలు చెలువుని చెక్కిళ్ళు
 చెలువుమై ముద్దాడ గలుగు బెపుడొ
 తొలుకారుమబ్బు సొంపులు గుల్కు మరునయ్య
 నిండుకొగిరిలోన నుండు బెపుడొ

కొల్చువారల కోర్కెల గూర్చుగిడి
 వేలుపున్నాకబుట్టిక మేలితావు
 లైనకరివేల్పు హజ్జలబూని కడిగి
 తనరు నీటిని నాగల దాల్చు బెపుడొ.

ఉ॥ కన్నుల కర్వుదీర దనుకంబున నాతని నవ్వుమోము నే
 నెన్నడు జాతు వీనులకు నింపులు నింపెడు వానిపల్కు లే
 నెన్నడు విండు వేక్క లిగులించగ గూర్చి గవుంగిలించి న
 న్నెన్నడు దన్ను గంతు నికనెన్నడు బంటుగ నేలుకొందునో

సీ॥ కరివేల్పు నొసలిచందుగు తేటగాంచక
 తగులుపెంజికటి తలగుటెట్లు
 బలుకక్కసులగొంగపలుకువానలులేక
 నీ విరాలపుటగి బోవుటెట్లు
 సరిలేని దిట్టవారెకలేనె యనుమందు
 జెంతక మైకాక డిందుటెట్లు
 మరునయ్య కేలుదామరతూండ్లు లేకున్న
 బట్టి కోర్కులమోపు గట్టుటెట్లు
 జెరిగి కంతుండు బరవు పూజలుకు గముల

నడ్డగించగజేయని యచ్చెలుపుని
పాలనెరిగించగా నొండ్ల బంచుటట్లు
పంచకుండిన నామేను బట్టుటట్లు.

ఉ॥ ఆతనివాలెరం గదిసి యల్లన నానగ బిల్లిగోవి ము
న్నేతరినేమిఁ బైనా బలీ నెరిచెక్కులపై జెలంగగా
జేతులనెన్ని పున్నెములు జెనెనాకో తొలి గొండగోగువూ
వ్రేతలు నేమి నోటరాకా వెన్నునితోడనుగూడియాడరా

ఉ॥ ఇంపుచుసాంపునుం గలిగి యెమ్మెదనచ్చెడి వన్నె కొనికీ
రంపెయూంజెలంగు నొకతాగనుగూరిచి యందచందముల్
చెంపునుగల్గు కన్నియకు బిగ్గరనంటడు తెగకెనొక్కనికా
గొంపలుగూల్పుగా నిలువ కూతనంబులకెల్ల సెల్లెయ్యి.

ఉ॥ తావులు కుందనంబునకు దాపురమైనటు లించునందు బల
పూవులుబండ్లు గల్గినటు బొప్పగు చక్కనంబు రంగును
గోవెలకబ్బినట్లు కులుకుంబలుకు ల్కురువైన యంచకున్
దావలమైన యట్లు నను దప్పక వెన్నడు గారవించిన

సీ॥ బంగారు తగటుదుప్పవాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంగనమ్మ
బలునెమ్మి కుంచె యాడలవాని నావాని
గావించగదవమ్మ రావలమ్మ
సుడివాలు సంకుదాల్చెడువాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంటలమ్మ
ఎనలేనివాని చక్కనివాని నావాని
గావించగదవమ్మ గగ్గిలమ్మ

పైడి రతనాలసాముల బరగ నిత్తు
 పసుపుకుంకుమ తెల్లనిససములును
 కప్పురము గండమును మీకు నప్పగింతు
 నాదుమగవాని జేయరే నల్లవాని.

క॥ అని యెదగుండును నుండగ
 దనకడకున్ వాణినాగ దనరెడు చెలి రి
 వున్న వెన్నెపుగా జని
 కనులకైచచ్చిదోయి గట్టిగమూయ॥.

క॥ ఉలిపిడి పిదప గను ద
 మ్ములు మూసిన మగువపేరు బొల్పుగ చెలియం
 గలుగుటకై మదిలోపల
 దలతు॥ జెలికత్తైనాగ దనరెడు వాణి॥.

చ॥ అనిగ నెఱింగెనంచు జెలియంతట జేతులుదీసినన్ గనుం
 గొని చెలియా నిను॥ చెలియుకోరికబల్కువెలందివేడుచుం
 దినతరి నేలవిప్పితన నెచ్చెలిలెవ్వకి సంతసించి లో
 దనపొరపాటు గూరిచి వితాకుపడ॥ సరిగాంచి రిద్దరు॥.

ఉ॥ అంతటసత్యమోము కనులందముచందము విన్నవోపుటల్
 మంతగు నాటపాటలను మాని కలంగుట గాంచి లోన నే
 వంతయు లేక యిట్లు బలువన్నెలు చిన్నెలుడిదియుండ దీ
 జంతయటంచు నెంచిపెలుచన్ బలికన్ జలగూరుచుండియున్

చ॥ చెలియుఁజెల గుండెదపుచెప్పము నెచ్చెలులెవ్వరైన వెన్
 గలతయొనర్చిరో యొగులు గారియపెట్టెకొ లేక తల్లి ని

కలమట జేసెనో యెవరికైనను నీపయి నీనుగల్గెనో
తలికులవిల్లు బూములికి దాలించి కంతు డలంఠచెట్టెనో.

సీ॥ బంగారు జుఱుకారు పట్టుచీరెలు వేన
వేలు చిల్కలయందు వేళలుచుండ
రహిమించు వైతిదీరవికె లిచ్చకొలంది
ననువైన పెట్టెల నదిమియుండ
సాగనైన సామ్మి రోజున కొక్కరీతిగా
గట్టించి బరిణెల చెట్టియుండ
గమ్మకస్తురియు గండమ్మ పుష్ప జవాజి
మేలి చెక్కడపు డబ్బిలనుండ

పట్టెమంచాలు పరుపులు పల్లీలు
జాభవాగిండ్లు మించు టర్తాలు జెండ్లు
నాటచేడియలును పనిపాటవాండు
గలుగ నీవిట్టు లలమట నలగ నేల.

క॥ అని సచ్చెలి పల్కిన విని
తన మది కోర్కెలును సిగ్గుకడబా టాదవిం
చిన నేమియనక వెనుద
వ్వునకు జేటెత్తు సిగ్గు బొరలగ ననియె

గీ॥ మూడుజగముల బోటులతోడ గూడి
యొప్పుగా జెప్పురాని పల్కుండదరయ
గాన దెల్పెన నీకు నిక్కంపుమాట
వినుము మేల్కీళ్ల చెలులు పాల్గొనగవలయు.

చ॥ బుకవడీరు పూములీకి చెచ్చెర గైకొని నాయెడన్ హఠా
హళియైనరించె తాళగలనా యెలనాగల నాము మీర బి
ట్టలయగ జేయ నాపనియటంచు కడంక వడకంజేసెడున్
వలమురితాల్పుజేరి లెరవా తరువాయి యెటుంగజెప్పవే.

సీ॥ మురువుమేన్గలవాని నెరిమించు నెరమించు
నొగయించు సిరిగూడియుండువాని
నునుపుజెక్కులవాని ననతూపులననోపు
కనుచూపులను సోరుగాంచువాని
బలుపుపుట్ములు గలవాని గలవాని
గలవానికొడుకుసాంపాలుకువాని
యెగుబుజంబులను జెన్నగువాని నగువాని
నగువాని కెమ్మోవి సాగసువాని

మేటియగువాని రక్కసికూటపులను
గోటమీటెడువాని జమ్మేటియగట
డంబుమీరంగ జేయుపుట్టంబువాని
గలుపగడవమ్మ నామేను నిలువనమ్మ.

క॥ అని తనచెలి పట్కినయం
తన సత్యకు నసియె నింతతహతహ జెందం
బనియేమి గొల్లబోంట్లం
ననియించెడువాడు నీకు నొకరుగాడే

తా॥ నీవాల్పపులు నీదుముద్దు ఘోగము॥ నీలేతనవ్వుంబనల్
నీవాటంబగుగుబ్బచన్నుగవయు॥ నీమేలికెమ్మోవియు॥

నీవేసంబును నీదుజవ్వనము నీనెమ్మేని సింగార మా
హా వెన్నుండుగనుంగొనస్తి లుచునే యావంత నేపేనియున్

సీ॥ వలరాజు పువ్వుటమ్ములకు జిక్కిని నిట్ట
తమిజెంకనట్టి గొనముః పుట్ట
తలయాచి యెక మెప్పుకలను గాంచనివాడు
గడువిరాళి బాలునడనితేడు
పలుకరించగ నానపడని రాకొమకుండు
నవ్వనుంచని జవ్వనుండు
చేన్ను నుకనుల్ నేయ నంచనిజాణ
పలికింత నె రిచ్చపడనిగాణ

కులుకుచూపులు జూడని కోకెకాడు
మడిని యువ్విళులూరని చదుగుకాగు
లేడుగద నిన్ను విని కన్నపోడలందు
వెన్నుదాగునె నీలాగు విన్నవింప.

చ॥ అని చెలినురడంబటికి యమ్మరొ నేనిక న్లనయ్య యుం
డిన పటికంపుమేడను కడింబికదాని మెగుంగు మెట్లదా
రిని జని లోనిం దరిసి రివ్వన చెన్నైపట్టు పాన్నుపై
ననరుచునుండుసామిగనుకమ్ము కుడనివారగాంచియు॥

గీ॥ అంతిపురిలోని వెన్నునిల్లాండ్రీ నెల్ల
నెడముగా జేసి యడను గావించిమించి
మించు నీసొరునెల్ల గుచ్చించి తమిని
ముంచితేలించి యటకు రప్పించుదాన.

క॥ చూడుము నా గడుసరితన
మోడకు వాడకుము తెగువ నొంచన్ మదిలో
జూడకు మిందుల గొరులన్
వేడకుమని వెడలె బోలి వెన్నుని కడకున్.

క॥ అని చెప్పిన విని యతనిం
గనుగొని శౌనకుడు మొదలుగాగల వారల్
వెనుబత్తి సత్య యను నీ
ననబోడి యచలికతన్ వినన్ వలతుమనన్.

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ విసిరన్ బాడిన గొల్పోయె
గనిరన్ మొగ్గిన చలంపుగావించిన బి
ట్టిన వేడుకొనిన గూడిన
జనులైన మన్నించువాడ జగములతేడ.

అచ్చ తెలుగు కంద గీత గర్భ చంపకమాల.

చ॥ ఇల సిరినేట్టారా జగము లేడైరగావగ జాలువాడ ది
ట్టల వలదీ కడుం దగుకడానివటంబును చాల్చుతేడ మె
మ్మెలునరుదారగామిగులుమేస్మైరుగొప్పెడిమేటిపోడ మె
ప్పుల బరణీ కలం పగను బొల్చెడు సోకులవంచురాయడా.

గర్భ కందము

క॥ సిరి నేట్టారా జగములే
డైరగావగ జాలువాడ దిట్టలవలదీ
అరుదారగా మిగులు మే
స్మైరుగొప్పెడి మేటిపోడ మెప్పుల బరణీ!

గర్భ గీతము.

గీ॥ జగము లేత్తెరగావగ జాలువాడ
తగు కదానిపటంబును దాల్చుతేడ
మిగులు మేన్మగుగొప్పై మేవిపోత
పగనుగొల్చెడు సోనులకంచురారు.

చంద్రవర్మవృత్తము

చుట్టువారే మిగుల సొంపు గులుకునేలే
బిట్టయాల్ మెగుగుదేగు నిలుపుడారే
మెట్టజాల్ తరుగు మేడగములచారే
వట్టు లేక గలవాడ బలీయుడా.

శ॥ గొసముల ప్పొగు జంగా
హనుమయ గావిం పిన్ద్ర యచ్చలెలుగున
గొనబారు గర్భ పెండ్లిం
దనరు॥ దొలిగొక్కి రుచి యనన్ జెలువారు॥.

శ్రీమస్తు.

శుద్ధాంధ్రనిర్వచన సత్యవివాహము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ సిగ్గుచ నిరవగువాడా

చలిజేరినవారి వీడదలచని తేడా

కరణనిక్రిసిసూడా

నెరిజగము నేలుపోడి నేర్పుగలాడా.

గీ॥ నూతుడను, సత్యవీడ్కొని సుదతిమిన్న

వాణి తనయింటకేగెడువరకు తమ్మి

చెల్ యమొగివట్టె ముడువగా గలువలడర

బడియ బడవడికడలి మిందొడవు బడలి

క॥ పడమటి చెలయను పడతి

గడువేడుక బెండ్లియగుచు గడుసరివేవె

గ్లాడుపున జల్లిన బుక్కా

పొడియన నెరువర సంజ బొలిచె బుడమి.

ఉ॥ పేర్చిన చిమ్మట జముని, వెన్నుని, గాటుకకొండ సోకుల

మార్కొనియేస్సుల జమునమానగు చీకటిచెట్లు గాకులన్

దార్శ్ని కస్తురికా మిగులప్రభువబ్బనుకెల్చియెంతయున్
గార్కొనుచీకట్టు విసె గిన్నులు గిన్నకకుండ గాటమై.

గీ॥ అంత సత్యయు నెంతయువ్యంత సుంత
నిదురజెందక తనవని గుదురుకొనక
పువ్వుటమ్ములయెకిమిని పోటువలన
నతరముబొందు పీడ్వడు తాల్చిగుండు.

ఉ॥ కుల్యదుచున్న దాసి విరిగోలనేయకుపూని యింక నీ
నెయ్యముచాలుగాని తరి నీదియే యని యెంతవేని మీ
యయ్యకుజెప్పి నీదు పొగరాల్చెద దుశ్రేగు పొంగినట్టిపాల్
పొయ్యికిబాలుసుమ్మమది బొంగిన కుంగకు చిన్న పోలిక

గీ॥ పూవిలుతుడేడ పెద్దనిప్పుకలతోడ
నెకనిటలుగాడ బలుముల్కులేయుటడ
కంటుడవుగావు నాపాలిడుంతరౌర
పీవుగాకున్న కనికరం ఎంతదవ్వె.

క॥ ననబోడుల నొప్పించుట
మొనగాని తగంబుగాదు ముమ్మైనవాని
ల్లిన బోదునంటి వానిక
గని తాకుము నీబడాయి కనుపడు నచట.

క॥ సిరిగల్లు దొరకొడుకు నని
గరువంబున గ్రిందుమిదు గానక బెలుచ
గరితల గారింఁచెద విది
దొరకొడుకులకుండ దగిన దొడ్డతనంజే.

ఉ॥ బంటులనెనంబుజూపెనవుపాలనుడాయదియెందుబోయె ను
 క్కంటినిమారుకొన్నపుడు కాలిచప్పేలిచి బూదిజేసినా
 డంట తలంచీజూడ బువుటమ్ములు తుమ్మెదచాల్పుటల్లెయున్
 దుంటలవిండ్లు పైకెగయు తుంటిమాకలు జంటలేవొకో

నీ॥ వేడితో దాడితోడ్తోడ జేసెనవె నీ
 వారునంబులు చెట్లపాలుగాను
 తియ్యనిచెరుకు చేలికనంది జడిపింతు
 వాప్పునే నీవిల్లు పిప్పిగాను
 జమ్మనులేంట్ల టటమ్మనిపించెద
 వేర నీగొనయ మెందెందొహార
 వెసమీర గసిదీర నుసురు లూడ్చెరవేర
 నీవాడిముల్కులు నేలగలియ

పువ్వుబోడుల కొవ్వల బూస్కిమీర
 రవ్వజేసెన విదియేటిరాచనికము
 ముచ్చలిప్పలు చెట్టదే తప్పెరుగవె
 జిన్నవే యింక నీమేను పేలిపోను.

గీ॥ అనుచు నీరీతి గవికరంబును దొరంగి
 తిట్టుచున్నంత దూరుపుదెసవడంత
 చలివెలుగు చాక విని కురుల్ చక్కజేయ
 గీయు వెలిదువ్వెనన దూర్పు తెల్పుదోచె.

సీ॥ వగబాసియున్న యాల్మగలరాయిడిసేయ
 బరలెంచు మరుచుట్టు వాలనంగ

నైవర్జ్యమున జాడయకా నెలంతుక
మురుప్రగాడెడు ముద్దుమోమునంగ
అమలము గోడయందు కలిరియను
మగ్గులకు నిల్వ / వద్దవనగ
వేల్పులెన్నగు గూర్మ విరాగరగించుచో
నెలంతుక నె పిలెనె మనంగ

చోర్కులూరించు తెలవదుకుండ యనగ
జాల్పులేజు లనియెడు బెజ్జములు గల్గి
చల్లనమును జల్లించు జల్లెడనె
నింగి గనుచుండ నవుడు సోగపడు.

సీ॥ జగములన్నియును ముంచునొప్పుతరిని యే
పారిష్కర్చు మున్నీరసంగ
లేనాతి నె యను జేసికలెవుతో
గట్టనిచ్చెడి తెల్లపుష్పనగ
చందుకుండను పెరుగు నివ్వచేనొప్పు
పాలగచ్చుడు నాటపట్టనంగ
మల్లెపువ్వులుదాల్చి వంచుగండవలంది
నగుచుండు వగువల సొగసనంగ

తెల్లుపాలను వెలవమ్మ మల్లె మొల్ల
వెల్లి బాబిల్లి పూసిన యుల్లి వెల్లి
మొల్లముగగల్చి చీకటి నెల్లబీర్చి
నిండువెన్నెలదగ పిండినెరపినట్లు.

గీ॥ కంఠుపెనుబారిలోబడి యెంతోకలత
బారికుందు సత్యయపుడు గోరుచుట్టు
పైని రోకటిపోటు కైచడిని నగ్గి
గురియుచును మింటవెల్లు చందురుని గాంచి.

క॥ అల్లునికి తోడుగా పెను
బల్లెంబులు బూని చెలుల బాముల బెట్టన్
మెట్లగపచ్చితె బెద్దలు
దెల్లముగా గన్న మోము లెలుపగుటకదా.

క॥ వుట్టితి నీరి తోడై తో
బుట్టిగ బాల్కడలిడగముబందుగు చెట్టిక
దొట్టితి వెన్నుని మఱివి
కట్టా నీపట్టు జేయ గాదనరె యొరుల్.

చ॥ గురుని పడంతోడ గనకూడినవాడన టంచు లోన దా
నెఱిగియునెత్తికెక్కువన నింతుల నిర్వృతిగూర్చి కొంకకే
మురియుచుమిత్రిగొంగతునిమోసమొనరైడుదుండగిండ్రకున్
గరితలు పల్లులైన వెలకత్రియలుం బలె గానుపించరే.

క॥ నీరితోబుట్టితి వని లో
గురులెరుగక యండ్రు నిన్ను గొప్పగు విషమ
త్తరిదరికొనగా బుట్టిన
వెరవరి విది నీక చెల్లు వేరన నేలా.

నీ॥ కడలిచెంచిచ్చు సాపడి సుంతమేన్వంచి
విసముతోడను బయల్ వెడలివచ్చి

చిచ్చరకంటి వైశిక నట్టిటును బొర్లి
రాహుకేతువుల కోరల మెలంగి
శాలసెలకును వేడినెవు జెల్మిని జేసి
పాదుపుగొండను సెగ లడర చెరిగి
కడుకాకచే చెల్లబడు జబ్బునను దూలి
పడుచుల బలుతెట్టబడుచు ముదిసి

నట్టి నీవెట్టి వారల కరసిచూడ
జల్లదనమిత్తు ననుమాట పొట్లుగాదె
తెలిసి తెలియక నిను జలివెలుగటండు
నిక్కిముగ పంటనిప్పులు నెరపుతేడ.

గీ॥ ననముతోబుట్టి మిగుల గక్కనముదోప
దండినిగలంచి నమ్ములదాయ వగుచు
పగలానరెడివాని వెఱబ్రాపునెంచి
చల్లగా చేయిబ్రొమ్మరి జారెదార.

క॥ అనికంతుం గలుకలకా
యని దూరుచునుండు జల్లనగు తెమ్మెర మె
ల్లనవీచ నయ్యదన నది
యును విసమై నీవుగా ప్పొకోయనదోపకా.

క. వలినాల్గొలి నన్నిటు
చలనన గారించ నీకు జనునే నీవెం
జలువతనంబున కమ్మగు
మలయంబునబుట్టు వెందు మాటిరివొకదా.

౧౧॥ చెడుగునకు నేస్తకాదు బల్ చెడుగు వలయు
నన్నటుల నగ్గితో నేస్త మవర జేసి
జగములేర్పు నిమ్మనుకుల సరిగనెంచు
వితము విత పండ్ల చెట్లను వినుచుబంత.

ఉ॥ పాములచేత గ్రూగబడి బప్పునియూదిన బెన్ విసంబు నిన్
బ్రాహ్మగృహటచచ్చి యనియన బాటలముండ్లువెట్టి పే
దవని తోటలకై బెరిచి పోయన గొంపల లేవగొట్టు నీ
తో వరియెవ్వరీడు బలుదూదుడుకుం బరులందు జెల్లరే.

క॥ ఈరిత దిట్టుచుక పగు
బారిబడి శిలగుచుండు వైశంబున గొ
క్కోకోకోయని కాపుల
పూరిండ్లక గూసె కోడిపుంజల గుంపుల్.

సీ॥ వేళ్లుం కను విని సంబదిన్చిన
మూత్యాలపావట బొట్టినంగ
తరలేడు నీనెలంతనుపెండ్లిమొకట
తరుసులున్నతనాల తాళియనగ
చాయయకబోటి మెచ్చగబ్రాద్ధుపంపు చొ
క్కపుటావలమానికం బనంగ
దూర్చనునెలి యుబ్బువో నైకకాడిగి చె
ట్టిన మగకాలి గుండీయనంగ

వట్టవగలింటి రాజురా బయనమైన
పొడుపుగుబ్బలియను చిచ్చుబుడ్డిగాల్చు

ఉద్వేగమునకు లోతువైన రుద్రయనగ
సక్తజనుమీరగా వేగుకొనినాడిన.

స|| తెలతె వారె దూన్పుచన తెమ్మెరమ్మెరీజానెపు ని
వ్వె సొబగంతయుం కరిగ పల్లెబులుంగులుగూల్లెనుండియే
కలకలలాడె సొపుకొలుకల నెను జన్మనిమేన గప్రపు
గలవమలంకర ప్లవరె గల్లవలంచు జగనిల మీ హొనె.

సీ|| తమ్మపూదొడికంపము వింతగానెచ్చె
తవెల్లకల నీర్మిలునానెచ్చె
జక్కులొంపొంప జతగూడుటకునెచ్చె
నిరులకు నెంతేనె నెందుకొచ్చె
చెనకచేచెలకుమోమున నెన్వగలునెచ్చె
గడల్లెదెల్లె బొక్కముగనెచ్చె
జపురుటారులనున్న యివంశయునువిచ్చె
నెన వరుం డించు విరేడిచెచ్చె

గలుగవలొచ్చె పులిపుట్లగములునెచ్చె
జనువుదొంగల మైవొచ్చె జగమునెచ్చె
పారుల నుపంజవాల్చెడి వనులునెచ్చె
పాడుపుగుబ్బలిపై బొద్దుబొడిచివచ్చె

సీ|| గుడుసుకెడునానెడు మేల్కొల్పువాండ్రు
పాటలనుబద్దెముల నెల్లవాగుమున్న
లేచి తరిచెయ్యలనుదీర్చి లేతజన్మ
నంపుచెలెనోర్తు నుడులదేలంపుకుండ.

సీ॥ ఒకముద్దుచెలిదిదై నొగి సన్న నావంబు
 నొకకొమ్మ నెరతమ్మ నొసగెట్టి
 యొకబోటి వలెవాటు నొప్పుగా గఱచె
 నొకనెలంతయంత నునిచెప్రోగు
 లొకజంత కడువెంతలొలుకు దన్తీనిచ్చె నొక
 మించుబోడి పేరుంచెమెడను
 నొకలె కైదుపుసంకు హెయలుగా గుదిరించె
 నొకముద్దురా లద్ద మూనె నెదుర

పరిచితనాలపీటపై మగనినిల్చి
 యెన్నియోచెయ్యులను మురియించి రప్పు
 తెలుసొకపెండ్లియగువారి కిన్నియుండ
 నేమియనవచ్చు వెన్నునియింపుసొంపు.

ఉ॥ అప్పుడు వాణి సత్యకడ నాడినమాటలగూర్చి యెంతయో
 తాపింపజేసె చెల్వమున కొప్పుగువేసముబూని సొంపుమై
 జప్పిలసన్నచక్కెరను జక్కనిలేనియబూలచెండుల
 గప్పురపు విడెంబులను గానుకిగా గొని వెన్నునింగన.

గీ॥ పయనమాతోడ నెదురైన పండ్లగంప
 గాంచి మదిలోన బొంగి కొక్కంబొసంగి
 యేరుకోల్పొండ్లుగొని యింపుమీర
 మరునిగన్న య్యదేవికీ కరుగునంత.

ఉ॥ వాసిదలిర్పు వాణిగని వాటికావలిదారు రవుగ
 మోసరిలంగబోవు చెలినొప్పుగగాంచిన వెల్లటనుగుల్

బోసెనుతోండముల్ పయికిబూసించు చల్లనినీగు రివ్వనన్
దోసిచనన్ నెలతయిసిరి యివిమాచెల పాలివన్నటుల్.

గీ॥ ఇటుచని యేకేగ వాగ్గోరి
యవరికడ కెవరితెన, నీ విటులకప్పు
టంచుకెమ్మి త త్తుగొచ్చి వారి
నేనియో మంచిమాటల నితవరతి.

ఉ॥ పూచు మల్లెతెనయలు బూనికగాని గదాని మెట్లపై
దాచెడియెట్లతమ్ముల నకల్పెడి యగ్గుల బల్ బెడంగు
హ చలివెల్లరావణకులందున వెన్నుని మేడలచ్చికెం
తేచిలువారు బొట్టునినతేజుక ప్పగైడు మోహనంగున్.

ఉ॥ అత్తెలికామెనుంగు పనియంగపుమేడచిడిల వేల్పులో
కత్తియలబ్బురం బెచగ గిన్నొనసిల్చి రసం గదాని కొగ్గి
జత్తరువుల సెలంగి చెలెచ్చి గంపము బూయ గన్నుపై
కత్తి కనుంగొనంగ నిహిహియసి నవ్వట లబ్బురంబగున్.

గీ॥ మేడపై వాటచు జొచ్చు మోతగాంచి
చిన్న పడుచులు వరియాన జేరిలోని
కేగుకమురమ్మ చూచెరవేల రమ్మ
టంచు పనులాగ జనియడు నట్టితనిసి.

గీ॥ ఇటురమ్మ చిన్న ముచ్చటయంచు బిల్చుపం
జరపు జెక్కలను జక్కెరయొసంగి
నడకసొంపులకు వెంబడిదొలు రాయంచ
గమి తన్నికాడల గట్టవైచి

యాటపాటలను టాటోటు జేసెడు బోంట్ల
కుడుగరల్ కప్పంపు విడెములిచ్చి
గొరవంకలకు దేంట్లకును గుంచె పిట్టల
కింపైన కానుక లీచ్చి తనిపి

మరుచ కచ్చోటి యంపరి మచ్చుకలను
యెట్టులోకాంచి యాజగజెట్టియున్న
లోనిన గరాల న గరాల జానుమిరి
యబ్బురంపౌ హజారము కరుగునపుడు.

సీ॥ పదియారు వన్నెల కసిడిమప్పరితాళ్య
యుయ్యాల గీల్బొనమ్మ లూచుచుండ
పొలుపారు బంగారు పూవారములు సన్న
మంచునా బన్నీటి సాంచజల్ల
జంత్రములే వేలుపుంజంత్రాకోయన
హరువైన పాటల నబ్బిపరచ
బలురంగురతనాల కిల్కి పత్రపులు
ముడిచి మేల్ కపురంపు విడెములీయ

రుక్మిణీ హారంగుతోడ చిరుంకవెలయ
దనయెసంగెడి యాచలు నలనుదాప్ప
నందరెంగరొ వాల్లంటు లెదురుజూడ
దిట్టయై మించు నా జగజెట్టి కవుడు.

క॥ మొక్కికొని చన్న కానకలు
రక్కిసిసూడునకొసంగ బ్రాబల్కులజో

డక్కొమ్మ గాంచి యెంతయు
మక్కువ దోపంగ నేనొ మూటాడికడుఁ.

క॥ నీరాకగ నర మేవని
గాకమున నిడుగ గుడుసుకైదుఁబోదున్
గూరియ నుటను జెలియ
య్యారే నెరపోక వట్టు లగుగుచె నన్నుఁ.

గీ॥ అనిక వెన్నుండు నరగని నననిచూచి
గుట్టుగలమాట యాట లో గురుతెరింగి
ననరగిన గట్టిదనివాండ్రినునిచి తక్కు
గలుగు గుమ్మరి మొదలైన నెలుఁనెల్ల.

గీ॥ తానమొనరించి సాపడుతరి నుజేయ
టనుచు దరిచెల్పువారితో వినగనచ్చె
గాన మీఁదెల్ల రిచ్చల లోనికరిగి
యోగిరము నినుగన వాడ లేగిరంగ.

క॥ వెన్నుని క్లిను చెల్మొ
యన్నా యొకమించుకోడి యంచుబులకుఁ
నిన్నియ గాకన్నియ బలు
వన్నియ వన్నియలతావి వల్లీయ తెలయఁ.

క॥ కొమరిత సత్కృత్యున
కమరుఁ వరులపుమొలకె యందము గులుకఁ
నమినేలు చిలుకమరునగు
దములపులేదీనను నగు గూర్పంగఁ.

గీ॥ ఆసిన వెన్నుండు గొప్పకొండంత రొక్క
మెక్కువైనట్టి రతనాలయిక్కవేల్పు
జెట్టునట్టును తనకబ్బినట్టుబొంగి
సొబ్బితప్పిబ్బులై పెద్దయూర్పువిడిచి.

గీ॥ బోటి సీచెప్పినంతటి వాటమైన
సొబగుగల దేని నామీదసుంతకూర్చి
జూచిననుగూర్చ నామేడజూరయిచ్చి
నిన్ను గడుకూర్చిజూచి మన్నింతుననిన.

కో॥ ఆయెడవ్వని యంపము
వేయిలెల చిలుకనలువ వేలుపుటొజ్జల్
మాయురె చెప్పంజాల రహ
యోసినయంత నుతునని యిట్లనియెన్.

సీ॥ నెదిన్వమొగంబు వేల్పుబువ్వితంబు
నెరజవ్వమల కురుల్ నెలలెకురులు
చికిలద్దముల నేలు చెలియచెక్కు డాలు
పుడక తేసియకోవి పడలిమోవి
మరునికొన్న సతూపు పడతుకవాలమాపు
గరిశకన్నులబోలు గండుమీలు
మెరుగెక్కు పాలిండ్లు మేల్మీబంగరుగిండ్లు
చెలియ నూనూగారు చీమబారు

విన్నుసమ మెన్నగా నాను మెలతకాను
అనటికంబాలు తొడలు రాయంచనడలు

లేమనీటున కెందునులేదు లోటు
అన్నతలమిన్న సాటి యెందైన సున్న.

క॥ వలబడు జక్కనదోయి
బలె తలవునకాన జల్లుపయ్యెనలోన
గులికెడు గుబ్బచుంగవ
యెలనాగకు వింతసాగసు నిచ్చెం బళిరే.

క॥ నగవును రతనపు పోగుల
నిగన్నె గలుగుప్పగూరి నెనెచెక్కులకు
సాగసిడె చీలద్దంబుల
చగిలినవెన్నెలమెరుంగుదాటులు నాగ.

క॥ నూపుం బూపును సంపెగ
పూసె మొగ్గయును బొలిమొక్కన కెనయే
లావెడలి మోమునంచెను
కాపున యెడేటి వ్రాలగడగడు గాన.

సీ॥ మరుచిక్కటారి చూపరియాతుటారి బల
హరువామిటారి యాగిరితమిన్న
మరుపంపుమొల్క యచ్చరుచేలిచిల్క బం
గరుమేల్మి గిల్కయూ కల్కియెన్న
లేగున్న మాచిబలే కప్పురపు దీవి
గాటమాతీవి పన్నీటికోవి
యెనలేనితావి సొంపెనయును జెంగవి
దనకారు మోవించెనమ్మిబావి

యాపెరుకం గా సొబగురంగు నాచెడంగు
దానియొక్కారపుందీరు దానిసొరు
నట్టి సింగారముంగారు నాసిగార
మెందుపొలతుల యందు లే దేమనందు.

చ॥ మురిపెముగారునపునుమోమెనయున్వెలితన్నిపువ్వుచూ
పరసిన మారుతూపు కనులా తొగలేయననోపు గుబ్బలా
ముగువగుపూలచెండ్లుబుజముల్ దగుదావరతూండ్లునాగ న
వ్వుగునపుమోక నెన్నదలమాతలమానికమున్న చిల్వకుళ.

క॥ అనిబోయింత సొగసుం
దనమును దెలియంగజెప్ప దనమేను గగు
క్కని తాల్మీచళక్కని చి
క్కనిగుండె తటుక్కున నిన గళవళవడుచుక.

సీ॥ ఆచానమోవి నా కందిజేసిననీకు
గెంపురావతకముల్ నింపువాడ
నెలనాగ గబ్బిగుబ్బలనొత్తగల్గించు
మింపారవైడిగిండ్లిచ్చువాడ
శాలిచిన్ననవ్వువెన్నెలు బర్వనొనర్చు
నూరువంజితెలిముత్యైసరులనిత్తు
నెలశచెక్కిటనుముద్దు లొనర్చగావింపు
మించుటద్దాల్ నీకులంచమిడుదు

నలివలేగాను బిడిక కవరనిమ్ము
పొందుగా నిన్నుజూచి మిన్నగవజేతు

నిన్నునిన్నువటన్న వా డీయడంచు
నెంచగాబోకు మానగ గాంచునన్ను.

కి॥ ఇటులాడినవెప్పు నీయ
ప్రతిముచ్చట లొకరింప వాణియనుమా
నలపూట రమ్మి పువ్వుల
డిటువ పటుకల చుచుగోయు నల్లజూపింతుక

ఉ॥ వారలయింటివెక్కు నెలువంబగు పువ్వు తోట లేటనీ
రూసున డుంగువింశయము యొప్పెడిశమ్ము కల్వపూనా
చేరునజ్జనై పువ్వు నెజ్జలుగల్లుపూట నవర్పు వె
దానినచ్చ నీననట దాని కనుగొను మాట నేర్పడక.

సీ॥ కనునన్న జేసి పొన్నెన్న చామిపు
మెలకొనచ్చని పూచి పలువటకు
చెంగుబొంబ నచ్చిక జేయుదువుగాని
జువ్వుటంచనిపట్టి జుట్టబోకు
ముగున చెక్కిటముద్దు మోవిచుంతువుగాని
పలునొక్కులనుగాటు పరువబోకు
కొవప గుట్టులుముట్టి హరినింతువుగాని
ప్రేదులునట్టుగ నిగ్గనదువబోకు

మెలమిజెన్నారగా గొగిలింతుగాని
యక్కనక్కనగడియించి నొక్కబోకు
నిన్న మొన్నటిచిన్న రాకన్నెగాని
చాన నెరజాణగాదు నాయాన నీకు.

క॥ పడతి గనులార గన్గొని
కడపటనీరుచ్చుకొలది గాఁతువు నే
తడపయ్య వచ్చి యింటికి
వెడలెద నెఱవివృటంచు వేద్యోని వేక్షణ.

క॥ చిరువపు లేవెన్నెలకు
సరిరా నెరనీటు నడకచందముగని య
వ్వరిబోడివెంట నంచలు
మ రివెంబున నడుప సత్య మోలకువచ్చె.

క॥ వచ్చినచెలి గని మన్నన
లిచ్చికడుం దీవరమున నిట్లను బందో
వచ్చితియె నీనటకుజని
వచ్చినపని చివర మేలువాటిల జెపుమా.

ఉ॥ వెన్నుడుపెండ్లియాడు నిను పడుకతోననిచప్పుచేని నీ
యన్నటువంటిమాటగల యక్కరముల్వడిలెక్కచేసి మేల్
పొన్నగలుంతు నక్కరముకొక్కటిచొప్పున సందియంబులే
నన్ను మిన్న కూర్చి చెలువారగ జెప్పవె ప్రోద్బుధుచ్చకే.

గీ॥ అనిన నవ్వాణియును తనయనుగుజెల్లే
బెరిమదైవార విరివానగురిసినట్లు
వేల్పురాజెట్టుపండు జేవెట్టినట్లు
డంద మిగురొత్త బల్కె నీచందమునను.

క॥ అగుచెండిలి కృష్ణుడు నిను
జగుగాకుంబోడి సంతసిలుమీ మదిలో

దిగులున్విడియన సిగ్గును

జగియును చిరునవ్వు మోలక జెవుముతయు నాక

క॥ తలవగ నెక్కోపున్నె

బులు తొలిపుట్టునెజేయు పున్నెంబుల పో

పులకిబ్బుగాకి లాతుల

కిలవడునే వాని లొడ కన్ను మిన్నా.

క॥ లోల నే నొకటిగ బల్

కొండ్లియు గొండ్లటు గూలగ వేల్పుగ

నలువయుముక్తియగు గన

కలని మొదలగునుగాని యతనిగనికె.

సీ॥ కుష్మిణీమేళపు గాంధ్యులుకగువాని

బంగారుగగు దుప్పటమువాని

వేదములనకల్చ చెలగుకన్ను వాని

నలమునిసుకవాలు గలుగుగాని

జెలిమిన్న లొకరో పల్చినబళువాని

గమ్మనితాపుల జమ్మివాని

పలుకపల్కున జపు ల్లలకరించెడువాని

నెరజాణమై మించు నీటుకాని

గంతునకు కండ్రియకగ బొక్కపగువాని

నలువపుట్టిన తమ్మిపొక్కిలిగలాని

నొకపుగలవాని నొయ్యార మొలుకువాని

గాంచ నా దెంపమును దనిముంచి మించి.

చ॥ అది నటులో యొక్క చెలియా నిగుగూరిచిముచ్చటించి నీ
 తుది మొదలేర్పడం బలికి తోరపు జ్వేము జవ్వనంబు నా
 చదురుగొలంది దెల్పిమది జాల్గొని పొర్లుతమంగడంగి యా
 చదురుడు ముస్తిలేలి కడుజాలి ననుక బ్రతిమాలుజేసితిక.

ఉ॥ ఎల్లియొనేడో కుగనుసింహ నయంబున బల్కరించి మె
 డెల్లన గొగ్గరించి తడుగుచి మొగంబున మోమునుంచి రా
 గిల్ల చనులో గలంప గమకించి కడుక ముగించి ముద్దులన్
 బెల్లుగరించి పేడ్కలచెడించి నినుక గరగించు నెచ్చెల్ల.

క॥ అనిచ్చెన నమ్మదియ
 తనమో వరవాంచి సిగ్గు దాల్కొన బోలి
 కన నువ్వగింజ నీనో
 టను బడి నానదని చెక్కిటన్ గొట్టుతరిక.

గీ॥ నిందుచందురు బోలిన నీటుగల్గె
 వెల్లనగు మోమునకు నచ్చె వింతయొరపు
 వలచి కోరినవాడు చేబడునటన్న
 మాటకన్న గలచె ఎందు వగువకెందు.

గీ॥ అనల సత్యయు సంతోగవంది చెలికి
 వెలది నీ యిచ్చకొలది శెప్పితివిచాలు
 నల్ల నల్లసివాడు నాకబ్బువరకు
 నెట్టులే నూరిరిని నిగబట్టుదాన.

చ॥ అనునెడ దుంటవిల్లుడయిదమ్ములుబూని హెరంగుబిల్కతే
 జని బలి చాంగన న్నెగసి జేవెడలింటిని బొంది లేటిరా

గొనయము నెక్కువెట్టి పేలిగుబ్బల చెంకి సందున బెరి
ల్లన గురిజూచియేయ గడులోబడి నైపునోప కట్టను.

సీ॥ వెడవయా నెడవను నిడువకదోయిగెం
దగురాకు జేతుల సొనుజూచి
కెంపుమోయు నిగారింపువెక్కులు నెలు
నపుడిన్నులు గూర్చినివజూచి
ఒంగారు మేల్వేలవంబు గాకొలంగు
ననటి పొదొడల గిన్నారజూచి
చిరునవ్వు లొలుకుచునుని బోలినమాము
సొగసుగయును పట్టుజూచి చూచు

కులుకుచిచ్చి కమ్మొవి యెరుదొడలు
మించుమాముగు సెరు దొండలంగలేదె
పెట్టిగట్టునవే జగజెట్టి నట్లు
రెట్లు నడిపించి చెప్పలే గట్టునాదు.

క॥ అనిచక్కెడుపరి నాకొర్ర
న్నరబోడింకొడియాక నగున్నునవే
లొనకూర్చ ఒప్పునొప్పు
దురుసులునా నచ్చకొని దొయ్యగబోలులే.

సీ॥ కమ్మకొర్రొప్పు నిరిగట్టించుకొని నెత్తు
ననివేడి వచ్చుతి ననియెలవలి
మీకు బొట్టుగు తెల్లనాకులే చెచ్చుక
నని మోసగించితి ననియె భ్రమరి

యుబ్బుతో బైటకొంగొడియ నూల్కొనువాని
 కదటుగా వచ్చితి ననియె హరిణి .
 శ గాదు నైపుమీ తమియంచుగెమ్మావి
 చెణకీవచ్చితి నిట కనియె సుమతి

మగనిపోనైన నెట్లైన వనలవచ్చు
 నన్న గనుబ్రావివచ్చితి ననియె విమల
 పడుచురాగల సేవ్విగాబట్టు నెన్న
 డందరిని నిర్వోచచ్చితి ననియె గవల్ల.

క॥ వచ్చిచెలులెల్ల సత్యక
 మచ్చుకమీరంగ నింక వసనావేలా
 చెచ్చెరపువ్వులతోటకు
 పిచ్చేయుమి యూడిపాడి వియంగోయక.

చ॥ అనిపడి సత్యదోడుకొని యక్కట సీనగుమోమువాడియుం
 డినకతమేమి మున్నటికడిందియొయారము లొక్కదేమి చ
 శ్చుననెరిగించవే చెలిమిబోటులకెద్దియు దాచకూడదే
 యన నెదయేమిలేనిన నొనని నవ్వులు తోటజూచ్చినక.

సీ॥ చివురుగేలెత్తిల్లెను గున్నమావి మా
 టికి చేయిసాచె బండిగురువింద
 పండ్లుగన్నరచె మేల్పడితియ్యదానిమ్మ
 వంగి కైవారీల్ప గప్పంపుటనటి

చేటంతమోముజేసెను రెచ్చిత మ్ములు
 పరిమళితావిచ్చె మల్లెనెల్ల
 బూలగుత్తుల సురపాన్నవన్నచూర్చె
 నాగుడియని తీవలెననినెచగె

పానలువిరిశెజ్జలసిచి నిల్పువల గట్టి
 జంకెయజూచెరవ్విని మంకెనివిం
 చన్నగాలి సిగ్గుగొగ్గె సన్నజేసె
 నెన్నోకలుబొంబు శెట్టిన్నవలెను.

సీ॥ ఎలనాగయొకితె యుయ్యె నూగగానొచ్చె
 బెల్లుగా బెనుచేస మల్లెతీర
 విలపణియొక్కతె విరులుగోయగె నె
 సంపెంగనోజూచె నన్నజూచి
 చానయొక్కతె పొచలొన దూరగిడంగె
 యింపైన ననవొక్క యొక్కొక్క
 మారేడులొక్క మగుచదుంపదొంగె
 గంతునిగెల్వ ముక్కింటిగొల్వ

జెలియయొక్కతె నెమలీకుంపియను దలను
 తమ్మిగన్నులబంగారు తగటుగేలు
 పిల్లగోరియమంబూని వెన్నడనని
 సత్యకడవచ్చి తమిగొల్చి చదుకులెపె.

క॥ పలుకాడనైననోచమె
 బలుకావరమొందిమమ్ము బలికించ రహ

కొలగాదె మీకు నన్నటు
కొలకొలయనిపల్కె చిలుకగొరువంకలటక.

గీ|| ఎవుడు మీయాటలున్న వే యంచుకంత
కూర్చినాయాటగనుడని కుంచెరిప్పి
యాడమొదలిడి పిల్వ నారాయనంగ
కెరలిపురిప్పి కెచ్చన గెకవసె.

ఉ|| కోయని కొల్లగా ఎవుడుకూర్కొని యొకవమెట్టువైన
లోయని సన్నమైతగు నెలుంగునబాడెడి వేల్పుటింటియొ
క్కోయని పాసియున్న చెలిగుంపు నేచగనచ్చు కంతుసం
కోయని సత్యబిల్చుపలుకోయన కోయసె కోయల ట్టగక.

ఉ|| జమ్మనుడుమైకల్పులు జొచ్చియటన్న నలేనియాని జం
జమ్మనసామమియ్యరియ జమ్మననైరతోడుపల్కిదే
జమ్మల బమ్మకొన్నడి జమ్మనపాబలుక గగన్మోరల్
బమ్మెరవోవబాడె నెకబాసిన యాలుగుగల్గనగక నగక.

గీ|| అట్టియెడగట్టువా ఇట్లెంగరొక్క
వెట్టునను జల్విరిదిన్నె పట్టుచేరి
ఎరుసమీపంగ దగుతావు లోసి కూరు
చుండ బలుకంగదొడగె నయ్యోలగమున.

క|| అత్తలు మనకందరికీ
నెల్లపయింగూరుచుండి నిల్పుదురెందుక
దొత్తులవలె గుండుకు మన
మిత్తరినందులకు దగిన యెత్తంచదగుక.

క॥ కొడుకులుచచ్చినతోడన
బుడిబుడిజనుచెంచి మంచపుంగోటికడఁ
వడిగూరుచుండి చాడీ
నుడువులు జెడచోయుచుండు) నూరికడంకిఁ.

గీ॥ కనుక గోడండ్లు) పచ్చినవెనుక నల్ల
లున్నయెడ వారి నొంతార నుండులయు
నల్లు గాకన్న బడుచుల యానమిద
మగలు నల్లలు గడచు దీర్చనముంపు.

క॥ అనిపల్కు గచ లమాటలు
విసి లవలి నెబాసరాగ వివలయునొప్పెఁ
గొనియాడిరి తక్కుంగలి
గిన జాణలు వాణి సశ్యగెంటిరి దాసిఁ.

చ॥ చెలు లటు లాడివేచి వెను చివ్వనగోవులు పిచ్చికాల్లు గొ
మ్ములు కమచేతుఁ యందుగొని పూనిక మున్నటిచీరెల్లాడ్చి కా
వులు చిగిలించి సొమ్ముమడుపువరి తిన్ని యనుంచి తప్పిపూ
గొలకనజొచ్చి రామకొన గుప్పన నచ్చరలూడిపడ్డటల్.

చ॥ కొలకన జొచ్చువారు జరుగొండలు దాకెడు నీటనున్ననా
నిలబడి చెతులందుకొని నీటెగ న్నడుచక్కి సత్య ను
నెల్లమి దలంపనయ్య నెలకేర్పడజట్రును వానసూడుగా
బొలుపుగదెచ్చి తేప్పనిడుపోలిక గాములుగూడియున్నటల్

ఉ॥ పువ్వుగెఱాకులీం జెలులు మున్లుచుకేలుచు నీడకాడకుఁ
దవ్వులజోయినట్టితరి దమ్ములు చెల్వలమోము లెంచగా

బువ్విలుతుండుతప్పి నెరముద్దుమొగంబులబూని తమ్ములకా
రువ్వగ సాగినకా సొబగుదోసె విరుల్ సరివారు నవ్వగకా.

ఉ॥ పిమ్మనగోవి బూనియొకచేడియయొక్కతెమివ నీరెగం
శమ్మిన నోయోలయని చేడియలెల్లరు బిచ్చికారులకా
గొమ్ముల నీరుజల్ల యెడకు న్నడితో జన నంటబాదు నా
కొమ్మ హురంగుపాల్కడలి గుమ్మరులచ్చికి బెచ్చువచ్చెడికా.

చ॥ చెలువయొకర్తు నోలనిడి చెల్వలు గవ్వల నిచ్చియున్నచో
వలనెముకుల్కుగుబ్బల గనన్ నడుమున్ దొడలన్ బడుందులన్
దలగక నంటుకొన్న నెలత ల్వెడవిల్లుదొగం బెక్కుగా
దళతళలాడు కత్తులవితంబున బొచ్చి రాకళ్యోకళ్యకుకా.

ఉ॥ ఒక్కపాలంతి తమ్మిగమి యుక్కిరిబిక్కిరి గాగ నున్నచో
జక్కగజేరి వారెనడుచక్కిసి నిచ్చి వెలందులార నా
రక్కసిగొంగదొంగయలు రాగితనంబున నకా మొరంగి మీ
ప్రక్కకువచ్చెనా యనిన బాగు బలీయని నవ్వరందరుకా.

ఉ॥ ఒక్కతె కంతువేస మనువొందగబూని మరొక్కదానికికా
జక్కమగంటిమిందగు పసందగు సొంపమరించి తమ్మిపూల్
గక్కునగూర్చి కంతుడనగా నలవాని వెలందులకాదమికా
బొక్కిపడంగనేసె గురిబూనిక జల్కలు గోయిలార్యగకా.

ఉ॥ రంగగు నక్కొలంకు చెరరంబడి జన్మమలాడు పిల్లయే
నుంగులరీతిగా వమచను ల్పిరుదుల్ తొడలుం దడంబడకా

జంగున దూకుచుం గలశుష్కం నందలి మీనులెండ్రలు
బంగారుచంచలు న్నెల్లకీబాసె నొడల్కరి డాపగా వడి.

ఉ॥ ఆరయ దేటనీటికొలనన్నవ మచ్చిగుర్రావబొండ్లచే
గారియజెంది నల్లనయి కప్పచుటూని మోరంగుమాని య
వ్వారల యీతమోతల నవారిగ మోరినిబొబ్బ బెట్టి మీ
పోతితమోర్వజాలనని మ్రోక్కిచె నెందులమోడ్చుచేతుల.

ఉ॥ అంతట నీటిగూట నెలులవి తటాలున నొడ్డునేగి మే
నంతయు నిల్లులం దుడిచి యాన్చిక్కునల సరిగించుచేల
వింతపకానిదైకలెచుంచి నగలే నిమిషబెట్టి బా
ట్టంతయుడిచి కాటుకనేర్పడి కషర్మతూపులోయన.

గీ॥ అవఁ బ్రాజ్ఞుఁడై నీకవోయంగిహఁ గు
గీనలొక్కొనపలయు బానిరులభిగుణ
గురులదురుమంగిలెయును కోసి వరుల
మరునినెలుంగునలెనని వగునలెగువ.

క॥ అచ్చటవెన్నుడు శాగను
హెచ్చరికదల్ప సొమ్ములెమ్మెలునిగుడ
బెచ్చరముచ్చటలేదలో
నిచ్చెనపైకెక్కి నిక్కనెరి బయనందై.

గీ॥ మగనేతసల్పిపాల్పగువచ్చనుబ్బుమై
నరుదెంచుజంత నింతైనగనక
పునుగుజవ్యాజి కప్పురముగన్తురిబూయ
బూనెడిచాన నింతేనిగనక

బిగితాగిలింతకై చెడుమైపయ్యెద

దొలగించుకొని వచ్చుచెలదిగనక.

గమ్మవాలెర నాదుసొమ్మటంచెగువున

నొరులగాంచక మించు నువిదగనక

సుకటివిసరెడి విరిబోడిసొలపుగనక

నొల్లెనవరించు గరిత మైయొరపుగనక

యదుగులాత్తైడి రుక్మిణినైన గనక

సత్యగననెంచి తమమించి చొకలించి.

సీ॥ సాంపునింపెడిసంకు సుడివాలు నిరువక

నొజపుగా నిడుమాట మజచిపోయె

బక్కినారెక్కల బల్లంబుగట్టించి

మురిసియెక్కెడుమాట మజచిపోయె

మగునలు కాలునీగుగ గోవిబలికించు

మరువులంతకుమున్ను మజచిపోయె

దొరల తమ్ములను మంతురులను రావించి

వన్నించి పనిగొంట మజచిపోయె

పొంచి చెలిగాంచి పలవునముంచికొగ

లించి యులికించి పలికించి యింపునించి

పెంచి మరుబారి గదిసి సొక్కించి తమ న

లంచి మొక్కించి యటదెత్తునంచు మించి.

చ॥ కుగు లసియాడ బొన్నెమిలిమించియనీడ నెలంతలందర

గొరకొరలాడ చుట్టలెటకోయని లోపల నాడనేమి మా

మొరయనిబంట్లువేడ దనమ్మోలులుంగులరేడు జూడ బం
గరువలెవాటుతోడ తమకంబెకగూడనడఁగ వడిఁజనెఁగ.

మ॥ చనికొంచెఁగరివేలుపెట్టయెదుటఁజాల్యారుపూదేసఁబెం
చినపెంజక్కెరకేళిపండ్లగెలఁగ జెల్వెంపురాచిల్కగుం
పుననేర్పాటగుకూర్చుటాకుఁడుగుఁబొల్పారులేమఁ విపు
ళ్లనుజొంపంబుల గవ్రపుంబొడుల నేయంబులమదిఁనాటగఁగ.

సీ॥ పెరిగిచుట్టెడితీవ మొరపిళ్లవఁగి జొ
త్తిల్లుచుండెడి పువ్వుదేసెత్తాల్వ
పండి తమంత దా బగిలిన పనసఁగం
డ్లనుగారు నూటపెంపనయుచింక
నిగనిగమను నల్లనేరేటిపండ్ల ది
ప్పలనుండి పుట్టినపొలపువాగు
తిరిగిచిల్కలువ్రాల దొరగుమెత్తనిమాఁ
పండ్లగుజ్జిన పారు నిండుజాలు

గలసి పరచెడి యేఁచెమ్మలదొడంగి
పెగుగులేదీయమావి గవ్వరపుటనటి
మేలిపండుల నత్తోటమాలియొకడు
దెప్పి పనుదేవ కొడుకున కెచ్చెఁమొక్కి.

క॥ ఆపండ్లఁగొని వెన్నుం
దాపేదను గనికరంబు నంటంగని హెం
జాపులొపంగెన నింటికి
రా పొమ్మని తోటకృచ్చరం జొచ్చితమిఁగ.

సీ॥ దానివృషండ్లను దబ్బకాయలుగాంచు

గరితచన్నులటంచు గొగిలించు

కవకవలాడు చక్కనియాకులను గాంచు

ముగుర చెక్కిళ్ళంచు ముద్దులుంచు

దొండపండుల గూర్మినిండాకగా గాంచు

జెలియ వాతెరయంచు జెనకనెంచు

చెలువమ్ము వెలిజమ్ము తెలిదమ్ము విరిగాంచు

నువినమోవ యను నిట్టూర్పునించు

తేటిబాగులగాంచు నాబోటి కురుల

టంచు వడిమించి పట్టకలంచిపొంచు

ననటులనుగాంచు చెలితోడలంచు దత్త

రించు తమిగాంచు కోర్కెలూరించు కొంచు.

చ॥ కువకువలాడు కోయిలలకుం దలకుం బలుకంతుపచ్చవా
గువములమోత కెంతొకసరు॥ విసరు॥ ముసునైనతేంట్ల డ
య్యు వలి రివాలుగాలికలయు॥ మలయు॥ సొలయు॥ బళా
యచు॥ దివరివరుండు గొల్పుతరి తివరితివురి తీతగాగను॥.

ఉ॥ పూజపుళ్ల బొట్టలను బోదిమొదళ్ళ నరుంగుతెన్నెల॥
జాలియొనర్చుచోట్లను బసందగుచుట్లను జీమబాగుల॥
మేలిమితమ్మి మొగ్గలను మించెడి తూండ్లను దొండపండ్ల ని
ద్దాలగు లేతయాకులను తామరచేకుల తమ్మి జేంట్లను॥
హాళినిగాంచి కట్టిచెలి యచ్చెలుక॥ మది నెంచుబాళిమై.

సీ॥ చిలుకపల్కులువిని కలిపిపల్కులటంచు

నెదనెంచు గావని యేవగించు

గంధుగోయః కూతగని బోతిపాటించు
 నెవనెంచు గాఢని యేచగించు
 రాయలన నకక లారసి చెలినడలించు
 నెవనెంచు గాఢని యేచగించు
 పూతమల్లియగాంచు నాతిలేవనంచు
 నెవనెంచు గాఢని యేచగించు

చవులు తవులును నందముల్ చందములును
 కొరతనీనికగుంచు శీకొట్టు తిట్టు
 నెవుడువెలిగిండు బలికి బక్కింఁగొందు.
 ననుచు తమబొందు చగుగుండు నలులునెందు.

౪॥ ఈలితమై పెతగుడుచుచు
 నావెచ్చుం డటచటమున నట దిరుగుచు నా
 పూవుంబుదిరి గరవిరి
 పోవునసెజ్జను బుడి పొరలిన తరిలోక.

ఉ॥ తమ్ములయిమ్ములక గలుచుతాసలతాశలమైన తావులన్
 గొప్పలు శమ్ములమ్మునకు గూర్చినకప్పురపుంబొడిం బసల్
 తెమ్మెరయెమ్మెకాడు కడులేకునచెచ్చి కడంగికల్పి య
 బమ్ముగ బమ్మతండ్రికి గరమ్మునయమ్ముగ జల్లె జైపయి॥.

క॥ కమ్మని యాతెమ్మెరచవి
 గమ్మని దనకెట్టి చాయగా గలిగెనట॥
 గొప్పలు గొలనుంటను దెలి
 నెమ్మరునబ్బ యిట గట్టిచేయియ కాదే.

క॥ తెలిసినవెంటనె దనయడు

గులమెల్లనెడుచు సింపుగుడుచుచు మునుముం

దలచగ్గనిక్కిచూచుచు

నలకొలక జేరి వింతలారసి యొకట॥

మ॥ చనికాంచెన్న సత్యగుంపుకడ సిచ్చబొంచి మేనుంచి కొ
న్ననబోజెంపాగుంచుమేల్చరణపాంచమ్మ గగడందోయుచ
క్తనిమోము న్నభుకారుచెక్కులును చొక్తందైనకొల్లన్నులు
నొనబావాలెగల్గి వారినడువం గొల్వన్న రొకన్నియ॥

చ॥ మినుచెయిడట్టు వీరిలి పుడమిం నుడిగుండము లోన గూలి నే
ర్చుననటమెట్లుద్రొక్క కిరము॥ బ్రేమూతగ గట్లకెక్కి చం
డునికడకేగి సాగితమి తో బలువబ్బును బటైవాని చూ
పనువ్రడివోయి క్రిందనున నట్టుకెయుండగబోరు మేటకుల .

క॥ ఆ మెలతల సత్యంగన

నేమడతుక పాల్పరాక యెసగెడి రేవె

ల్లో మఱి రోహిణియోయన

గా మెరసె॥ గట్టినేస్త కినుపండువుగా॥

ఉ॥ వ్రాలనికన్నులు॥ జెవ లెట్టెడుచెక్కులు జండువందకే
గార్తెడుదెండమా॥ మరునికాకలుసోకినమేనుగల్గి పొ
వేలుపుగొంగ రంగెనగె వేలుపునుంబలె మానిసింబలె॥
పోలుపవీలులేక నలపొడ నెరుంగగ నేరికయ్యెడి॥

ఉ॥ ఆ త్తరి నొక్కయింటిచెలువారెడు కన్నెరదెచ్చియిచ్చి నీ
కుత్తుకదీసిలోగలిపి కూయసికొంజగురాకుమెక్కుట॥

మత్తిలికూయుశోములలు పూర్వవిప్రార్థవిప్రనికొక్కతై
పాత్తులవీడి యిర్విడిచిపోవగ జేయవె కిందుమేమనఁ.

మ॥ పురిపిట్ట ద్విగముట్టలైతి కన నాచలకేరీలంజావగా
సరవి నేత్రకలపెల్ల లుల్లసి - గొంచతొమ్మంచకే మించ న
బ్బురమైకూయసికోములార్వగనుసూస్రల్మానుబ్బంగగ్గిచ్చ
రయేనుంగులుగొల్పులూమ్పుకొనుచామగుత్యప్రాప్తుగ్గిగఁ.

ఉ॥ ఎండినమామ్రుచెల్ల దగ్గించెను తాజైగరించె బుట్టలం
దుండినపాదతేంపు శంఖుంబివాలుర లేచె నన్నువల్
కొంపొకనిచ్చపాటుగూ కూరెనదిగ్గు యమ్మె జెంది రా
గండ్లరగండ్ల దేనుగునొ సేల్కె పొరుంగగుపాద కత్తరిగఁ.

క॥ అప్పుపసృష్టుమ మైచగ
పాపుగ నొక్కొకరికి నొగిచరిగఁగి
దెప్పిరీ మున్నరప్ప
యచ్చ విచగముచుదొంగి యహంబయచుచుఁ.

చ॥ వినమొకొయచ్చగల్గుచుపువేలుపుకాయసియోలగంబురఁ
గొనబుదలిగ్గు జుత్రిమును గుఱుకొన్నట్టిగాగగూర్చి హా
యిని దగబాడుచుండని పాటు దెగనిగ్గిరే రచబాలెనే
యెనయెదివీనికగచు బడిలేయని యబ్బురమొకొయిట్లనుఁ.

ఉ॥ ఈనగుమోముగోముబట్టి యీ వెరవాతెరకొపుపెంపహా
యీనెరిబాదుసొగు మదికింకగునీనినుపప్పు యెప్పై యీ
చానకడానిడా ల్పనులు సన్ననికొనుగరుండు గన్న గై
నూనినపువ్వుల నివ్వడువడో వడకాడునొదల్లడంబనఁ.

సీ॥ పరుషంబులను పస్తుబడియుండ కమరునే
 మురువాగుచెలిమోము మూరుకొనగ
 బండ్లుజక్కునీతేనె బానకంబిడకబ్బ
 దొడ్డిక సకీమోవినునియూచ
 హొంగిండ్లు బువ్వచెం ద్రోసగక కల్లునే
 గరితనగ్గవబిగ్గగాగలించ
 వేల్పురారతనాల చాల్పులీకిందునే
 వెలిపెనీ ముడివేసి చూడ

నిద్దవ గునద్దముల యిహనిడుపులేక
 మించుజెక్కులపై ముద్దులుంచదరవె
 యెన్నియోపున్నెములను గావించకున్న
 నన్నుతలమిన్న సంగాత మలముకట్లు.

గీ॥ మేలీనగళులే మేలిమినగలేల
 పడకిలేల బుడుకుదొడుకులేల
 బుడవిబడయనేల నొడలేల నీపువ్వ
 బోడితోడ బోడుగూడకున్న.

ఉ॥ నిండగు జ్వనంపు నెరనీటనుకోననుమెచ్చి చొచ్చి చక
 గొండలపట్టున న్నిచ్చి కూటికి వాతెర తేనెనానిరే
 యెండకు బువ్వపోనలకు నీదరగాలికి నోర్చి కోరిక
 బండెడుదాక వీకనెదబట్టి పెనంగుదు నింటి నెంతయుక.

క॥ గుబ్బలు లదరిన బుడమియు
 మబ్బును చలకిందుగాగ మార్పడినం ద

బిల్వై పంక్తిము బొడ్డి
నబ్బ యికి నైఃజాలనని కొల్లుమనుక.

గీ॥ అనుచు గవ్వకనుంకించు నరసువందు
దెరవలందరు లేచి కొర్రులుగోయ
దెసకునొక్కతెగా జని రసముమీర
జేరెనిటు సత్య మతి ఒక్కచెన్దుమరయ.

ఉ॥ చక్కదనంపు బోగమున సత్యకునొప్పుల కుప్పయై న యా
రక్కసిగొంగ దానెదురుంగ వటాలున గన్నులెత్తి యా
చక్కెరబొమ్మ జూడ విరిచాలుపుసోలుపుగట్ట సిగ్గుపై
కక్కినచూపుపొంప మరుజేసెడి తూపులయేపుజూపెడిక.

చ॥ ఇవుడిటురాడు వెన్నుడిదియెల్లయు కల్లయ కన్నులెత్తి ని
క్కపుటెనజూతుగాకయని కన్దొనుచూపుల చెక్కుతక్కుతో
రపుగవి వేల్పువాక కెదురక పెను నీడుచుబోవుమీనుచా
లుపు కెనయై యొయారములలోబడియీకెనొకింతదవ్వక

ఉ॥ ఎక్కడనుండియో కవిసియేడైర జట్టివ సిగ్గులగ్గమై
నిక్కరుణంరుణం ఘటిఘటిల్లనునాకడియంబు లంచెలుక
లెక్కువితాల నంచలను బిల్వచడక పడినేర్ప లేతమాగ్గ
బ్రక్కకుజేరి నిల్పుచెలువక జెలుపంబుగ జూచినేర్పునక.

ఉ॥ తుమ్మెదనీకడంచెరిమతో జవులం దనియంగవచ్చెలే
గొమ్మరొయింపునింపగను కొన్ననలకవిరియించిలేనియల్
ముమ్మరమొప్పుగాసిడక మోమును దాచెదవేల యింకలే
లెమ్మదనుంచి కోర్కెలు బరీయనగా నొనగూర్చగావలెక.

క॥ లేటయగు నీ ముగంబును
 లేటికనుంగొనియె నొండుదెసకుం జన దె
 ప్పాటున నీతోడిక జగ
 మేటికి వంచెదవుమోము నెత్తుముకొమ్మా.

గీ॥ అనుడు నీవెద్దికోరెన వదియనిన్న
 గోరుచున్నది తలగనీ కూర్చి గల్గి
 తుమ్మెరానీవు వ్రాలనికొమ్మవిరుల
 యమ్మెవితగాదె బరువుగాదే పుడమికి.

క॥ ఐనను బలునగలంగల
 పానకముంగోలి లెప్పుబజలితివీ వి
 ద్దానంగల లేనియగొన
 బూసెనవా లేకివరలి పోయెదా లేటి.

గీ॥ నేరేడు పండుకంటె మెరుంగుగల్గునీ
 యొకలిందుకప్పుట బజలనచ్చు
 నీముట్టెకట్ట పూనికనూదిలాగి న
 చ్చుటచేతనంతయు సొలయనచ్చు
 పొగరెక్కు దుండగిండ్రిగు దిట్టలుగరుంగ
 బాడిసొంపగు నోరువాడనచ్చు
 బురుగులదెచ్చి మార్పుకొనన్చి మిముగల్చి
 కోలుచే నెదజిక్కు దొలవచ్చు

గావునను సొలపంతయు బోవునట్లు
 కుండలో దివ్వెయటు మది గుదురుపరచి

పూని యీ కొత్త కొవ్వరితేనెనెల్లి
నాని నిడుకంపు సందియం బూనవలదు.

క॥ అనివట్కిన మాటలలో
దనుగోరు టరింగి యంపుదాక్కొన జంజ
వ్వుని చెలిచెవి మోసెడి లే
టిని గన్దాని తేలిచెన్నటి! యిదితగునే.

క॥ నినుగోరి యున్న యీ కొ
న్ననల నివ్విడి నిగ్గుపడెడి ననబోడిమొగం
బును నట్టిటుజూపి దెర
ల్పిన సాములమోర్తుమే యిసీయని కడకక.

చ॥ దరియగబోయి తుమ్మెద నతంజడలించెడి రీతితోవగా
మురువెనలారు చెక్కిటను మోవిగడించిన కైరెమల్పు న
త్తరి నునుతామరాకున నతంజలలేటని దోలునట్లు రా
గరితకు వీచినచి చికికొగిటజేచ్చె నహ యటంచనక.

క॥ అత్తరి నోసత్యాచుని
కొత్తజివురుమేసి హాయుకోయిలరీతిక
బిత్తరియొక్కతె పిలిచిన
దత్తరపడి చెలువముద్దు దనయంత నిడక.

క॥ కనికరముంచుము చెలి నా
కని కరమాస నిటువచ్చు నలయింపకు చి
క్కనిపాలుగారు నీ ను
న్ననిచెక్కిటముద్దు రిడుట నాకెన్నటికో.

గీ॥ అన బిసాసులరీతి నీయన్ను లేల
పచ్చి రరసిముసంబైన వాలుగంటి
ముద్దుసుద్దులువెయ్యలు మురిపెములును
గాంచనీకుండి రంచు దిగాలుపడియె.

గీ॥ కోననటువంటి ఛల్ యొనగూడెనేని
కన్ను రెప్పిడువంతలో గడచు నేడు
అగ్గివాల్గంటి యెడబాయ నయ్యేనేని
నిముసముకయ్యేతో సరినెగడుజూవె.

గీ॥ అట్టియడ సత్యహర్షి నాదిట్టనెంతో
వేడుకొని యెట్టకేలకు వీడుకొనియె
తమి జగంబున నన్నింటి దరలగొట్టు
నట్టిగోమెల్లు కిగ్గు లేఅన్నులందు.

గీ॥ వబ్బులచు మించుబొచ్చినమాడ్కిబోప
పొదలుదూరిచనెడు తటిబువ్వుబోడి
యెడనువెన్నుని దరిబెట్టి నెటకొ చనుచు
మానికము దొంగకడనుంచు మానిసివలె.

గీ॥ అపుడు చామనచాయ మే నమరువేల్పు
గరితయెడబావునంది తత్తరముజెంది
యెంతయునుగుండి యెనలేనివంతబొంది
తెక్కతనమొంది ముసుపున్న తెలివిడింది.

ఉ॥ మాయమ దప్పనాడితెనుమా యను పాయనుగోరితెట్టురే
మాయను నింతపెద్దచలమా యను మేల్రతనంపుకీలుబో

మ్మాయను నిద్రిపంచిగొనమా యను నన్వేషించుముద్దుగు
మ్మాయనునన్ను గూర్చిగనుమాయనునీకివినాయమాయను

ఉ॥ చాయనుజూడవేమి ములుచాయను నన్విడనాడిపోవుట
చ్చాయను వేక్కలెంత కురుచాయను నీవదియంతదేలె న
చ్చాయను వేక్కలెంత తరుచాయను గోరికవ్రేంచ గడ్డిపో
చాయనుకల్పియుంటికింబడుచాయనుచీయను చాయనుంగును

౭॥ ఎడబాపు నైనబాలక
నడబాటున నడడుగన యెగంగోల్పడి య
య్యడవింబడి యొడలెరుగక
వెడవిల్లుని యిడుమ నీట్లు వెంకట బలితి

నీ॥ సోయగంబుల మోక జూచితరా మావి
మొలకలార పెరుగుగంటిలుకలార
కులుకుచచ్చోయిరాచెలి యేది జక్కన
పిట్టలార జెడంగు తెట్టలార
కిడుముద్దుమోము వాల్లంగొంచరె వెలి
దమ్ములారా పగునమ్ములార
చికునవ్వు గురిసెడి గరిగగానరె బొండు
పల్లెలారా విరి మొల్లిలార

వంకలార నునుందీర డొంకలార
కంకులార సలీసురా డొంకలార
జంకలార పువ్రంజేనెచింకలార
యింతిచేమంతిబంతి మీపొంతరాదె.

గీ॥ పాములార తియ్యసి నీటివాములార
 కొంచలార కడానిరాయంచలార
 నిమ్మలార బెడంగు దానిమ్మలార
 చాన విడిసోని మీ కిందు గావరాదె.

క॥ అని పలుబాటల మాటల
 వనటంబడి సోలి సొక్కినడిదక్కితుడిం
 దనుమఱచి యిల్లువాకిలి
 నవబోండ్ల న్విడిచె జవ్వనపు బీకటిచేత.

క॥ అట ముద్దయలందరు ము
 చ్చటదీరగ బూలుగోసి సరగున నెలరా
 చొటుపై గవ్విపుబలుకుల
 నటనట గదియించి పేరు లమరించునెడత.

క॥ సొమ్మెటనొ పారవైచిన
 యెమ్మెత బెనుగాలి సోకునేడైర నెలుల
 రమ్మనక పొమ్మనక విరు
 లిమ్మనకయ సత్యయుండె నెద్దియొకితె.

ము॥ అపునే నీపువులేడనే యనెడువా రమ్మక్క కవ్వింపుజె
 ట్లవిగో రాలినకవ్విండునక తారాయేరి లేలేవెది
 ట్టవె నీవంచనువారు దారమెదికుట్ట ముల్లును న్లేదె నీ
 కెవతిచ్చుత సమకూర్చి యిన్ని యనువా రేమేముమాటా
 దుచుత.

ఉ॥ కందునాకో విరు డ్దిదుమగా ననతివడెమల్చి చేము హ
 జ్జందవి పూదుమారముల సాటున గవ్విపుజెట్ల క్రింద ని

పాండగ మోషినక బడలునో యెనాగఁజింత వింతసో
రెండుచుజూడవంచు తెలులెల్ల వలంచు బ్రతుంగ దింతయుఁ.

ఉ॥ ఏమె గుటుంటి వేమె చెలువేలితివే ననచెండ్లు గట్టరా
వేమె నినుకా బడలెనులెనరేసియు దిట్టరె బూచిపట్టినే
కామెఁతలనినుల బడుమరాచొకొ నంల గూర్చరాచొకొ
సోమరివైతివో చునుదు సోకునిరీతిగ సోకెనోకదా.

చ॥ అని వడతుల్యైలిం గదిసి యన్ను వచిస్తెలు కన్నులారగా
గని యొడలంకి యంతిపెనుకాకా కాకయు యున్న దిస్సిరో
యని యెనియెనుండులెడకివ్వురో యమ్మెయి కొవ్వుదక్కువం
చనువుగజ్జి నొసరుకు లన్నులు కొన్ని తయాహొనిర్చియుఁ.

సీ॥ చెలికెంపు బడుగుల బవురాకులలికించి
యరవితాటలు తొడలం దమర్చి
మడలిప్రక్కకు గామరచాకులనుగూర్చి
విరిచెండ్లు తొమ్మన విగియగట్టి
కైదోయి కెడచ్చు కాడలెంతయుజుట్టి
విడచాకు లింతి చెక్కిరింకట్టి
కలువపూలేకు గన్నుల కైగప్పి
కొనిపుట్టుపు మోము కలవరించి

పాలతి తక్కినమేనెల్ల బుప్పాడులను
గప్పురము గండమును మంచుగలియనూరి
విరివిగాబూసి పెనువట్టవేళ్ళనురటి
బుచ్చుకొని వీచి రప్పు డప్పుచ్చుబోండ్లు.

క॥ మరుణాక లతైరవ ల

పృథుసున గావించు పనులవరున॥ బిరునై

గరిత యొడల్పొగలు సెగల్

బరగిన మరుగొల్పకున్న బ్రదుకదటంచు॥.

ఉ॥ కలువకొలంకు పజ్జ గనుగంగని పువ్వులసెజ్జగూర్చి హెం

వలిచెపువీటపై గడు రువారముగా మరునిల్పిబత్తి మై

దలలను నేలవ్రాల్చి కయిగమ్ములుమోడ్చితలంపబోకుమా

కొలలు కనుంగొనంగదవె కూరిమినోరిమిగొవ్వులన్నము॥.

ఉ॥ విల్లొక పెద్దగుబ్బలియు వేయితలల్ గల పాపరాయడే

యల్లెయువెన్ను చే చిలుకునైతనరారగ నొండురెండుపై

పల్లెలమిత్తిగొంగయడవ॥ గలిగె॥ బులువింటతేటిచా

ల్పల్లెనమర్చి పూములికి నాతనిమోదవె వెంమగంటిమి॥.

క॥ వెన్నునకు సిగ్గిబట్టివి

యన్నలువకు దమ్ముడవు బళారే దొర బల్

మన్ననగల మేనల్లుడ

వన్నానినుగొల్చువారి కడ్డొకడున్నే.

చ॥ చిలుకవసుమాంబు నెక్కివిరిచిల్కులుచక్కెరవింటగూర్చితే

టులగొనయమ్ముమ్రోగ టకటొంకరియావనిగూడిగండుగో

యిలవలినాలిగాలి పువ్వుటీరములు॥ జలిరాయడంచలు॥

బలసి వసుటావసుటింగొలువ వచ్చెడి నీచెలువేమనందగు॥.

ఉ॥ పట్టినగండు తూపులను బట్టివెన॥జవిచూడ బిప్పియా

రట్టడివిల్లుదాల్చి బహరంబున బుంబునిమోగినల్లెతో

నెట్టననిల్చి జెట్టచుని నీళ్లెడిట్టల నీళ్ళదాగి పీ
వట్టినిను నైలంత లకిటా బ్రీలిమాలిన గాచుటొప్పదే.

క॥ అనివేడినకొలది నెలం
తను కింతుడు. యిచ్చాసినా నైదోయి
మినువంక నిలిపి యువర
పున కమవది గుడుకువచ్చి మోడ్పుంగనుల.

సీ॥ పదియారువన్నె పాలుంబు పడంబుగలాడ
మెరగుచాయనచాయ మేనివాడ
వెలిదామరలబోలి చెరుగుకన్నుల వాడ
మొలకనల్లలసాంపు లొలుచువాడ
మురువారు నిండు చందురుమోము నీలివాడ
విసిమిచెక్కిళ్ళి పెంపెనగువాడ
మోకాళ్ళవరకు జంపు గుచేతుల వాడ
యెరుకకుకైకమ్మి యమ్మెవాడ

అన్నిటనుగూడ వెన్నునిపిన్నవాడ
విన్నవాడ బెడంగు రాకన్నరేడ
నిన్నుగొనియాడ తక్కువలున్నెచూడ
నన్నులకు నీడ గనిపింపు పంకకాడ.

క॥ అనియిట్లు వేడుచూటలు
వివచ్చిన చెన్నదొంగ వీలమరె నటం
చని సోగమోడ్పుగన్నుల
ననబోడుల యెదుటనిట్టిన గనిబత్తి.

సత్యనివాసము

క॥ మనచెలితలంపు లొసగం
గను మరుడిదె వచ్చెననుచు గారవమున వెల్లి
క్కినకోరిక లొదవునుగా
కని దీచెననిచ్చి సత్యనంటిలెవల్పున్.

క॥ తనవలపుకానిచే సో
కన తెలివింలొందివాని కీగంటగనుం
గొని తమి యబ్రము సిగ్గును
మనమున చెనగొనగ జెలుల మాటునకేగె॥.

సీ॥ పసిడిచెంబులనిండ బసలూరుపన్నిరు
వడిదెచ్చియడుగుల గడిగెనొకతె
యూదినగన్నడకుండ బోయెడికావి
యొల్లె నైకొని తడియొత్తెనొకతె
లేడమ్ములపుటాకులే యంచనగనోపు
హెంబావలనుబత్తి నుంచెనొకతె
నెలకాతి తిన్నె జెంగలువరేకులగూర్చి
కంచారుపీట నెక్కించెనొకతె

కప్పురపు విడియంబు జక్కగనమర్చి
పైడిరతనంపు వబుకన బట్టెనొకతె
వెల్లగొడుగును జేబూనె వెలదియొకతె
నెరగ నొక్కతె టక్కరి మకునకపుడు.

క॥ ఎరిగి యెటుంగక వరుడని
మరియాదలొనర్చి రిట్లు మడతుక లితడా

మదనబ్ధయం చెరింగిన
గరితల కింకంత బత్తి గల్గెడినొ కదా.

క॥ మరీయాద నలుపు సదుకులు
దొరికె గరితలకు బూలతోట బలిచే
సిరి కనికరము గల్గిన
దొరలకు దెరచలకు వెండు దోచుం గలుముల్.

క॥ ఆపడతు లిట్లొనర్చగ
రాపైరలిసాంపుమారి క్రొల్లన్నుల వా
బూపు నివారిమన్నన
జూపె నతనికదియె జగముచూడెడు టాయె.

గీ॥ అతనిచూపుజాలు నన్నుల చనుగట్ల
దూరి సత్యవంకబాచె నల్ల
నల్లనయ్యచాయ నల్లన చెలిపాంచు
వాలుచూపులెదిచె మీలవోలి.

చ॥ అడికువలగ్గలింప నొకయన్ను నవెన్ను నిమోముగాంచుచు
నుడివెసెటుల్ బభామిముగనుంగొనుట మదిగల్గుకోరికల్
బడసితి మాడ్చినారముకొలల్ కొలమంఠయుగట్టుకెక్కినీ
యడవియువేల్పుదోట కెనయ్యెనుమీ తమరిందువచ్చుటన్

క॥ మీమొగవ. రేరాయని
చే మాచెలిమోముగలుప చెన్నలరారం
గా మదియను నెలరా నీ
రై మీపసవేరి కడలి కబ్బిమెపార.

ఉ॥ మాసకి నేర్చకయ్య కొరమాలిన రేండ్లనుగూర్చకయ్య నీ
తోసరివాని నన్నీటను దూచి నెలంతుక జేర్చవయ్య మీ
వేసము చుట్టునుం బొలిపివేయగ నెవ్వరుజాలయ్య నీ
వేసరినీకు నిందులకు వీలుదలంపగదయ్య యియ్యెడఁ.

క॥ అనిపల్కుపొలతిమాటలు

విను రాచూల్కొము సొబగు వింతైయొప్పఁ

గనిన మడంతుక లా జ

వ్వనిమది గుర్రెరిగి రతనిపైబడె ననుచుఁ.

గీ॥ ఇట్లు వాఁచూపు లితపు లెరింగిన

యింతులందు విగుల జులయైన

గమలవచ్చి యోరగా నిల్చి యొయ్యార

మొలుక నిట్టులనియె గులుకుకొనుచు.

సీ॥ అనదల గనికరం బమర జేపట్టుట

మీబోటి దొరలకు మెప్పుడెచ్చు

ననబోడి కంతుగొన్న న చిల్కుగనువాడి

వాడియున్నది బలువేడి వేడి

కొనియెదమిందు సాకులు జెప్పరాకు మా

కును నీకు దవులు చిక్కులిక చెక్కు

పదిమంది సవతుల పాఠిదిగాదు పు

ట్టిన మొదల్ సేరిమూలబెంకిసుమ్ము

నీపలుకులేనె సోనకై రావడంతి

వానకొయిలరీతి నెం లేని యెదురు

జూచుచున్నది పెనుదప్పిపోయినట్టి
కాంచి గురులించు మన మందఱ లించుటయును.

క॥ ఇరుచెక్కు టద్దములలో
బెరిమ పెనుసరి మెసగుచుండ వెలిదింగని యో
విరిబోడి మీచెలింగన
మరు డరవిరిపిల్కు లేని వని జెరిపె ననుక.

ఉ॥ అచ్చరలందు పాపగవియన్నవలెందును వేల్పు టింతులం
దెచ్చటజూడ మీసాబగు నీడిగి యీతెర గీహూరంగు నీ
ముచ్చటగొల్పుచాట కరముంబెరిమారగ నన్న గోరి తా
వచ్చుట కెన్నొపున్నెము లవారిగ జేసితి నంచు నెంచెదన్.

నీ॥ పలికెనా పెక్కుపండుల మెక్కిపలుకు రా
చీలుక పల్కుల కలచల మొనగ్గు
చదివెనా చిగురు లిచ్చచుమేసి కూడుగో
యిలహాతలకు హాహాహాళులు నేర్పు
వెలుడెనా తచ్చుకాడలు గుక్కికడలు రా
యంచ సంచు నవలించజాలు
కాంచెనా పొగరెక్కు గండుతుమ్మెదబారు
లిరువైపులను బనాయించి టరు

నవ్వెనా నిండు పున్నవ.నాటరేయి
పండువెన్నెల రెల్లెడ బర్వజేయు
నిట్టి పెనుదిట్ట సొగసులపుట్ట నెట్టు
మానుకొని పోదు ననుకొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ॥ జన్మనమందు జెల్వమును జాణతనంబున నెల్ల విదైల
బుద్ధిలుకాచియాలిననవోలి ననుం మదిగోరు దీనితో
నవ్విసజలదే వరుడు నొకరుగా నను గొల్వడే బలీ
దవ్వలనుండు బెట్లు జడదారులకుం జడచేటలొందకే.

ఉ॥ సన్నల జాయల జనులు సద్వైదబుద్ధిలపాన్పునుండి యీ
కొన్ననబోడి క్రిందగ గూర్చువడుంగుల నొగ్గజేసెద
జెన్నలనారు నీనెలత చెంగట నాచెలులందరు దలల్
బన్నుగ వంపజేతు జెలువా చెలువ జెలువార నియ్యవే.

గీ॥ అనిన యెలనాగల్గె లో నలరి యెరు
దండచేసిడి గోర్కులు బండ నిండె
గొమ్మ మాకందరికి సంతసమ్ము దీని
వేయుమిక నేల తడవని వేగించె.

చ॥ మురిపెములూరగా గడియముల్ రవళించ గడానిమట్టియల్
బరివరి గిల్కు గిల్కువన బల్చనమోవిని లేతనవ్వుల
బ్బురముగ దోప జన్నుగవమోపునకై నడు మల్లనాడన
య్యరవిరిసోగుటాని మరుదార్వగ గృష్ణునిజడకేగి తాన్.

చ॥ చను లరనిక్క గోర్కులెడసందడిబందులుద్రొక్క జేతు లిం
పానరగ గంతుడీజగము లోలినలంపగ నెత్తినట్టి విం
టినిబలెనెత్తికృష్ణమెడ తీవిదలిర్పగనుంచె దండ బోం
జ్జెనసిన వేడ్క గన్దొనగ నిలికి నెయ్యము తియ్యమెట్టిదో.

గీ॥ వేల్పుగమి యూగించట్టు కొవ్విరులవాన
గురిసె నచ్చరలాడి పాడిరి జగంబు

పాల్కుజెందెను సంక్రముల్ పొంగిపొరలే
జన్మయుదుముల నపుడింపు జేసె మొలులు.

క॥ బంగారు పశ్చిరంబున
సింగారపు రవలుగూర్చి జే సోబనమం
చుం గరితలు బాడిరి పలు
గుం గోయిల ల్లెరు మెక్కి కూసిగరిపెన్.

చ॥ పరువములైన యాకులొక పల్లెడు కవునగోసి పచ్చక
పూరమును గాచు నేలకలు పోకలు కస్తురిగూర్చిచుట్టియా
వెరవరికికెవలందుకకు వేరుగనీయ నొకళ్ళొకళ్ళచె
లిరెముననుంపగైకొనిరివేకడ కూర్చులకుండు వైదముల్.

ఉ॥ ఇయ్యడనీకు నిట్టుబొనరించుట జెల్లునె యంచు బల్కువా
రయ్యయువమ్మ యుంగిన నొగక నీ పసియంచు నాకువా
రొయ్యనరాచుకొనుముగ్గులివెచ్చనియంచుకేలువా
రయ్యయొ దొంగి పెండ్లితగవారగుచారికిటాచుగర్వచున్

గీ॥ రక్కసులగొంగ మవినంత బక్కిరేని
దలచినంతన గెండురెక్కలను బుట్టు
గాలిస్తూకులు దనపెంట గొలికొంగ
జెంతకగుదెంచి నిలిచి నచ్చెలులు చూడ.

చ॥ చెలియను గృహ్యకవుని వేడియ! అయ్యయు నమ్మగన్ననిన్
గలచి యలంతచెట్టెలొ కానివసుల్ బొడచించినందురో
చెలియ! పులుంగురేనియు సెజ్జకు రమ్మసేకలువట్టి ము
ద్దులుమురిపెమ్ములూర వడితో పెడతోవనుబట్టిపిల్వగాన్.

క॥ వెనుకాడిన సత్యంగని
 ననబోడులు గుంపుగూడి నగుబాట్లగు నీ
 పనిగూడదు వినగూడదు
 శనయయ్య యొసంగువరకు దాళగవలయు॥.

గీ॥ ఏము తేలిదండ్రులకు జెప్పియేర్పరించి
 పెండ్లిగావించి వేడ్కనొప్పింపజేతు
 మయ్య మామాటని చెలిచెయ్యివిడువు
 విడువమని వేయురీతుల వేడుకొనిన.

గీ॥ వెనుక ముందు లరసి ననబోడి వడినెంచి
 చెల్లిబోంట్ల మంచిచెడ్డలెరిగి
 అశ్చర్యపరువు లాలించి చెలిమిన్న
 గొరిగించి వెడలి గరుడునెక్కి.

క॥ వెలదుక లంకరు సంతన
 మలపడ నట గడలియిండ్ల కరిగిరి తమకం
 బులు సిగ్గులు సంతోసము
 బలంబలె బొంగి వరుస నరుడేరంగన్.

క॥ అనిచెప్పిన సూతుని మో
 మును గని డడచారులొక్క ముగి వెన్నుం జే
 మొనరిచె నవలం జరిగిన
 వసువుగ మాకెరుగజెప్ప డని యడుగుటయు॥.

ఆశ్వాసాంతము

చ॥ పలుకులుచెచ్చి నల్వకిడి పాల్కడలించరియించి పంటితో
 నిల బయికెత్తి యన్నిసువు నేలి బలంబడ దొక్కియెల్లరే

దులమడియించి సందర్శమున జొంకనవచ్చి ప్రియంబుదున్మిసా
కులకొనమాన్చి కూళలనుకూర్చి జగంబులనేలునేర్పరీ.

క॥ మొక్కుల యిక్కల రులం
శిక్షన బొమ్మిడికల తేజుదే నెంతయు బొ
ల్పెక్కిన యదుగుండమ్ముల
చక్కదనము గల్లువాడ జగములరేడా.

క॥ గొనముల కిచ్చగు జంగా
హనుమయ గావించిన్చెల్లెలుగునకా
గొనబారుసత్యసెండ్లిన్
దనరెడి దుగగుక్కి యది యసంజెలుపందున్.

తృ తీ యా శ్వా స ము

క॥ సిరియనదగు దుగ్గిణితో
సరియననా సత్యగూడి జతయై కెండా
మరహజ్జదోయి నాత్తగ
నెరహోడతనంబుతోడ నెసగెడివాడా.

గీ॥ విను తెలిసిరెండ్ల గని సూతు డనియె నిట్టు
లవ్వెడితండి మానికం బంది వేడ్క
దలను దాలించి కొత్తవేవెలు గనంగ
ద్వారకావతికడ కరుజేరునంత.

ఉ॥ అచ్చటికాపు లెల్ల రహహః యిదియేమని వింతబొంది ము
చ్చిచ్చుల వెల్లుదాల్చుకొని చేరెడునగ్గియొయెల్ల లేజులకా
మెచ్చుల కోసమూని పుడమిం దిగినచ్చెడి పొద్దో లేక నా
చిచ్చరకంఠియో యనుచు జేడ్పడితాల్చి నిడించుపారుచోక.

చ. బలి యిదియేమిమించు పొగవారినమాత్రము వ బ్బులేదహ
తొలగక కానవచ్చెడిని తోననుకప్పుడు వానబట్ట జే
కలయునుగాదు నిక్కవముగా నిలమునగ నోపునంచు లో
పలజని యాపురంచువగవారల గొలిటగుచ్చిరుగ్గులుల్.

నీ॥ చల్లకుండలను బాజారులో బడవైచి
పరుగెత్తి యిలు జేర నరుగువారు

నేనంక దొలగిన సావంక చొలగి యొం
 దొరుల మాము బగుల్పుచుండువారు
 నెటుబోవ గాల్గొడ క్రిబట్టుదారాడి
 పుడమిమీసను గూలబడెడువారు
 పిల్లలు తల్లులు బీతుమీర గవుంగి
 లింపి హయని బిగ్గ నేడ్చువారు

నగలు బంగినాణెము ల్పాకి విడచి
 బరచసంబున నెచ్చోకో పారువారు
 నంగడుల తల్పులనుమూయ కరుగువారు
 వైరి ద్వారావతిక గెస్తు లట్టితరిని.

చ॥ చలుదులచిక్కములతోడలచక్కినిగొట్టుకొనంగమూపులన్
 బలుపులు వ్రేలుచుగడ వడబాటసగన్ వడివచ్చి మోటుచం
 చలు పుచ్చైమెలంచుచును జెచ్చెరవెన్నుని మ్రోల వంకక
 ట్టలు బడవైచి బీతుల కరన్ బుడమింబడి జోతసల్పినన్.

క॥ అగ్గొవారిచెరివను
 డగ్గరి చేయుతలేపి టక్కరిగొల్లం
 డెగ్గరిచలన గలిగెన్
 దిగ్గన నారోడ మారు చెల్పు డనినన్.

చ॥ ఒడయడ యేమిచ్చెదరు వయో మనసోటి బజారువెంట బ
 ర్విడిజనువెంచె మిస్వెలుగొ వేలుపురాయ్ లోక నెప్పు రె
 ప్పుడు నరుచెంచు రక్కసులపుట్టలదిట్టయొ పెద్దబూతమా
 కడుపునగన్న బిడ్డలటు గావగదే మమునెల్ల నిత్తరిక.

గీ॥ అనిన దన వది నారసియంతఃట్టు
దెలిసి చిరునవ్వుమోమున మొలకలెత్త
ననియె జడియకుడయ్య మీయంతవార
లిట్టులైన కొలంబున కేది పరువు.

చ॥ విను డటులేగుదెంచునది వేలుపురాయడుగాకు ప్రోద్బుగా
డొనర శమంతకంబు దలనొప్పుగదాలిచి వేడ్కతచ్చు ని
ఘ్నుని కొమరుండుగాడె తనకుం సతలేరులసామి కూర్చి పెం
పున నలమానికంబమరె పొల్లగునే కలవారి కూరుముల్.

క॥ అని మరియు నుగ్రసేనుని
కొనగూడిన రతనమెంతయో తగియుండున్
గనులార జాతుమందర
మును చెలువకు దయ్య మార మొద్దునుగూర్చున్.

సీ॥ అనిననెల్లరు బల్కిరవునవు నా బమ్మ
చెయ్యైన్చి టను బిచ్చితనముండు
ముసిడికాయలకు బొల్పెనగు సోయగముంచి
పనసపండ్లకు ముండ్లుబానుకొల్పె
తుంగముస్తకు తావి దోరంబుగాజేర్చి
బంగారమునకు నొసంగడయ్యె
పిసినిగొట్టుకు డబ్బు చెల్లుగా నొనగూర్చి
యీగిక్కెన వాని కీయడయ్యె

మగతనము లేనివానికి సొగసుకత్తె
దార్చినట్లుగ నాశమంతకము నుగ్ర

సేనరాజున కీక బ్రసేనునన్న
కిచ్చె బువితేండకెల్ల గన్నెజ్జగాగ,

క॥ అని యనుకొనుచుండంగా
దనగిముండేరి యంటతగువారికా గొ
న్ననబోడిక మురిపెంబుల
గనిసత్యకరమ్ము గుజ్జగాంచెక మించెక.

క॥ తాబొందిన తంటాల్ గా
రాబమ్మున నింటిలోన రాచుట్టలకెం
తేబల్కె సంతనంచికె
తోబుట్టుస్రసేను చెలమితో మైమఱచెక.

గీ॥ రాకొలపుమిన్న యైన సత్రాజితుండు
పంచిగా నింటిమూల శవంతకంబు
నుంచి పువ్వులబూజగావించుచున్కి
రోజునకునెన్నిదేసి బారుపుల మేల్కి
బంగరుపు తప్పకుండ నొసంగుచుండె.

క॥ అత్తరి గోడలు మేడలు
నెత్తగుబురుజులు నరుంగు లిండ్లునుగొట్టాల్
జిత్తరుపులు గంబాల్ మేల్
పుత్తడి నవరింపజేసె బొలుపారంగక.

ఉ॥ చేయనిజన్న ముల్ నెనరుచే నలరింపని బీదపిండ్లు నై
సేయనియిండ్లుముక్కుపయి జేయిడిచూడని వేల్పుటాం ద్రహా
హాయని యెన్నియో కయిత ల్లనికై పరులకా నెబాసు ప
హ్వయననట్టి తేండ్ల గనవచ్చునె యాయదనుకదలంపగన్.

చ॥ తిరుగుట మానశంబులను దీరిచినట్టి కదానిమేడల
కరగుట లెవ్వియేబనులకై తనుగాంచిన బీదలందున
జరుగుట పున్నెముల్లలుగు జన్నములకదగునోలగంబుల
సురుగుటచెడ్డచెయ్యులను సూచెన్ సేనుననుగుటన్నకు.

చ॥ ఒడలినిజూచి దువ్వలువ లోగిర మాకటిపాట్టజూచి కా
ల్పడగని జోడు చొడితలలంగనిపాగలు పోగులెంచి తా
వడుగును చెండ్లి జేసికొన బట్టెడు సొమ్ము నొసంగు బీదకే
ర్పడగ ప్రసేనునన్న యదిరా యిది కాయల కెంతమోతగు.

ఉ॥ పచ్చలు గెంపులు రవలు బంగరు వేలుపురేనిరాలు చా
నిచ్చిపారంగుబొమ్మ లమరించుమటంచనితండ్రియానగా
నిచ్చును సత్యబొమ్మలొనరించెడు వారలబిల్చివెన్నుని
ముచ్చటలూర నొక్కచెలి ముద్దిడునట్లొనగూర్చుదీయను.

గీ॥ మరియు నెడయందు నేరీతి మలయునట్టి
చెల్వుగా కట్టిచెలకొని చెయ్యులన్ని
వేడ్కజిల్లర్వులందుగావింపజేసి
ముగురచెలికత్తెలకుజెప్పి మురియుచుండె.

క॥ అన్నెలతయట్టులుండ
జెన్నలర దండి యుగ్రసేనుండనురా
మన్నియకు శవంతంబా
వెన్నుం డిమ్మన్నయట్లు వినెడండమున.

మ॥ తగునేచెన్నునట్టులాడనిరో ద్వారాపతి బీదయిం
పగువొల్లంటిని చెండ్లియాడునెడ నాహాబల్లి జేకొందు బి

మగలెవ్వారయిన గడంగియిదియామామూలను గృహ్లాదీ
తగవు మానిన కాయనింగొలుచ వంతల జెందకే తప్పనే.

గీ॥ ఒరుల నెతల నూరెల్ల వరిగిరిరుగు
గట్టితుండరి తేడుగా గలిగెనింక
నొకనిచే సొమ్ముగని యొర్చియుండగలదె
చెన్నటుల పొంతకొప్పుడు జేరదు.

చ॥ అడుగునొకో శమంతమునహా యదియెట్టులాసంగువాడనా
యొడలిని నానియున్న యెడ నూపిరియిచ్చిన నిత్తుగాక కా
రడవుల వానయెండలకు నాకలిదప్పుల కోర్చినిల్చి మిం
దొడవునుగొల్చి వేల్పులకునుం గొనిరానిది గొంటినక్కటా.

గీ. అని వరియు నెట్టులపోసె సత దెడంప
సోకులచుగొట్టి వేల్పులసాకుజెట్టి
యిట్టి చెడుచెయ్యమునకేల నిచ్చుగించు
నిచ్చుగించిన దప్పునే యీక నాకు.

గీ॥ చక్కదనముకెల్ల యిక్క మేల్గొనముల
నీడినవెట్టె వచ్చెలిముడుకొట్టు
నైన సత్యనిచ్చి యడుగులుబట్టిన
సెంచినన్న గనికరించునేము.

గీ॥ వేర్నిసొమ్ములిచ్చి పిల్లవాండ్రినొసంగి
చెన్నటులను బూజ సేయుచుండు
బడుగులెల్ల మెడల వారిమేలూరక
మీదికెగిరివచ్చి మోదకుంట.

సత్యావివాహము

గీ॥ ఇట్లు లేమీ మొయనుచుండ నింపుతో బ్రీ
నేను డడవిని వేటాడబూనిమంచి
లేజ నాయితై మొనరించి తెమ్మటంచు
నానగావించి శుభడును లోనికరిగి.

గీ॥ ఇంటివేల్పుకంటె హెచ్చుగాబంగారు
పెట్టెనిడు శమంత మట్టెపీసి
యింపుబెంపునింప నెకదాల్పుకొనెనన్న
వలదు వలదటంచు బలుకుచుండ.

సీ॥ ఆకుపచ్చనిరంగు ఊకుదుస్తుపెంకంగు
కడలన్నిదట్టంపు టడవిజేయ
రతనంపు బొమిడిక రవలజిగాజిగి
సదుక్కేవలను ననలేచియెత్త
తళతళలాడు చికిరికత్తుల బెడంగు
లెడనెడదొడగి యీలెండగాయ
వలెవాటు సవరించు వలిపెహుంబట్టునే
ల్పుడమి మెల్లెడల బుచ్చాకూగురియ

తనదువేసంబు ననకారుశరినెలర్పు
పూలదోట వితంబున బొలుపెసంగి
జేసి బోయలు బంటలు వజీర్లుబూన్కి
బరవసంబున గొల్పిరా బయలువెడలె.

చ॥ వలలుబులమ్ములీదెలుసివంగులుగుక్కలుడేగలుబయి
గరిగినమోతకాండు గమికాండునువెంబడిరా వజీర్ల వ

గ్గలనుడు లాలింపుచును కేరడమాడుచు కేలికొట్టుచు
జెలువుమగంటిమి స్తన బ్రసేనుడు ద్వారకదాటిబోవుచో.

గీ. తదువుకొల్లాయగుడ్డ నొడలనుదార్చి
నత్తెరువులోన వంటకై దుత్తయును ప
నంటియును గట్టియులుబూని ఒంటలేక
నెవ్వడోయొక్క ముదిబాప జెదురుకొనియె.

క॥ అదిగని విన్నాణము గ
ల్లు దారల్ చనచలదువేటలోపల గడు గీ
డొడవు నన విసక నడచె
విదివ్రాగ్రిటంగనెట్లు వీలెవ్వరికి.

చ॥ తనతెలిమావు తెమ్మె రనకల్పు పడిజనుచుండ మేర్మిగొ
ల్పునునడలించి యుస్కొలపి చూడకడ గడిముట్టబారి చ
ప్పననదుదెంచుగుక్కలగముల్ భవుభౌయుల్ వైలంగచెం
టనుబడి కా వజ్రును కటార్లుతుటార్లును వెన్నయై రట.

గీ॥ తెంపుచెంపున నేయడ్లగింపులేక
నడగతోడన నడవిలోబడి తొడంగి
గుట్టలునుబుట్టలును చెట్టుపట్టులరసి
యరసి మెకములదొరసి పేటాడునపుడు.

గీ. ఆచ్చటికిదాపునందున్న యట్టి వింజ
మనెడుగుబ్బలనుండు బోయలకు చెడ్డ
తైనవారలు సనుదెంచి తేనెగాంచి
మొక్కియొకపున్లుపిల్లని మోలెచెప్పి.

క॥ పబువా చూచితే వింజం
బబుబరమా నెట్టివారికైనను నెంతె
త్తుబలే మూసుండ్లటనుం
దు బగల్ రేయియును జీకటుల్ చిమ్మనుచో॥.

క॥ అందరి మెకపుంతేడులు
నుం దుప్పలు పెద్దపులుటనుం జరుతలు బల్
పందులు లేళ్లు సిపంగులు
వందలు వేల్పుమ్మ, రమ్మ వానింజాడ॥.

సీ॥ వానిదుంపార నీతోన యేషందు దు
ప్పులస్థితీ పెద్దపోతులంత
సామి చూచితే వె యాచమురుపందికి వెండు)
కింత బీకంగ జమ్మించి కొట్టు
నయ్య పెద్దసిరికాయంతేసి లెక్కుండ్లు
జలజలరాల్చు నేస్తులులెనంగి
చెట్టంతయాబోతుబట్టి నేలకుగొట్టి
కొనగుట్టవడ కీర్చి తినుమెకాలు

చూడ సాంపా కొదమలేళ్ళుచూచినంత
నింటిమాతెత్తనీయని యేదుగుంపు
సింగములకైన నింత తొలంగిపోని
యడవి దున్నలు గొరనాసులందుగలవు.

క॥ తొడరి యెలుగెత్తి యార్చుకొ
'బిడుగులు వడిరాలు పెద్దపెట్టిన నొక కూ

కుడుజేసిన మావింజము

దడదడలాడించు సుమి కొదవెసింగంబుల్.

క॥ అమ్మాయయ్యెలుగులనా
బమ్మెట్లనరించె నొక్కొ పరుడెలో సిం
గమ్ముల దమ్ములజేయును
రమ్మా మాపాము జూతురాయడ యింక॥.

గీ॥ అనిన సంతోసమంది తే డట్ల యనగ
వెంటనికుకొని యొకబాలు వెంబడించి
అద్దె పానపాన మబ్బానునట్టె వోటి
యెంతదవ్వకచెలకవ్వెయించు
నిట్లదే యంచుగొని పోయి రల్లతేని.

సీ॥ మున్నగస్త్రుండు రా బుకమిసాసిలిమ్మొక్క
నుండుమిట్లన బండియున్నవాని
పాపసొమ్ములసామి రాపణంకులకున్ని
యగునేటిచెలివొక్క తగులుకాని
నిండియా నడిమికి రెండుపంపులుగాగ
నమరించు పెద్దగట్టెనవాని
కడుమెకంబులకు దొంగలకు తేండ్లకు నిరా
బారులొక్కయై పరగువాని

తమ్ములకు గల్వ పూవుల కమ్ములైన
వలపు తెలిసితి కొలకుల వాసిగాంచు
నెత్తముల వేల్పులచ్చరల్ నెత్తమాడ
వేడుకలుగూడ జూచెనా వింజ మపుడు.

కం॥ కని యిది కాంచినజాలగె
మనుటెందుల కేండ్లుబూండ్లు మజ్జారే య
మృనుపట్టి నిక్కియెగురం
జనదే యీ గట్టుకొనకు జనువారలకు॥.

చం॥ అనితలపోయుచు గరకుటమ్మలగోల్పులినాము టేనుగుం
మొనసేన కారుసింగమునుమోటెలు గుంబెనుదుప్పిగోరపం
దినిబొగరెక్కుమన్న నొకరెబ్బకు రెబ్బకుజబ్బబూడిమై
దునిసివడకవడికనెరపె మూలకదెంపు జెలంగ నెంతయు॥.

సి॥ దిట్టమాయేన్లు గీపెట్టుచుండగ దొండ
మట్టెబిగ్గనబట్టి కొట్టనేల
గోవ్వాడిగోల్లెత్తి కొట్ట రివ్వనవచ్చు
గోల్పులికనయీతె గుచ్చియెత్తు
యేనుంగురా తల పైనుండి కుప్పించి
యరుకుసింగము తల నొడిసిపట్టు
కొరికవేయగనోరు నెరచివచ్చెడి పెద్ద
యెలుగుబంటిని చెట్టు కేసిమోదు

దుష్టులను త్రోల్పు నడవివందులను దూల్పు
కలుజలను గెల్పు యేదులగమనవల్పు
తేళ్ళనవరాల నెనిమిదికాళ్ళవాని
వారైకంబుల గూల్పు నవ్వారిగాగ.

క॥ పఱచియలేడిని పట్టుక
బిలుతివియక సింగములను బీరమడంచుక

మొఱకుం బందీలకొమ్ముల
నిలుచున్ బట్టుకొని మిగట వేల్పులు బొగడన్.

క॥ మాటిడదు చెట్టు నెక్కడు
చాటుడదు వలలుబోన్లు సై నముడేట్
ప్పాటనొకండు మెగంబుల
గాటముగా జంపె నదియకన వేటయనన్.

ళ॥ ఇటువేట సల్పుచుండన్
జిటుక్కు మనకుండ నొక్కసింగము ననవె
న్కట్టి వైపునుండి పైబడి
పటుక్కుమనిపురియ కొరికి పడదొడ్రి సెనెనన్.

శ॥ పడదొడ్రిసి తొమ్ముమ్మాన్
గడుమెర సెడియాశమంతముగైకొని బ
ల్వడి బాటుచుండె దిన నె
య్యెడకో సంతోసమెంతయేన్ విసిల్లిన్.

గీ॥ అత్తని జాంబవుండనునట్టి యెలుగు
బంట్లతేడల్ల యేనుంగుగతుచే శ
మంతకమా వెల్లుటనుజూచి వింతబొంది
కొడుకునకు దీసికొనిపోవ గోరెక్కగలిగి.

గీ॥ పచ్చకంటిమెకము బరువడి మాళ్కొని
వీలువెంట వెన్నకాలుబట్టి
పుడమిద్రిప్పికొట్టె గుడిమింగువానికి
తలుపు లప్పడములవలెను గానె.

క॥ సింగము నిటుజంపి రతన
ముంగొని జాంబవుడు వింజవుంబొరియక్కుదా
బొంగుచు జని పట్టికి ని
చ్చెం గొడుకులకెంతవారు జేయరె యితవుకా.

క॥ అటవేటకు వచ్చుదొరల్
కటకటపడితేని నడవిగలయ వెడకియె
చ్చట గానక చెందంబులు
దటుకుతటుక్కునగ గూలి తలపోసిరిటుల్.

సీ॥ రాజుగారైన సత్రాజి తైదురువచ్చి
మాతమ్ము జీడని మనలనడుగ
నేమిమాటాడుదు మెందుజూపింతుము
భంగకారుడు వాతపతి బహుప్రి
యుండు మాపినతండ్రియొగి మాకుదెచ్చిన
పున్నుబిల్లులు సింగపుంగోదమలు
బికిరిపిట్టలు మంచి పీలుకట్టాణిము
తైములేవి తెండు లేతెండునాగ

నోరెటులనాడు మనకు సొంపగుసత్య
సన్న మనలను బిచ్చి మాచిన్నతండ్రి
వచ్చెనే నాకు నేమేమిదెచ్చెననిన
నేబడులుమాట నుడువదు మేది తెరువు.

ఈ॥ అనియిటులెంతయేని దిగులందుచు గుండుచు వీడు జేరితే
నినిగనియంతయు దెలుపనెక్కు నెవ్వగయగ్గివోలెమె

నను పులు వామినంటి రగులై పొగలై సెగలై తొడంగి భ
గ్గన వడిమండ నానరని యాతడు బిగ్గన నేడ్చి నేమనఁ.

గీ॥ అనుగునై దోడు కానరావనెడి పల్కు
బల్లెమటు వానివీనుల జల్లెవొడిచె
గాననెవరెట్టు లోదార్చిరేని వివగు
శమ్ముడాయంచు బలవించు సొమ్మసిల్లు.

ఉ॥ కాయను నెందుబోలి వలుకాయను గూరలపాలితోకచు
క్కాయను మానికంపు బలుకాయను జక్కననంబుకెల్లని
క్కాయను రావిదేమిచిలుకాయను తియ్యనిలేతమాచిమా
కాయనునాయమేరదుడుకాయను గాయనుగాయనుంగనున్.

ఉ॥ పాయను నేరమేమి బులుపా యను మంచిగోనాలమేలిలి
ప్పాయను మానిజంపుకరపాయను నాకడరార మేల్మీకు
ప్పాయను దాగితేల విసుపాయను సారగు గంతుపువ్వుదూ
పాయనుమాయదారిమల పాయనుబాయనుబీయనుదను.

చ॥ డాయనురావిదేమి జగడాయను నెప్పుడురారమంచిగో
డాయను నీకు నింతయగడాయను, నమ్మరిపించుకోడు నీ
డాయను బలచిల్లమగడాయను నీయెడలేట్లునైతు దో
డాయను నెవ్వరేని బురుడాయనుగ్రొవ్వరుడాయనువిను.

ఉ॥ రోయనువప్పులేమి యిసిరోయను నాకెదిదారిశమ్ముకు
ట్టోయను నేడతమ్ముడుమొత్తోయను నిన్నెగవెట్లుబుచ్చరా
రోయను నీకిదేమియెడరోయను నీవలె నేను వేటబో
రోయను యెంతవంటిలిరోయను నేనెటునైతురోయనున్.

క. అనియిట్లు తోడబుట్టిన
 చనువున నెనగానరాని జాలింబడితూ
 లినయెడసోలిన మెయితో
 డను కొంతశమంతకం బెడందందోపకా.

ఉ॥ నేరువుమై నెదం దనర నిన్ను గనుంగొని పెద్దలెంచగా
 నేరరు నీవెలక సతము నిక గనిమంటిమి నీగొనంబు బం
 గారమునీను నీకతనగాదెజగంబున కెంతోమేలు వ
 హ్య రతనంబ నీయొడలువాసిన నా యొడలేల గాల్చనే.

నీ॥ తమ్ముడా హాశమంతకమా యెచటనుంటి
 వెననిపాల్వడి కలిపిచ్చుచుంటి
 నీదుసింగారంబు నీదుబంగారంబు
 తరగల్గె తట్టలై తనరునహహ
 నీవుకోర్కెలను నిండించు నింతులుబీద
 లేటువంత దరిగాంతురెందుమందు
 పొల్లులాడనివాడ పొద్దొసంగినలచ్చి
 పోయితే నిల్కడ బూనలేవె

పాలుపుగలవాడ వేవెల్లువెలుగుదాన
 అనుగు చెడిదిట్ట సుకముల కాటవట్ట
 మురిపెమిడునంట కరువుల దరుముపంట
 యంచు బలవించు బ్రదుకుటెట్లని తలంచు.

గీ॥ మును శమంతక ముగ్రసేనున కొనంగు
 మనుచు గరివేల్పుగోరి నట్లచటనిచట

వారలాడిన మాటల బాధజూచి

యరసి యిదివాని పనియే కానగునటంకు.

శా|| బౌరాతుంటరిమానికంబునకునై యానించి నాతమ్ముని
నేరంబింతయు లేనివాని దునుమఁ నీచేతులెట్లాడెరా
యోరీ నల్లనివాడ సీకొలపుచెయ్యుల్ జూపితే విన్నవా
రేరుంజీయనరోయటంచు బలుమా రెల్లెత్తియూరెల్లెడఁ.

క|| మాటల బెరకతలందుఁ

సూటి పోటి నుడువుల సూచాయల న

మ్రోటిపయి నపనెడమ్ముఁ

జాటించె నిజంబటంచు జగము న్న మ్రోఁ.

గీ|| ఎన్వైచైవను దన్నింత హెచ్చుకంచ

గొల్లయిల్లాండ్ర మరగిన కోడకాడు

దొంగవనినట్టు టక్కరితోడబుట్టు

వెవ్వడవ్వని చెయ్యసం చెరుగజెప్పు.

క|| ఈగొగున రోకంటఁ

రోలఁబాడంగ నతడునుం చెలిసికడుఁ

దూలియికనేమి తెరగని

లోలోడలపోసి తనకొలుపునన్ జెప్పుఁ.

చ|| పనుపడనాలకించి బలభదుఁ జెనంగనరానిన్క భ
గ్గనవడిమండి తోకచురుకానగ దొక్కినతొచురీతి నా
యనుగగుతమ్మకుఱ్ఱ నిటులారడిసేయగ వట్టితప్పుమా
పినపెనుతుంటరిం దునిమిపెంపుజెలంగెద నిప్పుడంచు నే
వున దననాగలిఁ బయికిబూనిచి పట్టి చనంగ నడ్డమై.

శా॥ అన్నా తొందరయేలయాగుమెదిజేయంబూనిన బెద్దల
విన్నాణంబుగలట్టి వారలనుమెప్పించవలెముందుగా
దెన్నుంజూడక మంచిచెడ్డెరుగకెంతే తొందరలజెందువా
రెన్నుండు జెడిపోయిరంచు వినవేయిట్లైనం చోర్మిమై.

గీ॥ కనుకడించుసాత్యకేని జూచి నందుని
కొడుకు పెద్దవారి నడుగవలయు
ననినమాటకెంతోయలరి మంతులబిచ్చి
యెరుగ జెప్పి కర్జ మెట్టులనియె

క॥ ఎరిగినవారలకెల్లర
కెరుకయగుచు జగముమనుప నిలుబుట్టిన నే
ర్పరిమంతులచే నెరుగుట
తెరగిదియనియెల్లరకును దెల్పుటగాదే.

చ॥ అనవుడు నుంతులీట్టు లనిరయ్య వినంగదె మాయెడందదో
చినయటున్న వింసెదము జెప్పగలాడిల లేదుమీకు త
మ్మునిగడలేర్చి యారతనము గొనినాడ వటంచునీకు వ
ట్టి నెవము వెట్టివట్టి చెనటి బరిమార్చగ జెల్లదిత్తరి.

ఉ॥ ఇప్పుడ వానిజంపునెడ నెల్లరు మానికమారెకొంటిర
దప్పను మీపయి దమయెడం గుదిరింతురుగాన దానినే
చొప్పుననైనబట్టికొని చూచి వితానెవమెల్ల మాసివో
నప్పలుగాకిదున్న నహహ యని మెచ్చుజగంబులన్నియు.

గీ॥ అనిన సంతోసపడి చెన్నుడెను నాగ
నుగ్రహేనుడు బలరాము డొప్పుకొనిరి

వనుమలుం గొడుకులు దమ్ము లనుగుచుట్ట
లెల్లవారలు నిదియ పోచెల్లననుడు.

చ॥ నవవిలుతుడు సాత్యకియు నల్లనిబట్టగలట్టిజెట్టి కం
తునికొనుదుండు సాంబుడును దొడ్లమగంటిమిగల్గు చుట్ట ల
ప్పనికయి జాడదీయగల వారు వజ్రోక కొందరంటిరా
జనియె బ్రసేనుజేగు కడిచాయల నా కరివేల్పునెట్టన॥.

చ॥ చనియడవికా దగన్వేయకే చచ్చియలక బడియున్న మాప్రసే
నునిగని పంథబొంది యటనొంచెన కట్టడి బన్మివా లహ
యనిరతనంబుకై వలువల స్త్రీయు గుస్తొకను॥మొల॥గనుం
గొని యటలేక యుండినదిగుడ్డిరంపరు వెన్నుడంతటన్.

చ॥ ఇదె కను దొక్కసింగమిట నేడైర పీనిని దున్నివైచి పే
రెడవెలుగొందుమానికము నెంతయుగైకొని పోవనోపుని
య్యది పెనుగోళ్లజీరు గురు లెల్లచె పల్లమి నొత్తెపుట్టినా
నిదె బువి కాలికాడయని యేన్నడగా నెరిగించి పివ్వుటన్.

గీ॥ కడగి బొబ్బమెకపుగాలిజాడనుబట్టి
యెల్లవారు వెంబడించి నడువ
నల్లనయ్య యడవినడివారమునకేగి
ద్రోలియున్న మెకపుత్రేగొంచు.

చ॥ ఇదియెటులీతైనంచు గల్గయెల్లరునుం బరికించికాంచి యి
య్యది యొకయెల్లుతేనిపయినాలముజేయుటగూలెనంచుదా
రెడలదలంచి మానికము నెందునుగానక మ్రింగబోలునం
చొడవినతొందరన్గడుపునోరిమిజీలిచిచూచి రద్దొరల్.

క॥ అందును గన్పడకుండిన

నంధడు నయ్యెలుగుబంటియ కొనెంబోయిం
దెందును లేదని సాగిరి
ముందరనడువంగ నెలుగుభోయినజాడకా.

గీ॥ ఎలుగుజేసి యడుగు లలవింజమున

నొక్కపెద్దసొరెకుబోవ బీతుజెంది
యెల్లమూక మొకములెల్లగా నటనిల్చి
కట్టినేస్త్రీయొకడె గవికి జనుచు.

క॥ ఓనేలతాల్పకలదా

మానికమిటననెడు కృష్ణమాటకు గరిగా
నోనేలతాల్ప కల దా
మానికమిట ననుచు బల్కె మలయయ్యెకలకా.

గీ॥ మంచినంచు జగము మంచులావరిన

కెట్టయెదురనున్న గుట్టబొరియ
జూల్మెకంబుగొదవసొరియజొచ్చిరెరి
జొచ్చెవారలెల్ల జూడవంత.

సీ॥ నెర నల్లచీమలై నేరేడుపండ్లులై

కాటుకపిట్టలై కామలగుచు
చినచిన్న ముంతలై చిటిబాస దొంతులై
వింతలై బరిసిన దూతలగుచు
కరియావులై కలంకారు దువ్వలువలై
యాముటాబోతులై హత్తులగుచు

చీకంటి మూక్తికై రాకాసిమాకై

గురిమారు కాటుక కొండలగుచు

మేరలేక కనులమీద మిన్నీయ్యై

పడినయట్లు జగము లడగిపట్లు

జెలగె నానిమోగిల చిహ్నచీకటితెరల్

కన్ను వొడుచుకొన్న గొనరాక.

కం॥ అట్టితెరి బాముచుక

మిట్టనుచుక బల్లమనుచు మెల్లనజనడి

స్థిట్టలికపడదు వెనువదు

గొట్టించం దాత దెంగకొంటెయొ తలవక.

గీ॥ కడగి జగములన్ని యడగిన తరియందు

బ్రహ్మచీకట్టును జెలగివెలుగు

నట్టి దిట్టగుట్టయందున్న సారియలో

చీకట్టుకు చీతుడెందునట్లు.

గీ॥ ఇట్లు లోనిజని కంఠికింపుగాగ

తళతళవటంచురగనా వెలుగువలె

తెరవయినవెద్ద మెరుగన దేజరిల్లు

సాగనుమేల్ సైడిముత్యాల నగరు గనియె.

చం॥ కని కనుదోయి మూతవడగా నొక యంతః పాకతో నహి

యని యెరనూడినట్టి బలికాయది యేటిలెడంగు దీసితో

నెనగలదాని గాంచి వినియెన్న దెరుంగము నిక్కమాకలా.

యని భుదిగొంతసేవరసి యాసాగసుందన మెంచె నిట్టులన్

ఉ॥ ముత్తైపుదోరణంబులును ముగ్గులునుం వలతీవలు॥ బభా
పుత్తడిగోడలు॥ సాగను బొవ్వులు పంచబరుంగుతిన్నెలు॥
జిత్తరులైన మంచములు సెళ్లలు గడ్డియలు॥ హహవ్వరే
యిత్తరిగొంత సేపిచట నే దనివారగనిల్పి చూచెద॥.

గీ॥ దీనియొడయ దెంతదిటముగ్గినవాడొ
యెట్టిజెట్టు లతని పట్టువారొ
యెంతసొమ్ముగ్గి యీమేడనున్నాడొ
చొచ్చివానినిపుడె చూతుగాక.

గీ॥ ఎటుగనట్టి నెడము వరపె సత్రాజిత్తు
చూపెగాక యెట్టి చోటువింత
వానిమేలు మటువవచ్చు నీ యెట్లైన
దివిరియిప్పుడప్పు దీర్పవలయు.

క॥ అనియెన్నియొ తలచుచు మె
ల్లన ముచ్చిచ్చుంబోలి యడుగులం బెట్టుచు లో
జన నుయ్యాలో జొంపము
లని పాడెడి కలికిపలుకు లట వినబడియె॥.

క॥ వినబడిన దల్పుచాటున
దనమేనుంగుంచి నిసువుదాదిని నుయ్యా
లను వేలుళమంతకము॥
గని యబ్బురమంది యిదియకానగు ననుచో॥.

ఉ॥ ఏడువబోకుమున్న యిదియేర్పడజూడు శమంతకంబు నీ
వాడుకొనంగ నీయనుగుటయ్య ప్రసేనునిజంపుసింగము॥

బోడిమిమీర నెల్పియిట బొల్పుగదెచ్చి యొసంగెనీకు నా
తోడనిపాడె దాది చమతో నెలకోయిల కూతలోయనఁ.

చ॥ అదివిని సందియంబుడిగి యల్లన నుయ్యల తేరబోయి య
మ్ముదితవ వెన్ననిల్చి చెలిమోచ్చుకనుంగవతోడ నెద్దియో
మదిని దలంచునట్టితరి మాయలమూరి చోగుమానికం
బదటున నందె దొంగతనము దతనిక సరిచెత్తురే యొకల.

గీ॥ ఉలిఁపడి దాదిరతనంబు వోవుటెరిగి
గుండెజల్లన నో జాంబచ్చండ రప్ప
మానికము నొక్క మాయలమూరిదొంగ
యెత్తుకొనిపోయెనని యెలుంగెత్తి పిలిచె.

వ॥ అలకూతక వినినంతన య్యెలుగురాయండున్తు వెంపెక్త మో
సలకుఁ రిచ్చవచ్చి వైదునికి రోసంబారగాబట్టెము
చ్చిలియందేగెడు కట్టివొంగయనినూజెట్టి యశోనివ్వుము
ద్దలపట్టి నెరవారికర్జములయందుఁ గట్టి దిట్టవెనఁ.

ఉ॥ పట్టినవెన్ను డుండలకుపాటునుబెందక వానివేతు లి
ట్టినకుండబట్టి యొడలంతయు జాంబచ్చ గ్రిందినుండి వె
దట్టినకేగజేయగ నతండట వెల్లకిలంబడెఁ బువి
గొట్టినగోడిచిళ్ళవలె గొబ్బురపంజము మారుమోగగఁ.

చ॥ పడి కనురెప్పపాటున జివాలురలేచి తోడంగి నిల్వమీ
పిడికిటిపోటుచేత నిను బిల్కురజేసెన నోర్వవచ్చునే
పిడుగున కోర్పువాడయిన పెఁమగవాడవయేని నిల్వపుం
చొడుపునవచ్చి వెన్ను నెదిగుక్కన నెత్తుకుగ్రక్కమోషినఁ

ఉ॥ నీదిరదెబ్బ యంచలనిని గని దాగయిదోయియందుగో
 మోచకిబూని కాచుకొన బోలు నిదే సమయించు నిన్నటం
 చూచిపయి బడ విడువనొక్కడ కోసరిలె రవంత య
 మోద్రునకొక్కబండనురుముం బొడుముంబలె నయ్యె
 నయ్యెడ.

చ॥ పేగతురువచ్చి మార్కొనినవట్లను వారినడంచబూని యొ
 ప్పగ సమకూర్పు తాలుగొనిపోడిమి నక్కరివేల్పుపైపయి
 దెగి జడివాననా గురియ దేకువ డాల్గొని యొడ్డెవాని బ
 ల్మగటిమిజొచి యయ్యడవన్నయ యబ్బురమొంది
 చెచ్చెర.

గీ॥ బరువయిన యొక్కరాలి కంబమునుబూని
 వేయదెకలించు వానిచేదోయిబట్టి
 నడుమగల రాలికంబుంబు బొడుముగాగ
 బట్టుమోదెను పలుమారు వింజనద్రువ.

ఉ॥ పెల్లుగ జీమపుట్టలను బీల్పు మెగంబులపెద్ద యెట్టులే
 మెల్లిన బట్టునూడుకొని మారిచకిన్ననొడ ల్వదిల్చి యా
 నల్లనిసామిపై కురికి నా యెదుటంబడి యెట్లుపోయెదో
 గొల్లడటంచు నెంచితినొకో యని బల్వడితోడ వైబడన్.

క॥ పిడిటి పేటలగార్లన్
 మడమల మోకాటిపోట్ల వరివీలు నె
 న్నెడల నొకరొకరి మోదన్
 కడగుట నప్పోరు చీతుగలిగించె నటన్.

క॥ మబ్బును నేలయు బంగరు
గుబ్బలియున్ వింజమనెడుకొండయు బులియున్
బొబ్బమెగము చలవడిన
స్లబ్బురమికె చచటివారి కయ్యనిజాడన్.

౩॥ విడువరు కడవంగురారు
జడియ రొక్కల్లోకిరి కింకజాలునారునే
పుడుగురు వేళ్లడుగ రచె
క్కడికయ్యమె వ్రేళ్ళపొట్ల గాసిలిరురకన్.

ఉ॥ అంతటబాంబుగంతు వెడమై నిలువంబడి యోరికిట్ట నీ
యంతటి జెట్టిసెందువినియైన నెలుంగను వేల్పులైన నా
కంతటినుండి పారుదురు హయని చిట్టుగ గడ్డరించినన్
దుంతవడిన పగ్గమును దుడ్డును దున్నును నీడి జారెడుకా.

చ॥ విను కుసు రాముడట్ల తొలువేలుపుడిట్ట నడంచువట్టునకా
బసిగొని సోకుమూకలను బల్వడితో జరుపుచులట్లు ను
గ్గానకించినాడ గొండగని నుబ్బునసంగ్రము గట్టుచోటరా
యో యెడమెచ్చు చెన్నలి నదంతయు జెప్పగనేల నీకిటకా.

నీ॥ తొలిసంజ నీతివాములునాగ్గిటికిబోయి
వడి తానమొనరించి వచ్చునాడు
మోకాలిలో వేపెమొద్దు నాటిననోర్చి
జగముచుట్టము నొద్ద జదువునాడు
కాండ్రికాండ్రిను నెల్లగముల నన్నీటి జక్క
జేసి కయ్యపువిద్దె జెప్పునాడు

కారుమబ్బులువోలే గవ్వని రక్కసితేండ్లు
కరకుటమ్ములవాన గురియునాడు

సుంతయును మేను బడలదు చూడ నీ వె
వండనోకాని యనిలోన చెండువరచి
తొర మొనగాడ నీదగు నూరుబెరు
దెలియగా జెప్పు మొక్కింత తెలిసికొందు.

మ|| అనుమాటల్వినివెన్ను దోయెలుగురాయా సేనుద్వారావతిన్
మనుగొల్లండను నల్లవాడ నగుట నగృష్టుడంచంద్రునం
దునకు చెంపుడుపట్టి నీరతనము గొన్నాడన పట్టిత
ప్పును నేజెండుట నిందువచ్చితిని గొంపోవంగ వేయెటికె

గీ|| అనిన బాంబవంతు డల్లననగి యోరి
మన్నె గొల్లడా శమంతకంబు
గొంచుబోడు వెట్లటంచు బైమార్కొనె
నీరసమున దవిలి పోరానర్పు.

సీ|| ఇట్టు మార్కొని పెద్ద చట్టుపైవైచిన
నది ప్రేబొజంగు మై యందెడిందె
నీరసంబున నగ్గి నారసంచేసిన
నది కారుచిచ్చు దిన్నట్లమ్రొంగె
నడిమీర గాలిఠూపడరింపవలపు ప
య్యెరయట్లు లోపలికిఁబెట్టె
కినుకమై నీటిచిల్కును వీడ నొక చేయి
బట్టి పుడకలేనియట్టు గోరె

కారుమొయలమ్ము నిగుడింపగా నతండు
కడగి తనమేని కరిచాయగలుపుకొనియె
దండునుసిక్కిరి పొంట్రికకొండుగాగ
లాగి లోగొన వాడు కలంతజెందె.

క॥ ఆనియిచ్చిచ్చట నిరుచది
యెనిమది నాల్గెనగ తొడనేతెంచినవా
రును బహుమాదవ రోజున
జని రాకరివేల్పు నాశుచదిన వెతతో॥.

క॥ ద్వారావతిఁగ వారలు
జేరి జరిగినట్టి కతను జెప్పిన పీఠుఁ
వారనక నిన్నుడడిచి
ట్లారెల్లఁగొల్లుచుంచుచుప్పడి నేచ్చె॥.

క॥ కనినతలిదండ్రిలును చెం
చిన తలిదండ్రిలునుముద్దుజేసివారల్
మనుమలు గొడుకులు నాండ్రిఁ
దనచనవరులొందువగవు దకమే చెప్ప॥.

సీ॥ తలమోరెండుచేతులమోదుకొనుచు నో
రీముద్దుపట్టి యుంచేడ్చువారు
గుబగుబరొమ్ము బగులగ్రుద్దుకొనుచు న
య్యా యెట్లు బ్రతుకుదుమనెడువారు
నెడద తాత్కాలైన నెదియు గన్నట్టక
యట్టిట్లు దిరిగి తుగాడువారు

నోగిరంబులు పండుటుడిగి పెళ్ళవెతతోడ

ముసుగువెట్టుక బిగ్గమూల్లువారు

చెరువును బావును నగ్గినురకబోన

బందుగులచేత నాకట్టబడెడువారు

నెంతిగతివట్టి ద్వారక కింతబోన

నయ్యయో అక్కటా మొర్యోయనెడువారు.

క॥ చెలియని చుట్టంబని తమ

కలయించెడి బొజుగటంచు నేకయంచుక

బలుచాగియంచు వెన్నుని

దలకొక లాగెంచి పడిరి తలగని వంతక.

క॥ ఇటులెల్ల రేడ్చియేడిచి

కటకట మనయేడ్చువలన గలదేమేలం

చటనున్న దుగ్గినింగొ

ల్పుటకైగుమిగూడి గొల్లబోంట్లు మగలుక.

గీ॥ గొరియలును మేకలును ఒడి కోళ్ళపెద్ద

దున్న పోతులు మామూలులెన్నుకొనుచు

తెచ్చిబలివెట్టి బోనమ్మైచ్చుకొనుచు

సత్తిమోసాల నొకపెద్ద సంతజేసి.

క॥ మాబోనము ముందనుచుక

మాబోనమే ముందటంచు మాసత్తియటం

చేబిగుదులో నుడువచుక

గాబాతైరట్ల పనులకావరులెల్లక.

గీ॥ తలవిరియబోసి పనుపుమైనలది పెద్ద
బొట్టునిండార మొగమున బెట్టి చేప
మండలను చేతగొని గొల్లమగువయ్యారు
సివముచే గుడ్డురిమి యూగి చెప్పెనదియొ.

గీ॥ ఈపులకుగుట్ట విన్నాణమెనగుపుట్ట
యీగలకునట్టు కంపు పుట్టింటిపట్టు
మలపలకు చొంగలకు మాలమాదుగులకు
బంతిపొత్తైన యామళ్లుచాకయందు.

గీ॥ గుడ్డలుతికెడువారును గొరుగువారు
కుండలను తేయువారు గొర్పుండినేయు
వారు గడమీదికెక్కెడు వాగు మంద
గాచుకొనువారు కడుపార కల్లుద్రావి.

గీ॥ గాడ్పుచూలేను రాకాసులీరని యార్చి
కుప్పిగంటిడికడు నప్పడొకిడు
అడుగకయే కల్లు నవ్వారిగాగ బో
యించికిర్చనియూని మంచునొకడు
ఊకొట్టు వారల ఊకొట్టుచును విట్ట
విన్నాణమును జెప్పవెట్టియొకడు
క్రందబొల్లెడివాని గేలెత్తి చూపి యా
యనకంటెమేలు చెమ్మనునొకడు

కక్కువారలు చీకులుమెక్కువారు
తనదుపెండ్లాము కలజెప్పుకొనుచునన్ను

దాన బలుబూతులనుకొనబూనువారు
నైరి కలువందిరులచెంత నల్లరిండు.

సీ॥ రంకురాట్నము లొక్కవంక గిట్టినిమోగ
నొక్కటగొమ్మువాండ్లాదసాగ
గారడిండ్లోకదరి వీరణంబునుగొట్ట
రహి గంగిరెద్దులు రంకెవెట్ట
రెడపెటమంచు దప్పెటలొక్కెడ జెలంగ
గంటలూరక గణగణ యెనంగ
మగవాండ్ల నాండ్ల హెచ్చగు సేవంబుననార్య
సున్దిజెప్పెడువారు సుతులుగూర్య

మూడుముక్కలపేకాట గోడిపందె
ములను జూదంపుబల్లెటులువలెల్ల
గూడి పలుమారు పోట్లాడు గొప్పగోల
యలముకొనిమిన్ను వగిలించునవనునండు.

సీ॥ గొప్పవానిని బలె దుస్తులొప్ప బచ్చె
కాండ్ల దేచెల వెనువెంట గ్రాలుచుండ
ననుపుకైలువరలుచోట్లను బొజంగు
లరసి తిరుగాడి కోటనయట్టివాని
సంత నిప్పించి కులికించ జాలిరెలమి.

సీ॥ కనికరముగల్గి నాజూకుగల్గి చదువు
గల్గి విన్నాణమొకయింత గల్గి మంచి
చెడ్డలరసెడి లేర్వకొంచియముగల్గి
నట్టి వాచొక్కడును కొల్పునందులేడు

గీ॥ అప్పుడు గ్రీనేను డండరు చిన్న పె
ద్దలును బండుగులును బలసికొలువ
దుగ్గికడకువచ్చి తోరంపుబత్తిమై
నిండుజోత గట్టి నెయ్యములర.

క॥ తెచ్చినవగలు న్యలువలు
మెచ్చుగొలుపు పూలచెండ్లు మేలగుపండ్లు
జెచ్చెకనిడి తెంకాయలు
విచ్చలవిడి బగులగొట్టి వేహ్నినంత.

సీ॥ వెతజెందకుదుమీరు పేల్పువేల్పై నట్టి
కరిపేల్పునకునెందు గలదెడు
వానిపైమోపిన నట్టితప్పుచుమాపు
కొన నెంచిమానికంబునకుగాను
జాంబవుతోడ వింజపుసారంగములోన
ననిసేయుచున్నవా డతనిగొల్చి
రతనంబు నలజాంబవతి చన్నియలమిన్న
నతనిచేగొని మేల్మీయరకమెక్కి

రాగలడుమీకు గనుపండువీగలందు
కొలదిరోజులలోనని కూర్మిమీర
నందరువినంగ మోహుల నబ్రిమును బ
సందుచిందులుద్రోక్కంగ సత్తిపలికి.

చ॥ గొరియల దున్న పోతులను గోళ్లనుమేకల నాడుచెంగట
నరికవారి మ్రింగుటలు నాయమటంచును మిత్తినోటిగ

త్తరవిడిపించనచ్చెనటిదండు బువింబడి మొక్కురీతగా
నారగెను మేనులన్ని టిని యొక్కతలంపునజూచుటాపుగు॥

గీ॥ అంత గట్టినే స్త్రీ యనుగు జొట్టాలునె
చ్చెలులు నాండు ననువుచేడియలును
తల్లిదండ్రులన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమలెల్ల దుగ్గి మాటనమ్మి.

క॥ అదెవచ్చెనువెన్నుండని
యిదె వచ్చెను వెన్నుడంచు నింపుదొలంక
జదురులతో బెరిమలతో
నెదవంతదొలంగియుండి చెదురుంగనుచు॥

క॥ అట్ట నట్టెల్లందొర లో
దిటమంతయు దూలి తన్నెదిరిలెలిసి కడు
గటకటపడి యీతని బో
ల్పుట కెవరీడంచు బెదరుచూపులతోడ॥

ఉ॥ ముక్కునవ్రేలుబెట్టుకొని మోముననచ్చెరుపూరిపొంగగా
బక్కిహుచూయినెక్కు దొరపాలికి బత్తిదలిర్పనే గిజే
మొక్కిలిదప్పులోచ్చికరములబిలెమారగగావుమంచట
జొక్కపుజోతనప్ప నెదజొక్కి యతండును లేవనెత్తిన॥

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేలయొరగి చల్చురుమొక్కి
తప్పు నైపుననుచు దండమిడియె
తలవ బంటుతప్పు దండంబుతోడ జె
ల్లెనుగాదె యెట్టి మానిసులకు.

సంకము

ఆవెన్క నాయెల్లారాయందు పెట్టబట్టి నింపక నా
 తప్పలక నైచినక గూర్మివైజూచి పోషింపగదే తొల్లి
 రాముండవై చెట్టిరాకాసులం దున్నగా బుట్టి యాట్టముడుక
 వెంటరా గోనలోజూచ్చి మూరిచురక మోసపుక సోకు
 బంగారపుక లేపియు వచ్చిరక వాసి గూర్పొగ వెన్నెంట
 నీవేగ నావెల్లరాకాసు వన్నీడు మాయవ్మ నీతన్న యున్నట్టి
 చోనేగి కొంపోపగా నెల్లెరక జూపవే ఋష్యమూలంబురక
 జేరవే వేల్పురాష్ట్రసిక గూల్పవే పొగ్గిండ్లుచూగిక రగక
 నిల్పవే యెంగిలిక వల్లకే పండులక మెక్కవే మమ్ము మా
 వారలక గోతుక గోతతేండ్లక విరెకబారగా బిల్చి మై
 దువ్వి మీతల్లి యున్నట్ట పట్టుక వడిక జూచి రంజించు
 మవ్మంపవే చెట్టినుక దుట్టెయుక బుట్టయుక గుట్టయుక
 మిట్టయుక బట్టముక వాగునుక వంతయుక బల్లెయుం
 చెంచకే మేముగావింప నందెందు గన్పించకే పోకగా గాలి
 చూలేగి లంకక వడిక జూచ్చి యన్నేలకొన్నుం గడం గాంచి
 సంతోసముం జెంది నీవేలియుంగ్రింబు జూపించి నమ్మించి
 నీయొద్దక వచ్చిరక వాసి నోరారమన్నించి యుప్పొంగి వే
 యందరం గూడి సంద్రింబు నాయంగ నేతెంచి యన్నల
 వడ్డణముక యంచు బొట్టుంబలెక గోలపై సూడగా జేయవే
 పిమ్మటక గట్టు చెప్పించి మున్నీటికెక నంతెక గట్టి
 నీమూకయుక నీవు తొల్నేల్పు కాణాచియూ లంకకుక
 బోయి యందొక్కనిక నుంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే
 దిగ్రిమ్మరిండ్రంవరక దున్ని యారావణుక గూర్చినక వేల్పు

తెల్లగడుగడుమెచ్చి నిన్నాడరే యచ్చరల్ మెచ్చుగాన్పింపగా
నాడరే యంత యిల్లాలితోగూడి సాకేతముంజేరి మమ్మం
దరగ రోజు కొక్కొక్కరీతి నగ ల్బట్టలునోటి కింపైన
బోసంబు వెట్టించి వన్నింపవే యెన్నియో యేండ్లు గారాజువై
నేల గాసాడవే నీయనంబోలగాగల్గు వారెవ్వ రయ్యాజగం
తెల్ల బుట్టించి మెట్టించి గిట్టించి లోన స్వలింగల్లి వేకుంగొస
లేక యెందెందు గన్గొన్న సందితయుం బోక యేనుంగులో
జీమలో నొక్క రూపైవెలుంగొందు దీవేకదయ్యా ననుం
గూర్చిజూడంగ నేలెంచుటల్ గాని లేకున్నవాడేడ నీవేడ
యీతప్పు మీమీద మోవెట్టుటల్ గాంచగా నబ్బురంబొను
గాదే నినుం బోట్టగాలేక నేనన్న యామైకపుం బల్కుల
బాటిగానెంచకయ్యా వడి నీపయి వేయు రాల జెట్లు
నమ్ముల్ విరుల్ బత్తిరింబ్రాలువోలే మది జూడ
వయ్యా నిను సుంతముండే కనుంగొన్నచో యెట్లు గారాబ
ముజేతునో యెంత కూర్మి గనుంగొందునో యెంతగా
బత్తిజూపింతునో దానికీ మాకుగా యిట్లు బల్ దెబ్బలం
గొట్టిలిం నేనుజెన్నంటినైన మది గల్లయు నిక్కము
మంచయు జెడ్డయు గాంచగాలేవే నీవే తమి బోవవే
తావవే నన్నెలుంగంచు కొంచెంబుగా జూచిన నాకు నీకంటె
నింకొందు దిక్కేది యంచాడిన దన్ను గొండాడిన వేదుకం
బాడిన.

క॥ చిరునవుగల మొగమును గని
కరమును సింగారమొల్కు గన్నులతో ద
గ్గర దీసి మై నివిరి య
క్కరిగొల్లడు వెరువకు వని గారవమెనగఁ.

క॥ నీమదిగలబత్తె ననుకొ
మైమరపాండించ వేయిపూటలికేలా
రాముడగునాడు జేసిన
నీమేల్మెలువంగ నానె నే నెన్నటికిఁ.

క॥ ఈయెడ సర్వచక్రము
మాయెడలక వియ్యమయ్య మదిగుంచుకు మో
వనా యెలుగుతేడ కోరుము
నీయిచ్చలొనగువాడను నిక్కంబిపుడే.

గీ॥ అనిన జాంబవంతు డంలింతయనగాని
సంతసంబుజెంది జాంబవతిని
దెచ్చికాన్కనిచ్చె రేవేరిగాగ నా
పట్టి మేల్గొనాపుట్టయనుచు.

క॥ ఇచ్చినకన్నీయచెల్వె
బచ్చెరువెగింప నెమి సతకుంగొనగా
జెచ్చెర చుట్టల బెడ్డికి
విచ్చేయం జాంబవంతు బిల్వంబుచెఁ.

గీ॥ కాండు కాండు మటుంచును గట్టిటంచు
గురగుర మటుంచు గీయుంచు నోయటంచు

కీయటంచును జిట్టాలు నేయమున్న
హరువిచ్చేసిరా పెండ్లివారిగాంచ.

క॥ వచ్చిన చుట్టల కీతవుల
కీచ్చుమరియాదనల్పి యిచ్చినకాన్కల్
బుచ్చుకొని సేమ మారసి
అచ్చుట నందరికి విందుగావించునెడ॥.

సీ॥ గొరియల మేకల యెరచి తిండికినంజు
బుప్పుకుండెఱిపిల్ల లొకవరుసకు
నాబోతునంజుడు కాముడనుగు తల
నుండెడి మెదడుకూరొక్కబంతి
తెలమి గావించు ముస్తలబోనమునుజొన్న
చెరకుచానక మొక్కదరిమగలకు
లేరావియాకు రాలినవెల్లపండ్లును
మొలవపచ్చికనుయొక్క బలగమునకు

నాడెమగుపచ్చిమొక్కజొన్నలును బీత
లొక్క కొలముఖు బుట్టాలు చక్కనైన
పండ్లు నొకబారువారి కవ్వారిగాగ
వడ్డనమొనర్చె బలీర వహ్వయనంగ.

క॥ తనకొలపువారినందర
జనువునగూర్చుండబెట్టి జలజలయను బు
వ్వనుగూర్చి పుడకలేనియ
లనుదప్పిందీర్చి విడములను దానిచ్చె॥.

- గీ॥ అంతవింజంపుటడవిలో నమరుచుంగు
తదిసితేండెల్లవచ్చి యంతయును మెచ్చి
యెలుగుమన్నీడుబత్తి మన్నింపనలరి
యింపుమీరంగ జెండ్లిగావించునెడల.
- క॥ పచ్చలతోరణగట్టరి
హావైతగుపెండ్లిపీట లేర్పరచి హెం
బచ్చడములుదాల్చించిరి
యిచ్చిరికపురంపు విజెము లిడుపురికి నగ॥.
- క॥ అల్లుడనియడుగుదమ్ముల
నల్లనబట్టుకొని కడిగి యానీరుతలం
జల్లుకొనె నాతడీసుం
జెల్లెడల॥ గోర్కిసేయు నింతియకాదే.
- క॥ కన్ని యనుదారవోనెను
జెన్నటులంజెండునట్టి జెట్టికి జగముల్
మన్నించునందుపట్టికి
నెన్నంగా వాని పున్నెమేవనరచ్చు॥.
- క॥ అత్తలిరుంబోడియు చెలి
ముత్తైంబులుదోయిలించి మొనసిమగనికి॥
నెత్తిపయినుంచె నతడు॥
బుత్తడిరతనాలతాలి బొలతికిగట్టె॥.
- గీ॥ ఇట్లు పెండ్లిగావించి యింపుమీర
నాముఠేన్దుల నడగల నరదములను

బసిడిసామ్మల వేస వేల్చానిసెలను
బెరిమమైనిట్టు యల్లుని, బిడ్డను గని.

ఉ॥ ఏనుఁజెల్లుంగదీముగురయెంతయు గోలలగూడియాడెడి
బ్రామినవేక్కనైన బనిపాటల నెన్నడుసేయలేదు నే
నేమరిపాటున న్నిముసమెచ్చట నిల్చిన బెంగజెందు నీ
వేమెయిజాతొ గొవ్విరిగి నీచెలికి సరియెన్నిరీతులక.

ఉ॥ ఈయెలనాగపై సవతులీరసమాడిన నల్లకయ్య చూ
చాయలుబల్కినకా దెలియజాలని బేలగదయ్య పువ్వులకా
గోయగగంది దానొటపగుకా గయిదోయియు దీనికద్దిరా
సోయగమెంచి విద్దెచచజాచి యొసంగగదయ్య మన్ననలే.

చ॥ అని తనకూతుతోడ వినుచుమ్మరొ నీమగ జల్లివల్కినకా
గినియకు మోర్పి మైబలికి కిన్నమరల్పుము గారవంబునుం
జనువుగలాడుగా నయివజాలినవట్టుకుమాటలాడుమెం
దునతనియిచ్చలకాదెలిసితోరముగానమకూర్పుచున్న యుక.

క॥ ఆత్తలమామల యానల
నెత్తిపయికా దాల్చిబత్తి నెగవేరుచుమీ
పెత్తనము గల్గివారలు
నెత్తివచ్చినను దెలిసి యెరగుము తల్లీ.

సీ॥ బంటుల దొత్తుల బంచజేరినవారి
బెరిమబిడ్డలబోలె నరయుమమ్మ
నీతోడికోడండ్రీ నీనసతుల గూర్చి
తోడబుట్టువులట్లు జూడుమమ్మ

బావల మరుదుల బంధులనొజ్జల
మరియాదతోజూచి మనలుమవ్వు
మగనితో సరివేల్పు మరియెందులేకని
తిరముగా నెకలోన నెలియుమమ్మ

పుట్టినింటి మఱియునీ మెట్టినింటి
కెట్టి చెడుపేరునెందు రాబట్టకమ్మ
డిట్టివై గట్టియసము జేపట్టునవ్వు
యత్తవారింటికిగి రావవ్వు అవ్వు.

చ|| ఆనితనవిష్టకుం గిరదాన్ని యునేరిపి యల్లునింటికిన్
బనువునెడన్ బొలంతెలివాలుకనుంగవ వెంటనీరుజా
ల్లాని వరకై చిరానజనుగొండలు దాటిచనంగ నెల్లుతే
డునుమదితాలిమి కావడికడుక వగవుంగొని కంటనీరికెకా.

క|| అడవులనుండెడి మెగమును
గడుపున గనుకూతు నత్తగారింటికి బం
పెడునెడల గనులనీరిడి
బుడమింగల గేస్తులడలు బొందుట లరుచే.

మ|| చెలులుకా జుట్టులుదోడబుట్టువులు నాచెంగల్వపూబంతి కిం
తులమేల్పుంతిసొమ్మలున్ పలుపలుకా దోరంబుగానిచ్చిలో
గలకందీరిచి లేరుమీది కవుడెక్కంజేయగా వెన్ను డ
వ్వెలదిన్ దోడ్చొనిద్వారకావతిదాచేంచేసెనుప్పొంగుచుకా

ఉ|| ముప్పదిరెండు చప్పుడులు భోరునగోవ జెలంగగా నాగిన్
గుప్పలుగాగ నేనుగులు గుట్టములున్ బనివాండుచెంటరా

మెప్పులుగుల్కదారుకుడుమెల్లన దేరునుదోలుచుండగా
నప్పుడుజూచ్చెపోలు తనయాలుమదిన్ బలిమేలుమేలనన్

కం॥ వచ్చినవెన్నునిపై పై
ముచ్చటలూరంగ పోలిముద్దియలెల్ల
విచ్చలవిడి విరిజడు ల
య్యచ్చగలో యనగ గురిసి రబ్బురమెనగ.

గీ॥ చచ్చిమరల బ్రతికి వచ్చినట్లగురీతి
బెండ్లియాడి వచ్చువెంపుసొంపు
నిన్నినాళ్లనుండి యెడబాపుచేరేచ
జూచిరతని వీటిజోటులెల్ల.

చ॥ వెలదుకగూడి కృష్ణుడటు వేడుకమీరగ వచ్చుచుండగా
కలికయొకర్తు కొంబసిడి కంచెల జక్కగదాల్చి తత్తరం
బలవడ వాకిటన్నిలిచి యాతనియందము జూడబొంగెన
క్కలువలకంటిమేను చనుకట్టు వటుక్కున వీరె నత్తరి.

ఉ॥ అన్నెరనీటుకాని గనునాన నొకర్తుక కేల కీల్క
బన్నుగదాల్చి నిల్చె యిదెపామును బట్టిలినిన్నురప్ప నే
నెన్నడునొండ్లజూచుటకునిచ్చయొనర్పనుజూడుమయ్యయో
వెన్నుడాయంచు దెట్టువటువేగిరపాటున నింటిమోసల.

ఉ॥ సోరణగండ్ల కాకొలపు జోటులుగ్గిరియంగనిల్చి క
న్నారగవానిచెల్వ గనునప్పుడొకర్తుకకర్త మున్నటుల్
తేరగదిల్చియయ్యెడకు చెచ్చెరబోయియొకర్తజూచె వ
హ్వరెయటంచు దోడిచెలులందకు దన్నెగతాళిసల్పగ.

చ॥ పాలకుకల్లెజ్జాడ విరిబోడియొక్కర్తుక తానువచ్చి చె
 బ్బులగనియైనవానిచెబువుం గనుపండువుగాగ జూచి లో
 నలరి నెలంతలందరిటు లందిరిసంతస మంచునీరసం
 బలవడజూచె జాంబవతి కారయగా నెటులుండెనో మది॥.

చ॥ బుడుతను చంకనుంచుకొనిపాల్కుగనోగ్తుకవానిపోయగం
 బుడుగకచూడజూడ జెయువుల్ డిగిపోయి పడంకుపుట్ట న
 బ్బుడుతడు జారిక్రిందబడిపోయిన నింతయెటుంగబోదునె
 న్నుడచటువాసిపోయినగనుంగొనియెన్ నిను వేడ్చుచుండుటల్

మ॥ వలదీవల్ కిటికీలు గుండు లనువౌవాక్కిళ్లు సావళ్లు గొం
 దులుతల్పొరలు దిడ్డికంతలును చెన్నుంగంచగానుంచుమో
 ములతోగన్నులతోడనిండి యవిసాంపుంజెంచెనె త్తమ్మిళా
 పులతోజేవలతోజెలంగు పడియల్ వోదె॥ గనుంబండువై.

గీ॥ తమ్మికంటియంత దినవాడకరుదెంచ
 తల్లి,తండ్రి, తండ్రితండ్రి యన్న
 దమ్ములుంగాడుకులు నెమ్మిమ్మైదురేగు
 దెంచి కాంచి కాగిలించి మంచి.

క॥ మొక్కులిడి మొక్కులంగొని
 పెక్కువితంబులను చిన్న పెద్ద లతనిపై
 మక్కువలుగురిసియింటికి
 గ్రక్కువగొనిపోవ నూడిగవుబోంట్లంత॥.

గీ॥ మేర్పిముక్కారిపీట లమ్మెటికి నెన్
 లందికికెచ్చివైచి తగుండుమీర

వలపుపన్నీట నడుగుల వసిడివల్లై
రముల నిడి కడ్డి తడి వలిపెములనొత్తి.

గీ॥ గిలుకుబంగారు పట్టుపావలనుదెచ్చి
తొడుగగాజేసి యాజంపతులనులోని
నగదుజేర్చిన నచ్చోటిమగువలెల్ల
నతనిగనిపొంగి కపురంపుటారతెచ్చి.

గీ॥ అయిదురకములయోగిరా లప్పుడింపు
నింపగాచెట్టి మేలికప్రింపు విడెము
లిచ్చిసంతోసమున బవలించువెనుక
నడుగులొత్తుచు నడిగిరాగొడవలెల్ల.

గీ॥ అచటజరిగినకతలెల్ల నన్ను వలకు
చెలియగాజెప్పి సంతోస ములవరించి
జాంబవతిసెజ్జనారేయి జరిపెనొక్క
చిటికెసేపట్ల కొంబొల్లి చెలిమియట్ల.

శ॥ అని శౌనకుండు మొదలై
తనరు నిరాబాదులకు గతల్ సెప్పెడియా
పెనుపోడదెల్పు నావల
వినవలతుము చెప్పువంచు వేడుకొనుటయు॥.

శ॥ మన్నుందింటివిరా ని
న్నున్నేగొట్టెదను తెరువు నోరనియన లో
నున్న జగంబులు తల్లికి
గగ్గిన్న నజాపించు శేర్వుగల్గిన వలతి.

ఉ॥ వీనులనిక్కవట్టి యడవి మొదపు ల్వినుచుండ గొల్లత
 లేమీనులుపైతము న్మ్రొచి లెస్సగునొన నెందుమోడు లే
 పా ననకారుచందులె న్ననమొగ్గిడ బిల్లగోవిచే
 బూసి జగంబులన్ని వలపుల్ గొనబాడిన గట్టినేర్పరీ.

తోటకప్పత్తము.

అల రక్కసిత్రేడుల కందఱి
 జలముంచక సిచ్చట జాలసుకం
 బులుగూరిచి యావల బున్నెపుచో
 టలవర్చిన మేటరివైనదొర!

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
 హనుమయ గావించినట్టి యచ్చలెనుగునం
 గొన్నదైన సత్యపెండ్లి
 దనరెడి తగగొక్కయిది యనం బొలుపారు.

—

చ తు ర్థా శ్వా స ము

క॥ సుడివాలు॥ వలమురియు॥
 గుడియెడమల డాల్చువాడ కూళలనూడ
 పుడమియు సిరిగలతేడా
 కడుసాడుల గనికరమున గాంచెడుపోడా.

గీ॥ చిత్తగింపుము జడదార్ల మొత్తమునకు
 నూతుడిట్లని చెప్పె దర్శాతికరను
 వెన్నుడటబవ్వలించిన వేకువఱి
 మేలుకొల్పుల వార లమ్మేడజేరి.

మ॥ నినుగన్నారగగాంచి మొక్కులిడియెం లేదెచ్చియున్నట్టిత్రొ
 న్నన నెత్తాపులనప్పగించుటకు నున్నాడిందునీసన్న చ
 ల్లనిగాలి॥ మరియూదజేయదగుచాల॥ బల్లిమైచేరివే
 డినవారి॥ గనిసాకుటల్ దగవుతండ్రిమేలుకొమ్మదొరా.

ఉ॥ కొక్కొక్కోయటంచుదొలికోడియు చెండవకోడిగూసెబెన్
 జొక్కయుజుట్టపక్కములజూడననన్ మినుబ్రాకెసెంతయున్
 జక్కగదూరుప॥ జెలియ నబ్బున మైజిలీ యొనర్ప గెం
 పెక్కెడు కానికల్వలపయి॥ దమయేడ్చెరజాపుచేతుల॥
 మక్కువవేవెలుంగుపలుమారునుజాచెడుజూధమయ్యరో.

మ॥ అలసత్రాజితుడించుకేనియును నాయంచెంచకే నీవదొం
గిలినావంచు దొడంగి చెప్పవినమాకే సిగ్గుచిట్టాడగా
తలవంపులో సమకూరె నచ్చెనటించక మానికంటిచ్చి యా
వలనెంతే దెగనాడగావలయు నప్పా లేచిరారా దొరా.

చ॥ అనియిటు మేలిపాటలను నాతని మేల్కొలుపంగ, లేచిచ
య్యన తరిచెయ్యలక సలిపిహాసుజెలంగగ గొల్వులోనికిం
జని తన పోలిపెద్దలను జాలినవారల బిల్వబంచి ని
ఘ్నునితోలుచూలుదిచ్చి చెక్కిమ్మనిమానికమిచ్చి వెండియు

క॥ తనకది దొరికినచందం
బును హంబునైతొడి గయ్యము జాంబులి
గొనితెచ్చుట నినుపించి
వని సత్రాజిత్తుమోము వెలవెలబారె.

క॥ ఎల్లర మనిచెడుదొర ని
ట్లల్లరి పెతగానొనర్చె నకటామక నీ
కల్లరి మోముజూడ
జెల్లదు వోయనిరి యచటి చెన్నులు బెద్దల్.

క॥ తగదిరి సత్రాజిత్తున
కగు దోసంబనుచు నొవ్వనాడినివారల్
మగిమియు గొనములు నొ
ప్పుగు వెన్నుని కననివార లెచటకగలరే.

సీ॥ ఎరుగక నిన్ను దబ్బరలాడినాడ నా
నేరంబులన్ని వన్నింపవయ్య

నిన్నొక్కదిట్టగా నెన్నిలిగాని ము
 న్నింతవాడవటంచు నెరుగనయ్య
 నాయంత నేనె చెన్నతినంచు జీకొట్టు
 తొనజేసిలి బొగడ్డ గొంటివయ్య
 తరమెవ్వరికిగాని నెరకర్త మొనరించి
 మానికంచిచ్చి సన్మనిషితయ్య

నేను సీకేమి బదులీయ నేర్తునయ్య
 నాయనుగు ముద్దుకూతు జన్నారీసీయ
 మదిగలిగె దాని కైకొని మనుషవయ్య
 అల్లుడవు గాగదయ్య యోనన్లయ్య.

క॥ అని యడుగుల వ్రాలిన తే
 నిని గని కనికరము విగుల నెమ్మిదలిర్పం
 గను లేవనెత్తి పారసా
 బ్లెనయు॥ బెద్దలకుగూడ నెంతే నొకచో॥.

గీ॥ డబ్బువోవువాడు దెబ్బలుబడువాడు
 నోరు నచటనచట బారవైచు
 దెలిసిగల్గెవాడు దెంపుగల్గినవాడు
 నొదిగియుండి కర్ణమొప్పజేయు.

చం॥ వెరచియొసంగెదొక్కొకడువేడ్తనొసంగెదొసీయనుంగు
 గూతురునిది చెప్పుకుయ్యవెరతోడనొసంగెదవేనిమానుమే
 వెరపును లేదునావలన వేడ్కనొసంగెదవేనిముసం
 బరమున బండ్లియాడి చెలిబట్టపురాణుల మిన్న జేసెద॥.

కం॥ అనవుడ సత్రాజిత్తుం

దేనగానని సంతసమున నినుమడియై నీ
గొనములు సొబగునకుఁ బెం
పొనగూర్చెడి నీకుసాటి యొరుడొకడున్నే.

కం॥ నాకన్నీ యకుఁ దగు దీ

వాకన్నీ య నీకచ్చెల్లు నారసిచూడఁ
నాకొలము వన్నె కెప్పుఁ
నీకన్నఁ మంచియల్లునిఁ దేగలనే.

మ॥ నినుగొండాడిననుబ్బు నీగొనములెంతేమెచ్చునీసోయగం
బునుబల్ రంగుల వ్రాయునెచ్చెలులతప్పల్ దిద్దికన్నా రగాం
చునుమై చెప్పుటగ్రీష్మ గాగయితగూర్పు నీకగల్ పేమకుఁ
నినుబాడుఁ గదనాడుపట్టిగడులేనల్ జల్కజంత్రంబుఁ.

కం॥ కావుననీకుఁ గూర్చెద

నాపలనఁగల్గె తప్పనానఁ నాకై
నేవడసితి మన్నింపుము
జేవేరిఁ జేసికొనగదే నాకూతుఁ.

చం॥ అనవుడు గృష్ణుడియ్యకొనె నొనని రందరుబండుగుల్ నెబా
సనిరియనుంగునేస్తులహహాయని పల్కిరి తోడివార లిం
తనియనరాని సంతసమునందరి పిన్నలు పెద్దలెల్ల వ
ట్టసియెడు వారలుం గలరె యన్నులమిన్నతనంతయచ్చినఁ.

కం॥ అత్తరి బెడ్డలయానలి

జిత్తరువులు వ్రాయువాడు జిన్నెలు వన్నెల్

కొత్తగ దీప్తాడివారల

మొత్తము లూరెల్ల గలయ మూగినయంతః-

సీ॥ ఏప్రక్క జూచిన నినుమంత యెడలేక

పెండ్లికి పందిళ్లు బెట్టువారు

నెచ్చోట బొడగన్న హెచ్చు ముచ్చటలూర

పలురంగు లెలమిమై బ్రామువారు

నేయుంట జూచిన నింపుగ వాకిండ్ల

దీరుగ చిత్తర్వు దీర్చువారు

నేచాడ నెంచిన జేచారు గోడల

నిల్వటద్దంబుల నిల్పువారు

నెందు గనుగొన్న రవ్వంత సందులేక

తీరు తీరు చెడంగులు గూరువారు

గలుగు నాపోలు గనువారి తలపుకెక్కె

జెలుపముల కెల్ల బుట్టిన నెలవనంగ

సీ॥ పండువెన్నెలకు ముబ్బడిమై చెంగియ

చ్చెరువులూరించెడి మెరుపుదివ్వె

లెనలేని యెలమావి గొనబుటామని తీరు

బాటించు పువ్వుల పల్లకీలు

నన్నియో రీతుల నెలమిగూర్చెడి తల్కు

సోగచిత్తరువుల తీగపనులు

వేయు రేకులతమ్మి వేడబం బడగించ

జాలు సాచైన ముత్యాలముగ్గు

లమరు వాకిండ్ల ననటికంబములు వలపు
మించు గండంపు వస్తీటి సాంచమేలి
పచ్చరా తోరణాలతో మెచ్చులొలుక
పీడు కనుపండువై యుప్పె వెల్పులకను.

గీ॥ వేయి కన్నుల దనివార వేల్పురాయ
డప్పుడావీటి సొగసెల్ల నమరజూచి
వగ్గు జడదారి తిట్టు దీవనయనాక
టంచు మడినుద్భితబ్బిబ్బునందసాగె.

క॥ అత్తరిలోపల సతా
జత్తు నెలపు నందు పెండ్లిజేసెడు తమి నా
యత్తపరిపించె బలువురు
పెత్తనగాండ్రను గడించి వేర్చి జెలంగె.

క॥ బూరలు బాకలు డోళ్లును
హెూరనులాషాలు మరప లొప్పుగుక్కోపుల్
వీరణములు దెసహత్తుల
నూరక చెచ్చడందజేసె నొక్కువ్వుడిగె.

క॥ చిత్తకుపు పెండ్లిపీటలు
బుత్తడియరుగుటు నమర్చి పూవుంబోడుల్
ముత్తియముల ముగ్గులనిడి
రత్తరిపెండ్లికొడుకీల్ హెయల్ పరిచి వెసన్.

సీ॥ కైదమ్మిదోయి బంగారుగాజులు మేల్చి
కడియంబులును గల్లుగల్లుమనగ

నిద్దంపు జెక్కుల నీటుగా మగరాల
 జెలగు కమ్మలు తేతతేయనంగ
 చిరుచెమ్మటకు సుంతగరగు కస్తురిబొట్టు
 కమ్మతావులు గమగమయనంగ
 మెడలోన పేరిలాడు మేలిచందురుసోగు
 సోగసు లట్టిటు జగజగయనంగ

గబ్బిగుబ్బలు తమలోన కయ్యమాడ
 నడుముచడకాడ చూడకొమ్ముడియు వీడ
 వలపులెదగాడ వెన్నుని కెలమితోడ
 చానయోర్తుక సంపంగినూనెయంటె.

చ॥ చల్లనిపిల్లలెమ్మరకు జారుపయంటను జక్కనొత్తుచు
 మెల్లన నల్లుబిండిగొని మేనవలంది కడుగురువారమై
 చెల్లుచు కొంజిపుళ్ళనెనజెప్పగరానటుచంటి చేతుల
 బెల్లగుకూర్చిమై నలుగుబెట్టె నొకర్తుక యత్తరికడగ.

మ॥ జిలుగుంబయ్యెదకొంగుజెక్కుకొనిపెంజెంబూనిచందో
 యిచిక్కులలోనుండియు నిక్కుజక్కువల బెక్కుంజూపగా
 నూర్పుతావులుగమ్మం చటగ్రమ్మగా మిగుల నొప్పల
 గుల్కగా నొక్కయుంగ్రలినీరందిగలదిగవిడిచెవేడ్కన్
 గొల్లరాపట్టిక.

ఉ॥ కమ్మనియూర్పుగాడ్పులసెగల్మెయిసోకగవింతముంగురుల్
 నెమ్మొగమందుగ్రమ్మకొనినీటునుజూపకడిందికోర్కెడెం
 దమ్మిన సంకడింప బలుతావుల నిగ్గగుసున్నిపిండితో
 గొమ్మయొకర్తు వానితలకుంగల నూనియ వాపె నత్తరి.

సీ॥ చెలిమిన్న యొక్కర్తు జలుగుదువ్వలుచే
దడియొలై తైదోయి తేళుకులొత్త
పొత్తయొర్తుక వీపువైగుబ్బలదిమిచి
క్కడలించి ముచ్చటముడినివేసె
కలక పెరిండుచక్కలు తేళులూన బల
మగరాఁ పోగుల సొగసువలచె
మొగిముసీగులు వియ్యమును బొంద తీరెన
నామమ్ము దీరిచ నాతి యొకతే

యొక్కరితే చూపుకోపుల సుపకనంచి
సేల్చిచెనాడ పేరులు మెడనుగొచ్చె
బంగారుపు పట్టువంచ గట్టంగనిచ్చె
నొక్కరిత నల్లసామికి నుల్లమడర.

సీ॥ అప్పుడతని యబ్బురంచైనరూపు
గాంచి తమిజెంచికుందని కలువకంటి
అదియాయని కౌగిలి కాసపడని
యంతి లేదట గల్గుపొలంతులందు.

క॥ అక్కడ సత్రాజిత్తుని
చక్కని గీమునను జెలిమిసకియలు సత్యకా
గ్రీక్కున వెచ్చసీదకా
జొక్కంబుగ జలకమార్చి సొబగుబెడంగకా.

ఉ॥ ఎమ్మెలుమీరు సొమ్ముల బలీయనగా కయినేసి బొట్టునీ
మమ్ముగదీచ్చి సెక్కొనుఘుమంఘుమలాపుల జిల్లుకంచెలకా

ముష్మరమైన లేతచనుమొగ్గలపై గదియించి కొంబసల్
జమ్మి పట్టుచీర మెయిచెల్వ మెసంగగ గట్టిరంతట.

మ॥ హరువౌమేళముఁ న్నియుఁజాలగగానచ్చెర్వులూరించుచూ
పరులారొక్కపుటఁ బ్రదుదెందములున్నరైచూచువారెల్లదొం
దరపాటొందగ, నాడ రాకొలపు పెద్దల్ మేలి పూవల్లఁ
మురువొప్పారగవెన్నునుంచుకొనిసొంపుల్ గుల్మగానేగుచు.

క॥ చని యాసత్రాజిత్తుని
గొనబుంగీమునను పెండ్లికొవరుసి గడుచ
క్కని బంగరుచిత్తరువుం
బనిగల యొక పెండ్లిపీటపై నుంచెనె.

గీ॥ చెలిమికత్తియ కన్నియ చేయివట్టి
తీసికొనివచ్చుతరి జల్లు దెరనుబట్టి
పీటపై చెలి గూర్చుండచెట్టి విలువ
గలుగు బట్టలు వారికి గట్టనిచ్చి.

సీ॥ చెన్నారు చెంబుతో పన్నీరు దెప్పించి
అవరంజి తాంబూళ మచటనునిచి
మేటినిరాబార్ల కూటువలకునైన
నెన్న చేనియు జక్కి యెరుగనట్టి
వెన్నునియడుగుల వేడ్కతో నందిడి
పెరివఁనుగడిగి యబ్బురపుముద్దు
కూతు నతనికిచ్చి కొమరారులగనాన
ప్రాబల్కులందున బరగుతగవు

వెంటచెండ్లిసల్పి వెన్నునిచేర న
గ్గరిత మెడనుతాళిగట్టజేసి
రపుడు బుడులుపెద్దలలర సేసలుబూని
సరగ వారిపూని జల్లిరంత.

క॥ తెలిముత్తైపురలబాళి
గిలికి మెరుగువాడు కేలుగవగూరిచినే
ర్పలరాగ బోసెను కొం
నలిరులవిల్కా నియయ్యురలపై నొయ్యి.

క॥ జగములనన్నిటి మనిచెడు
సొగసు గేట్టోయి పెంపు సొంపెసలార
మగరాలుగూర్చిపోసె
ముగురల తలమానికమగు ముద్దియరలపై.

గీ॥ కరకుమగరాలవట్టెల యొరపిడి కిక
దాళుదోలేదా చూడగా దగునటంచు
మన్ననగుసన్నికలు మారనన్నవడగు
నుంచి కృష్ణనికాల దొక్కించిరెంచి.

సీ॥ అపుడు వారిరువు రెచ్చెపీటలను గూగు
చుండి యుల్లములందునిండుబత్తి
తోగోక్కెలిగురొత్తదొట్ట్రీపాటులెసంగ
నగ్గిరపుల్ కొల్పియందునేయి
యుంచివేలిమిజేసిమించిరప్పుడు నేల
వేల్పుముత్తైదువల్ వేడుకలర

గేల నాగతి బట్టె మేలిసాటలుబాడి
రెలమి కోయిల లాలకింపుచుండ

నంత పున్నెంపు టన్నువలెదలలను
సేసలిడి దీవనల నీయ చెలగి పెండ్లి
కొమరుడును కల్కియును గూడికొలపురెద్ద
లందరికిమొక్కి మెప్పులనందిరెసగ.

సీ॥ అంతసాత్రాజిత్తు డలరిచుట్టలకు నె
యులకును బీదసాదలకుపాచ్చు
గను మేళగాండ్రకు బనిసేయువారల
కనువుగాబోన మింపారబెట్టి
పలురకంబుల పిండివంటల మదులుబ్బు
నటుసేసి కోరికలడిగిసెలవు
రెట్టి విలువలేని పట్టుబట్టలగట్ట
రెట్టి సంతసమున వీడుకొల్పి

అల్లునికదనకూతురి నైదురోజు
లింటనిడుకొని పెరిమెమన్నించిమించు
డెందమునకూర్చి జాల్యారకుందనంపు
టందలంబులు చెలువైన యరదములును.

ఉ॥ మేలివామాయి మొత్తము లుమెండగునేనికరాచగున్నలు
వాలుకనుంగవల్ మెరుగువారుమితారపు గబ్బిగుబ్బల
గారెడుమంచియూడిగవుకత్తియలురతనాలసొమ్ములు
చాలుపుపట్టుపుట్టములు చందుకపెట్టెలు నిల్పుటద్దముల్.

చ॥ తలగడదిండ్లుదుప్పటులుదావుడుతోకలుకొమ్ముదువ్వెనల్
కలవపుగిన్నెయల్ పసిడికాగులు బొమ్మలుబట్టెమంచముల్
చిలుకలపంజరంబులును చిత్తరువాపైడి పల్లెరంబులు
గులికెడు కూర్మియల్లునిగూతునకు దగనిచ్చిపంపుచో

చ॥ తనయనుగుంగుమారితనుతద్దయుగన్లుని పల్కెనవ్వుతో
గొనములపుట్టవై మగనితోరికల దనివారదీర్చుచు
బనుపడతోడి నెచ్చెలులపై నినుమంతయుగిన్నజూపకే
చనువున బీదసాదలను సాకుమునీదగుబిడ్డలంబలె

సీ॥ మామల నత్తల మరదుల బావల
నాడుబిడ్డలగూర్చి నరయుమమ్మ
చేరినీదరినుండు చెలిమినెలంబల
తోడబుట్టువులట్లు జూడుమమ్మ
మగనియానతివీడి పరియాదబోనాడి
పొరుగిండ్ల కెన్నడు బోవకమ్మ
పెద్దలేరైనను బెరివనింటికి వచ్చి
రేనిపెట్టబ్రతిబూడించుమ్మ

చెనటి పొలతులతోజెల్లి సేయకమ్మ
ఆటలందేని కల్లల నాడకమ్మ
పుట్టినింటికి మరియును మెట్టినింటి
కెంతయు యసమ్మగుర్పగా నెంచుమమ్మ.

క॥ అనియట్లు ముద్దుపట్టికి
ననువగుకరదలను గరసియల్లునికేల

గొనబారుకూతు చేయిడి

యనియెక గన్నీరు నించి యడకువతోడకా.

సీ॥ పూవులం జిడుముచు బూదోటనడచిన

గేలజ్జలును గందికెంపుజెందు

పాలుపుండనముగల్గు పూబోడినెమ్మొము

లేయెండలకునైన వాయదరుగు

చిన్నారపొన్నారచెలువవీనుందోయి

నెమిలికూతలు విననేరకులుకు

సుదతివాల్గన్నులు సోయగంబులుగాని

యుదుటరూపుల జూచి బెదరుజెందు

నెట్లు నడిపింతో తినిపింతో యితవు బెరిగి

బెదరు నుల్కునుమాన్పగా నెదియొ తెరవు

యింతి కడుముద్దరాలు సేవంతిబంతి

యిచ్చల నెరింగి దీనివన్నింపుమయ్య.

గీ॥ అని నెలపుబెట్టినంత నయ్యుండకాదు

కుండనపుగిల్కు మేల్పాపుకోళ్ళమీద

జని చెలియగూడి లేరెక్కాచామతోడ

నెగడురేరేడు తొలికొండ తెగసినట్లు.

సీ॥ కరిమేనిలలుచాయ కారువఱ్ఱులుగాగ

మెలతుకమెయినిగ్గు మెరుపుగాగ

నరదంపుచెంపుసోయగ మాకనముగాగ

పువ్వులు తెలిసిత బొట్లుగాగ

రోనెలంతలపాట వానచప్పుడుగాగ

నాటయంతయు నెమ్మియాటగాగ

కూర్చిన చచ్చనాకులు సింగిలులుగాగ

పడిపోవు రతనముల్ పిడుగులుగను

మొరయువాయికముల చప్పు డురుములుగను

మెరుగురతనాల దివ్యెలు మిగుగురులుగ

నట్టె గనుపట్టితోలకరి యశనుబోలి

వారిపయనంబు గంతోసపరిచె జగము.

గీ॥ అన్నిరకముల మేళంబు లడరిమోయ

బట్లుకొండాడ రొక్కంపుబడతులాడ

బంట్లు హెచ్చుకల బరాబరలానర్ప

కృష్ణు డల ద్వారకావతి నేగుచుంగ.

గీ॥ మేడలకునేగి గోడలమీకనెక్కి

గొప్పమిద్దలె పయి నిట్టి గురుబులెక్కి

యరుగులను దొగ్గి నీపయలందునక్కి

చూచుచుండిరి వారలసోయగములు.

మ॥ తెలిముత్రైంబులుచేతులందునిచియెం లేకూర్చిదైవారక్రొం

దళుకు హెంబొమలైన కన్నెలనుపంద జల్లిరా

నీవు పెండిలియాదేనిచెలంగినిపయినినిట్ల సేసబ్రాల్ జల్లగా

వలెనగోరిక గల్గియున్నదని తెల్పంబోలునంచెంగ.

సీ॥ అపుడు మెరుగుదివ్యయలవెల్లుచే జగ

మెల్లను తెల్లనైయింపునింప

మేడలన్నియు వెండిమేడలై కనువట్టె
 గోడలన్నియు కరిచుగోడలయ్యె
 చెట్టులన్నియు నీగిచెట్టులై పాలుపొండె
 పొలతులెల్లరు నల్వపొలతులైరి
 మోములన్నియు చందమామలై కాన్పించె
 హత్తులన్నియుతూర్పు హత్తులయ్యె

నెల్లబూవులు మల్లెలు మొల్లలయ్యె
 దిట్టలన్నియు గవ్వపుగుట్టలయ్యె
 గుట్టలన్నియు జాబిలి చట్టలయ్యె
 నంతవెన్నుండు వెలలేనిసంతసమున.

గీ॥ కలయ నూరేగి తనయుంటికడకువచ్చి
 లేరు డిగి క్రిత్రోగూడి లివిరి నగరు
 జేరి పిన్నలచెద్దల జెలులబందు
 గులను వగురీతిమన్నించి నెలవొసంగి.

సి॥ రతనాలదివిటీలు రంగారు పూచెండ్లు
 కీలుజంత్రాలు నడ్డాలు మేటి
 పన్నీటిగిందులు పటికంపుబొమ్మలు
 విరిసురటీలు నల్లపుబుడు
 గవ్వపుగొట్టాలు గస్తూరి డబ్బీలు
 మల్లెదండలు జాడ మొల్లచిరులు
 తీరుతీరుగదీర్చి తీర్చి క్రసేసిన
 మేలిజాబిల్లి రామేడయందు

కనులుమిరుమిట్లుగొలుపు నక్కజపుగోళ్లు
నలరు హేమాంబుట్టె మంచమునందు నంచ
వక్త్రరెక్కలదూది పెంపెక్కుసెజ్జ
నొక్కరేయిని జగజెట్టి యున్నయంత.

[ముల్లులు]

చ॥ సకియలు ముద్దుగుమ్మయగు సత్యగు మేలిమిహెలున్నసా
రకమగు చీరచైక లలర బువువండల గవ్యకస్తురి
జకచకలాడు మెర్పుచలె చక్కలలికగయి నేసికేలు సిం
చుకగొనితెచ్చినిల్పిరట సోకులగొంగ చెలంగుగిమువక.

చ॥ నిలిపి నెలంతలందరును నేర్చిన సాకులుజెప్పిరీడి యా
వలికిజనంగ మోమునరవంచి పొలుంతుకబీతుసిగ్గు దొ
ట్టిల నలకంబపుక వరుపురిపున జొచ్చినయంతవెన్ను డ
వ్వెలది గవుంగిటంబొదివి వేడుకసెజ్జకుదార్పు నత్తరిక.

సీ॥ తమకంబురేచి ముందరికేగు వనినెట్ట
నాగుమీయంచు సిగ్గానవెట్ట
ననుగునెచ్చెలులు వెట్టినయాన లుబికించ
శెంగ శెండంతలు పొంగడంచ
కోరికల్ తమిచెమ్మనీరిక శెత్తంగ
వేడియూర్పుల నవి వాడికుగ్రింగ
వెన్నుని వేడికోల్ వేడుకలూరించ
ముద్దరాలితనంబు మురువుడించ
చిరునగవుతోడ నొక్కింత జరుగు జరిగి
మించుతెత్తరపాటున గుంచు గుంచి

నైపుటెట్లని మరికొంత సాగు సాగి
బీతుసిగ్గునుగొని బిట్టు పెనగులాడు.

గీ॥ పాలతి నాప్రోడ యెంతయు బుజ్జగించి
తనయెదంగల రతనమందున దనర్పు
యింతెదూపును జూపి నెలంత యదిగో
చెలిమికత్తెయ్యని బోటిసెజ్జ శేర్చి.

సీ॥ చెవిలోన గుచగుగుల్ చెప్పినట్టుగబోయి
నిద్దంపు జేర్చి ముద్దుచెట్టు
ఋషోగు ముడతలు సరిదీయునట్లుగా
చెలియ వయ్యెటయంత చేతవోయు
ముత్తెంపునత్తు నేమో చూచినట్టు మో
మున మోముజేర్చి కమ్మొవిజెనకు
మబ్బునల్లిన మించుమాడ్కిగా నుందువో
లేదో కన్నుని కాగిలిండు మించి

యింత సన్నని నడుము నీకెట్టులబ్బె
ననుచు బిడికిట బుడికి ముడిని వదల్చి
బిడియమును సిగ్గు నొక్కింత నడలజేసి
ముద్దరాలిని మరుకయ్యమునకు దాచె.

గీ॥ తురుముముడినీల జెరివిన విరులురాల
చిరుచెమటలూర పేరులు జిక్కువార
బొట్టు జెడరంగ బెట్టును గుట్టడంగ
కన్నె పెన్నునితో మరుకలనతోరె.

గీ॥ అటుల బోరి సొక్కినట్టి వారలజాచి
గాలివేలు వెవరి కంటబడక
సరగనేగి చలువ చలువ వందులు దెచ్చి
యొడలులందు బూయనొయ్యలేచి.

క॥ తరిచెయ్యలెల్లదీరిచి
కిరివేలుపుకొలుపుజేరి కలచుట్టములకా
నెరకొంకొనిదుల బెద్దల
తెరివను గడుగారవమున విలిపించి చెనన్.

క॥ ఏరీతి నెవరు మెత్తురొ
యారీతిక వారి మెప్పుకందించ వహ
వ్యాతే బలియని పొగడుచు
ద్వారావతినుండి చనిరి తమ నెలవలకుకా.

గీ॥ అంతవెన్నుండు సత్యతోనైనయట్టి
రాణులెనమందు దన్ను గారవము సేయ
నవల నచ్చరలం బదియారువేల
గూడి యాదె నెవలెయందు జోడువిడక.

సీ॥ ఏయేగరితమిన్న కేయే కొరతలున్న
నెరిగి వారల యిచ్చలెల్ల దీర్పు
నేసాడుదుండగిండ్రచట గాడించిన
మెటనే జని వాండ్రపీచమడకు
నెచ్చ రేకోర్కెల నెత్తిని వేడిన
వారికోర్కెలొసంగి వభ్యుజుండు

నేకొలంబున బుట్టి యెటుబల్లి సల్పిన
గా రొముమై వారి గనికరించు

నడిగినది యిచ్చు నెపుడు లేదనుటలేదు
సరియతనిచూడ్కులకు నల్వ సన్నచీమ
యిట్టివొర జగములయందు నెందుగలడె
యనగ జెన్నొందు బుడమి నాయంగనాడు.

క॥ ఈకత వ్రాసిన జదివిన
జేకొని వినినట్టివారి జెందును సిరియున్
వీకయు సుకమును ముత్తియు
నాకొను తబుసులకు నీగియావుంబోలెన్.

క॥ అని తెలుప సత్యపెండ్లిన్
విని తనివిం బొంది తదిసివేవెల్లులు సూ
తుని బొగిడికొనుచు వది వె
న్నునికత లగ్గించికొనుచునున్ జని రిచ్చన్.

క॥ మంగళహారతి కూర్చిజె
లంగెడు వెన్నునకు బత్తులకుముంగొంగుం
బంగారమైనవానికి
సింగారపుగనికి సత్య చిరునవ్వులకున్.

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ ఆచ్చలెలుంగున్నుడి విడు
లిచ్చమెయింగూర్చి సోగునేర్పరచితి నీ
కిచ్చితి గైకొనుమీ ణా
యొచ్చెములెందేని యున్న నోచ్చెడిమిన్నా.

క॥ తెనుగున జేసినకబ్బము
 లెనువనగలటంచు నందు రీసున నిది యా
 యినుమైన మేల్మిదైనను
 బెనుబత్తి నొసంగినాడ బెట్టుము తండ్రి.

క॥ పదునెనిమిది పంజర నాలు
 నదియే పంజరము దీనిమీదే నీ కిమి
 య్యదికాళివాహనుని దిం
 పువలిచ్చి గొనుము కొన్నపాలతిడి కృష్ణ.

క॥ గొనముల ట్టుగు జంగా
 హనుమయగావించి నట్టి యచ్చ తెలుగున
 గొనబారు సత్యవెండ్లి
 చనరెడి తుదిగుక్కుడియన బలువారు.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

